

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a financí

Diplomová práce

ZADLUŽENÍ ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁV A JEHO REGULACE

Vypracovala: Bc. Karolína Trnková
Vedoucí práce: doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Plané nad Lužnicí dne 31. března 2014

.....

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala doc. Ing. Milanu Jílkovi, Ph.D. za odbornou pomoc, rady a připomínky, které mi poskytoval při zpracování mé diplomové práce.

OBSAH:

1. ÚVOD.....	3
2. LITERÁRNÍ PŘEHLED	5
2.1. Návrtné zdroje financování	5
2.2. Úvěry	6
2.2.1. Krátkodobý úvěr.....	7
2.2.2. Střednědobý a dlouhodobý úvěr	8
2.2.3. Ručení	10
2.2.4. Analýza dluhové služby	11
2.3. Příjmy z emise cenných papírů	13
2.4. Půjčky a návratné finanční výpomoci.....	17
2.5. Finanční leasing.....	18
2.6. Směnky.....	19
2.7. Dluh	20
2.7.1. Veřejný dluh.....	21
2.7.2. Dluh územních samosprávných celků	22
2.8. Metodiky vykazování dluhu	23
2.9. Příčiny zadlužení územních samosprávných celků.....	24
2.10. Problémy způsobené zadlužením územní samosprávy	25
2.11. Regulece zadlužení územních samospráv	26
2.11.1. Monitoring hospodaření obcí	30
2.11.2. Úprava insolvenčního zákona.....	31
2.11.3. Možnosti prevence proti zadluženosti.....	32
3. METODIKA	35
4. PRAKTICKÁ ČÁST	47
4.1. Analýza dluhu územních samosprávných celků ve vztahu k veřejnému dluhu ČR	47
4.2. Analýza zadluženosti obcí ČR	48
4.3. Analýza zadluženosti krajů ČR	58
4.4. Analýza obcí ČR s vyšší mírou rizikovosti hospodaření.....	65
4.4.1. Obec Prameny.....	74
4.4.2. Obec Turovice	76

4.4.3. Obec Bublava	78
4.5. Regulace dluhu územních samospráv v ČR	81
5. ZÁVĚR	83
Summary.....	86
Keywords	87
Seznam literatury	88
Seznam tabulek	
Seznam grafů	

1. ÚVOD

Tato práce obsahuje teoretické vysvětlení důležitých témat týkajících se dané problematiky s následným přechodem do praxe. Zjištěné skutečnosti jsou podloženy čísly a znázorněny tabulkami a grafy.

Cílem diplomové práce je vyhodnotit stav a dynamiku zadlužení územních samosprávných celků v České republice. Zásadní je, jaké byly příčiny zadlužení územních samosprávných celků, jaké byly důsledky a jaké možnosti regulace dluhu existují.

Česká republika se skládá z územních samosprávných celků. Podle Ústavy České republiky se člení na základní územní samosprávné celky, tedy obce a na vyšší územní samosprávné celky, jimiž jsou kraje, které existují od 1. 1. 2001. Česká republika má 14 krajů – Hlavní město Praha, Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královéhradecký, Pardubický, Vysočina, Jihomoravský, Olomoucký, Zlínský, Moravskoslezský – a přes 6 250 obcí. Územní samosprávné celky mohou vlastnit majetek a příjmy, se kterými hospodaří podle vlastního rozpočtu. Úkolem obcí je zabezpečovat pro své občany veřejné statky a služby.

Tento úkol není jednoduchý, ani levný. Zabezpečování veřejných statků je finančně velmi nákladné a obce musí brát v potaz i to, že jsou omezeny svým rozpočtem. Jednou z možností, jak získat chybějící finance, je využití návratných finančních zdrojů. Mezi návratné zdroje financování patří bankovní úvěry, příjmy z emise cenných papírů a další návratné výpomoci.

Využití návratných finančních zdrojů úzce souvisí se zadlužením, protože jakmile obec přijme některý z těchto zdrojů, dojde tím k jejímu zadlužení. A právě tato problematika je předmětem diplomové práce. Pro obce je důležitá informovanost o jejich možnostech, jež je zapotřebí pečlivě zvažovat. V zájmu obcí je, aby se vždy přiklonily k řešení, které je pro ně nejvýhodnější a aby se nezadlužovaly více, než je nutné.

K určení nejlepšího řešení je potřeba analýz hospodaření, jak minulých, tak budoucích, aby územní samosprávy měly přehled o tom, zda jsou vůbec schopné dostát svým závazkům. Samozřejmostí jsou také zkušenosti pracovníci, kteří analyzují, vyhodnocují a ve finále i ti, kteří rozhodují. Municipality by měly být především schopné rozlišit mezi tím, co je nezbytně nutné a co není tak podstatné. Řeč je o investicích, do kterých vkládají své finanční prostředky.

Co ale dělat, když už obec nějakou investici provedla a nyní není schopná dostát svým závazkům? Zapojí se do řešení problémů obcí také stát?

Odpovědi na otázky a další související témata jsou podrobněji probrána v této diplomové práci.

2. LITERÁRNÍ PŘEHLED

2.1. Návrtné zdroje financování

Může nastat situace, kdy obec či region nemá při svém hospodaření dostatečné množství nenávrtných finančních zdrojů na úhradu potřeb. Jde o krátkodobý nebo o dlouhodobý nedostatek těchto zdrojů. V takovém případě umožňují fiskální pravidla využít návratných finančních prostředků, které jsou z hlediska platné rozpočtové skladby zařazeny v třídě 8 – Financování. Obec je bude muset dříve či později vrátit svým věřitelům. Územní samosprávný celek nesplácí věřitelům jen jistinu, ale hraď i úrok, tzn., že je povinen zaplatit dluhovou službu. Návrtné finanční prostředky jsou spjaty s úrokovým zatížením, jehož vliv závisí hlavně na míře efektivnosti alokovaných návratných zdrojů. (Peková, 1997, s. 195, 228; Peková, 2011, s. 266 – 267)

Za finanční prostředky návratného charakteru se považují:

- **úvěry** od peněžního ústavu,
- **půjčky či návratné finanční výpomoci** od jiných subjektů,
- **výnosy z emitovaných cenných papírů**, především z emise komunálních dluhopisů. (Marková, 2000, s. 113)

Investice v lokálním a regionálním veřejném sektoru, které jsou hrazeny návratnými finančními prostředky, slouží současné generaci, ale i generacím budoucím. Na financování se tedy budou podílet všechny generace. Problémem je to, že o využití návratných finančních zdrojů rozhoduje současná generace a budoucí generace by mohla mít na užitečnost investice pokryté z těchto prostředků jiný názor. Mezigenerační splácení půjček je závislé na době splatnosti a je poměrně významné, protože dlouhodobé úvěry jsou územním samosprávám poskytovány zpravidla na dobu delší než dvacet let. (Peková, 1997, s. 228 – 229; Peková, 2011, 267 – 268)

Návratné finanční zdroje se začaly v České republice opět využívat po roce 1990. Místní dluh rostl a jeho dynamika byla v 90. letech velice vysoká. Obce se nejčastěji přikláněly ke střednědobému a dlouhodobému úvěru, které jim poskytovala především Česká spořitelna, a. s. V posledním desetiletí je ale poskytuje stále více jiných

bank. Velká města využívala i příjmy z emise komunálních dluhopisů. (Peková, 2011, s. 484 – 485)

V České republice je rozpočtové hospodaření územních rozpočtů upravováno zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích, zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích a zákonem č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze. (Jílek, 2008, s. 390)

2.2. Úvěry

Úvěry jsou nejvyužívanějším návratným finančním prostředkem, jelikož jsou pro municipality relativně dostupnější a levnější. Úvěrový vztah je smluvním vztahem mezi územní samosprávou a bankou, čili mezi veřejným a soukromým sektorem.

Územní samosprávné celky mají na výběr různé druhy úvěrů:

- **krátkodobé** – splatné do jednoho roku, případně do konce kalendářního roku,
- **střednědobé** – splatné do deseti let,
- **dlouhodobé** – splatné do více než deseti let. (Peková, 2004, s. 307 – 308; Peková, 2011, s. 268 – 269)

Tabulka 1: Stav úvěrů obcí ČR v letech 1993 – 2012 a krajů ČR v letech 2003 - 2012

Obce				Kraje	
Rok	Částka (v mld. Kč)	Rok	Částka (v mld. Kč)	Rok	Částka (v mld. Kč)
1993	2,5	2003	35,2	2003	0,2
1994	4,9	2004	38,5	2004	0,4
1995	8,7	2005	43,7	2005	1,8
1996	11,6	2006	47,1	2006	6,5
1997	13,5	2007	46,7	2007	9,4
1998	18,0	2008	47,4	2008	11,9
1999	17,6	2009	55,8	2009	17,4
2000	18,4	2010	59,9	2010	16,6
2001	22,6	2011	60,9	2011	19,6
2002	27,3	2012	68,3	2012	22,2

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

Tabulka 1 zahrnuje údaje o stavu úvěrů obcí ČR v letech 1993 – 2012 a o stavu úvěrů krajů ČR v letech 2003 – 2012.

Úvěry byly v posledních letech obcemi používány především na rekonstrukce a výstavbu technické infrastruktury, na předfinancování investičních projektů spolufinancovaných z fondů EU a na regeneraci a výstavbu bytového fondu. Tyto návratné finanční prostředky byly územními samosprávami využity také na rekonstrukce, zateplování a rozšíření školských zařízení, sportovních areálů a jiné občanské vybavenosti. Některým statutárním městům a hlavnímu městu Praze byly poskytnuty úvěry od Evropské investiční banky, vyznačující se nízkým úročením a velmi dlouhou dobou splatnosti, za účelem financování investic do zkvalitnění městské infrastruktury. Většina úvěrů, kromě zanedbatelných výjimek, byla poskytnuta v domácí měně. (Ministerstvo financí ČR, 2013)

Úvěry, které některé kraje čerpaly od Evropské investiční banky, posloužily na předfinancování a financování rozsáhlých investic do regionální infrastruktury, cestovního ruchu, vědy a výzkumu. Tyto úvěry se čerpají v několika tranších s odlišnou délkou splatnosti, která většinou přesahuje 10 let. Ostatní úvěry byly poskytnuty krajům od peněžních ústavů kvůli předfinancování investičních projektů, oprav silnic či odstraňování povodňových škod. (Ministerstvo financí ČR, 2013)

2.2.1. Krátkodobý úvěr

Krátkodobý (překlenovací) úvěr je obcemi využíván běžně a často během rozpočtového období. Čerpá se na úhradu běžných potřeb, na financování investic jen ojedinele. Municipality se ke krátkodobému úvěru přiklání především kvůli časovému nesouladu mezi tokem příjmů a tokem výdajů na účtu rozpočtu u peněžního ústavu.

Kontokorentní úvěr je možné čerpat v omezené výši a po omezenou dobu v průběhu kalendářního roku (jednoho rozpočtového období) na základě smlouvy s bankou. Poskytuje se na běžném účtu, který může mít jak kreditní, tak debetní zůstatek.

Překlenovací úvěr na úhradu krátkodobé potřeby (běžné i kapitálové) je většinou poskytován peněžním ústavem během rozpočtového období, výjimečně i na přelomu kalendářního roku.

Využívání krátkodobého úvěru souvisí s pokladním plněním rozpočtu. První daňové příjmy plynou obci do rozpočtu až v průběhu či koncem ledna. Mezitím ale obec musí hradit produkci veřejných statků, faktury za energie a ostatní služby, vyplácet mzdy atd. (Peková, 2011, s. 268 – 269; Marková, 2000, s. 113 – 114)

V České republice je nejvíce municipalitami využíván krátkodobý úvěr k překlenutí časového nesouladu mezi tokem příjmů a tokem výdajů rozpočtu během rozpočtového období. Krátkodobý úvěr je v hospodaření obcí využíván pravidelně a nelze tím hovořit o špatném hospodaření. Není tomu tak, pokud se tento úvěr využívá stále ve větším objemu s nárůstem deficitu rozpočtu během roku. (Peková, 2011, s. 487)

2.2.2. Střednědobý a dlouhodobý úvěr

Tyto úvěry jsou zpravidla **účelové** (investiční). Územní samosprávy čerpají úvěr většinou na základě došlých faktur za investiční dodávky. Jistina a úroky se splácí podle schváleného umořovacího plánu a úvěrové smlouvy. Střednědobé úvěry jsou využívány nejčastěji, avšak dlouhodobé úvěry tvoří největší objem čerpaných úvěrů u většiny územních samosprávných celků.

U těchto úvěrů je pro peněžní ústav podstatné zajištění návratnosti zapůjčených financí. Návratné finanční prostředky vynaložené na pořízení investic do lokálního a regionálního veřejného sektoru jsou nepřímě návratné nebo dlouhodobě návratné a to proto, že pořízené investice nebudou v budoucnu produkovat zisk. (Peková, 2011, s. 269 – 270)

Pro využití střednědobého či dlouhodobého úvěru se obce rozhodují také dle úrokové sazby. Banky určí konkrétní výši úroku podle druhu úvěru, účelu, na jaký je úvěr poskytován, podle doby, na kterou je úvěr poskytován i podle formy ručení.

Než municipalita přistoupí k využití úvěru, měla by vyhodnotit zamýšlený investiční projekt a vybrat optimální investiční variantu, aby zatížení budoucího hospodaření obce bylo únosné. To je spjato s vyhodnocením dlouhodobé investiční strategie a s vyhodnocením potřebnosti investice. (Peková, 2004, s. 308 – 309)

V České republice slouží **střednědobý úvěr** územním samosprávám k financování investičních projektů, u kterých se předpokládá, že budou v blízké budoucnosti zhodnoceny a obec tak získá peněžní prostředky na splácení úvěru – například rekonstrukce bytového fondu a jeho následná privatizace. Důležité ale je, aby byl majetek ve vlastnictví obce. Tento úvěr územní samosprávy využívají také k financování investic v lokálním a regionálním veřejném sektoru, které v budoucnu nepřinesou zisk. Banky je poskytují účelově jako investiční úvěry.

U **dlouhodobého úvěru** mají municipality na splácení více než deset, výjimečně patnáct let. Úvěr je někdy obcím poskytován za zvýhodněnou úrokovou sazbu, která vychází z diskontní sazby vyhlášené ČNB. (Peková, 2004, s. 315; Peková, 2011, s. 487)

Žádost o úvěr je schvalována usnesením zastupitelstva. Banka po obci požaduje analýzu minulého hospodaření a rozpočtový výhled na celou dobu splácení dluhu, což souvisí s analýzou únosné výše dluhové služby.

Úvěr je čerpán na základě uzavřené úvěrové smlouvy mezi územní samosprávou a bankou a schváleného umozovacího plánu.

Využívání úvěru municipalitami nebylo po dlouhou dobu ze strany státu vůbec regulováno. Regulaci zajišťovaly banky samy tím, zda poskytnou nebo neposkytnou úvěr podle způsobu ručení a zhodnocení rizika souvisejícího se splácením úvěru ze strany územní samosprávy. (Peková, 2011, s. 487 – 488)

Ve vyspělých zemích mohou územní samosprávné celky využívat také zahraniční úvěry, ale v České republice se tento způsob financování v minulosti příliš nerozšířil (kromě Prahy). Výjimkou se stal v 90. letech program americké agentury pro mezinárodní rozvoj – US AID, který byl vyhlášen se souhlasem americké vlády. V poslední době čerpají některé municipality zvýhodněné investiční úvěry od Evropské investiční banky (EIB).

Úvěry jsou spláceny průběžně formou rovnoměrné nebo nerovnoměrné anuity. Rovnoměrná anuita je zpravidla půlroční, postupně se mění proporce mezi splátkou jistiny a úrokem. Nerovnoměrná anuita je většinou s odkladem splácení jistiny. Způsob splácení stanovuje úvěrová smlouva. (Peková, 2004, s. 317; Peková, 2011, s. 488 – 489)

2.2.3. Ručení

Územní samospráva se musí za poskytnutý úvěr zaručit, a to **budoucími příjmy, majetkem, cennými papíry** nebo **třetí osobou**.

I když obce patří mezi méně rizikové klienty, banka provede před poskytnutím úvěru důkladnou expertizu finančních možností obce, zhodnotí analýzu rozpočtového hospodaření. Zaměřuje se především na zhodnocení míry rizika, analýzu způsobu zajištění návratnosti úvěru a zhodnocení zajištění úvěru budoucími rozpočtovými příjmy.

Banka chce znát účel využití úvěru, a proto se podílí na ekonomických analýzách projektů, na které úvěr poskytuje. Také pravidelně analyzuje a hodnotí umořování dluhu.

Ručení **budoucími rozpočtovými příjmy** se ve vyspělých zemích používá nejčastěji a je také nejjednodušší. Předchází mu podrobná analýza minulého hospodaření obce i prognóza budoucího hospodaření municipality. Výhodné je, pokud obec žádá o úvěr u peněžního ústavu, u kterého vede své účty. V případě, že by se obec dostala do potíží při splácení úvěru, snáze docílí úpravy úvěrové smlouvy a banka má zároveň přehled o hospodaření svého klienta.

Ručit **majetkem** lze tehdy, vlastní-li územní samospráva majetek, zejména nemovitý. Důležité je reálné ocenění majetku znalcem. Banka si většinou provádí ocenění sama, aby nebyl majetek nadhodnocen.

Ručení **cennými papíry** se provádí zástavou cenných papírů, jedná se o tzv. lombardní úvěr. Banka si ověřuje, zda jsou cenné papíry dostatečně likvidní a zda mají stabilní kurs. Tzv. repooperace pomáhají překlenout situaci, kdy územní samospráva vlastní cenné papíry, ale nemá dostatek pohotových finančních prostředků. Jde o krátkodobé půjčky od peněžních ústavů, zajištěné zástavou cenných papírů (tzv. repo-úvěr). (Peková, 2011, s. 270 – 271)

V České republice mají v současnosti územní samosprávy tyto druhy ručení:

- **nemovitým majetkem**, který má žadatel ve vlastnictví;
- **budoucími rozpočtovými příjmy**;
- **kombinací obou předchozích způsobů**;

- **třetí osobu**, jež vlastní nemovitý majetek a zaručí se jím za obec;
- ručení **cennými papíry** z portfolia územní samosprávy (v ČR se moc nevyužívá, jelikož municipalita nemají dostatek cenných papírů). (Peková, 2004, s. 316 - 317)

2.2.4. Analýza dluhové služby

V případě, že se územní samosprávný celek bude zamýšlet nad vzetím úvěru, v první řadě bude potřebovat analýzu minulého hospodaření a rozpočtový výhled ke zhodnocení výše úvěru, kterou by si mohl půjčit. V České republice je analýza ztěžována častými změnami v daňových zákonech a rozpočtovém určení daní. To dopadá na reálnost a splnitelnost prognózy budoucích daňových příjmů. Dalším problémem je také skutečnost, že zejména malé obce nemají zkušené pracovníky – rozpočtové plánovače. (Peková, 2011, s. 496 – 497)

Jak uvádí Peková (2004, s. 322), nutností je vyhodnotit hospodaření a únosnou výši roční dluhové služby na základě: výkazů o finančním hospodaření obce, předběžných investičních záměrů, výše budoucích daňových příjmů, výše možných odvodů svých příspěvkových organizací, možnosti obce regulovat výnos z místních poplatků, případných příjmů z prodeje nebo pronájmu majetku, výše budoucích dotací, možnosti využití sdružování finančních prostředků, možnosti využití finančních prostředků z minulých let, předchozí zadluženosti u peněžních ústavů a ostatních subjektů, analýzy běžných a kapitálových výdajů.

Je zapotřebí utřídit údaje, porovnat faktory, které ovlivňují splátky jistin a úroků z úvěru a posoudit, jak může či nemůže územní samospráva faktory ovlivnit. Při posuzování příjmů a výdajů nesmí docházet k nadhodnocování příjmových položek a k podhodnocování výdajových položek. (Peková, 2011, s. 498)

Od 90. let je vyzdvihována analýza finančního hospodaření obce doporučovaná US AID. Analýza je postavena na oddělení běžné a kapitálové části rozpočtu, jež se pak dále dělí na běžně se opakující příjmy a výdaje a na běžně se neopakující příjmy a výdaje. Analýza také zahrnuje druhovou analýzu příjmů a výdajů, kdy se určuje, které druhy příjmů a výdajů může samospráva ovlivnit a které ne. Zásadní je analýza výdajů a porovnání, u kterých by se dalo ušetřit a u kterých ne.

Při využití návratných finančních příjmů je zásadním aspektem plánování v budoucnu reálně dosažitelného přebytku v běžné části rozpočtu, ze kterého se bude splácet roční dluhová služba.

Mezi ukazatele analýzy úvěrového financování a únosné výše dluhové služby se řadí ukazatele umožňující zhodnotit kvalitu minulé i současné plánovací praxe a zhodnotit, z jakého důvodu nejsou plněny rozpočtové příjmy a výdaje. Dále se ukazatele hodnotí ve spojitosti s rozpočtovým výhledem. U některých ukazatelů lze provést prostorové srovnání s jinými obcemi, s průměrem ČR atd. (Peková, 2004, s. 324; Peková, 2011, s. 499 – 500)

Základním pravidlem je, že by se nejvyšší roční dluhová služba měla rovnat nejnížší výši plánovaného přebytku v běžné části rozpočtu za celou dobu splácení dluhu.

Výsledkem analýzy a ocenění rizik souvisejících se splácením návratných finančních zdrojů bude zjištění, kolik si územní samospráva může půjčit. Důležité je počítat se všemi druhy dosud využívaných návratných zdrojů.

Analyzují se také podmínky poskytnutí úvěru, kterými jsou například úrokové podmínky, délka splatnosti, způsob splácení apod.

Jakmile je provedena předběžná analýza minulého finančního hospodaření a rozpočtového výhledu a jejich projednání, může zastupitelstvo rozhodnout o schválení žádosti o úvěr, jeho únosné výši a účelu, na který by měl být úvěr použit. Také musí odsouhlasit způsob splácení úvěru a způsob ručení. Poté územní samospráva podává písemnou žádost o úvěr peněžnímu ústavu i s přílohami analyzujícími minulý, současný a budoucí vývoj hospodaření. Jestliže se peněžní ústav rozhodne poskytnout úvěr, uzavře s územní samosprávou úvěrovou smlouvu. (Peková, 2011, s. 501 – 503)

Souhrn:

- bankovní úvěry jsou nejvyužívanějším návratným zdrojem, protože jsou pro územní samosprávy lehké získatelné a levnější než např. emise komunálních dluhopisů;
- úvěry se dělí na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé;
- krátkodobý úvěr je využíván na úhradu běžných potřeb, střednědobými a dlouhodobými úvěry municipalita hradí investiční projekty;

- územní samosprávy by měly vyhodnotit zamýšlenou investici a vybrat optimální investiční variantu;
- ve vyspělých zemích mohou municipality použít i zahraniční úvěr, ale v ČR se toto příliš nevyužívá;
- za úvěr se musí samosprávy zaručit – budoucími příjmy, majetkem, cennými papíry, třetí osobou;
- než municipality přistoupí ke vzetí úvěru, měly by provést analýzu dluhové služby.

2.3. Příjmy z emise cenných papírů

Tímto způsobem získávání chybějících finančních prostředků je myšlena **emise komunálních dluhopisů** (obligací). Jejich vydávání by mělo být plánovité. Emise komunálních dluhopisů je velmi nákladná záležitost, jelikož jsou s ní spojeny nejen náklady vlastní emise, ale i úrokové náklady, které do budoucna zatíží hospodaření obce. Proto je tento druh návratných zdrojů využíván především u větších měst a na regionální úrovni, i když ne v takové míře jako úvěr.

Existují různé druhy obligací, například veřejně obchodovatelné nebo neveřejně obchodovatelné obligace. Dále může jít o výměnné dluhopisy umožňující přeměnu na nové dluhopisy v době, kdy jsou původní dluhopisy splatné. Z toho důvodu se většinou vydávají s nižší úrokovou sazbou. Rozlišují se také call option, které jsou vypověditelné ze strany emitenta (úročeny vyšší sazbou) a put option, které jsou vypověditelné ze strany majitele dluhopisů (úročeny nižší sazbou). (Marková, 2000, s. 115; Peková, 2011, s. 271 – 272)

Územní samospráva může komunální dluhopisy vydávat sama, má-li pracovníky, kteří emisi zajistí, ale zpravidla emisi zprostředkovává peněžní ústav. Ten zaštití jak samotný výdej dluhopisů, tak i související služby. Jako obstaravatel emise a správce dluhopisů na sebe banka nepřebírá záruky a závazky z vydaných komunálních dluhopisů. (Marková, 2000, s. 115)

Jelikož je způsob ručení obdobný jako u úvěru, musí emitent podrobně informovat veřejnost o svém hospodaření, o svém majetku, jeho struktuře atd. Podle těchto údajů se určí bonita subjektu územního samosprávného celku.

Rozhodne-li se obec pro emisi komunálních dluhopisů pomocí zprostředkovatele, uzavře s bankou smlouvu (v ČR tzv. mandátní smlouvu). V této smlouvě bude určen hlavní manažer emise cenných papírů, příprava, umístění a obsluha emise. Smlouva obsahuje také emisní podmínky a výši odměny za zprostředkování emise.

Banka pro územní samosprávný celek podle smlouvy zajišťuje vydání cenných papírů a s tím související služby, obstarává vyplacení výnosů finančním investorům, zajišťuje splácení a poskytuje poradenskou činnost. (Peková, 2011, s. 272 – 274)

Vydané cenné papíry se umisťují na peněžním a kapitálovém trhu, v peněžních ústavech (v bankách, spořitelnách, pojišťovnách atd.), u státních společností a jiných finančních institucí, u soukromých držitelů (u obyvatelstva) a u ostatních držitelů. (Peková, 2004, s. 312)

Výhodou emise dluhopisů je to, že obec získá potřebné finanční prostředky okamžitě, případně ihned po skončení jejich prodeje. K emisi cenných papírů se přistupuje i tehdy, nelze-li získat dlouhodobý bankovní úvěr.

Nevýhodou je, že i když obec dostane chybějící finance hned, budou sníženy o náklady emise (například o náklady na zprostředkování emise, o náklady na tisk cenných papírů v případě materializované listinné formy) a také o úrokové náklady. Úrokové sazby podstatně ovlivňují zájem kupujících, protože čím je úrok vyšší, tím se očekává i větší poptávka po dluhopisech. Kvůli míře inflace je pro investory důležité, je-li úroková sazba fixní, proměnlivá či kombinovaná. V posledních desetiletích se využívají především proměnlivé úrokové sazby, které jsou valorizovány s ohledem na inflaci.

Jak už bylo zmíněno, splácení návratných finančních zdrojů zatěžuje jak současnou generaci, tak generace budoucí. Mezigenerační splácení půjček je závislé na době umořování dluhu. Čím je doba umořování delší, tím je mezigenerační přerozdělování intenzivnější. (Peková, 2011, s. 272 – 273)

V České republice se emise komunálních dluhopisů využívá po roce 1990, zatím omezeně. K tomuto způsobu financování se přiklonila města jako Ostrava, Brno, Šumperk, Liberec, Praha a další. Dalo by se očekávat, že emise komunálních dluhopisů bude stále více využívána, ale ne masově, protože emise je velmi nákladnou záležitostí. (Peková, 2011, s. 490)

Tabulka 2: Stav emitovaných komunálních dluhopisů obcí ČR v letech 1993 - 2012

Rok	Částka (v mld. Kč)	Rok	Částka (v mld. Kč)
1993	-	2003	21,7
1994	7,6	2004	23,9
1995	8,5	2005	23,5
1996	11,9	2006	22,9
1997	13,2	2007	22,6
1998	11,9	2008	22,7
1999	10,9	2009	14,7
2000	10,1	2010	15,8
2001	13,3	2011	14,0
2002	15,9	2012	13,8

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

Stav emitovaných komunálních dluhopisů obcí ČR za roky 1993 – 2012 uvádí Tabulka 2.

V roce 2012 emisi komunálních dluhopisů vykazovalo hlavní město Praha (9,3 mld. Kč), statutární město Ostrava (2,5 mld. Kč) a statutární město Liberec (2 mld. Kč). (Ministerstvo financí ČR, 2013)

Právní úprava emise dluhopisů je zakotvena v zákoně č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů, v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, v zákoně č. 490/2004 Sb., o cenných papírech, úplné znění. Dále je emise dluhopisů upravena v zákoně č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, ve znění pozdějších předpisů.

Text dluhopisu musí zahrnovat nominální hodnotu a výši úroku. Kurs dluhopisu představuje cenu, za kterou je prodáván. Komunální dluhopis lze vydávat i v cizích měnách. Mohlo by jít i o tzv. eurobondy, tedy zahraniční dluhopis. (Peková, 2011, s. 490)

Komunální dluhopisy mohou být veřejně nebo neveřejně obchodovatelné, ale zpravidla jsou veřejně obchodovatelné. V České republice jsou vydávány obvykle dluhopisy v zaknihované (dematerializované) podobě. Výnosy z komunálního dluhopisu se vyplácí jednorázově jednou za rok na konci splatnosti dluhopisu. Emitent má povinnost úroky i jistinu splatit včas. (Peková, 2004, s. 318 – 319)

Povolení obci emitovat dluhopisy vydává Ministerstvo financí České republiky. O toto povolení žádá obec písemnou formou, jejíž náležitosti upravuje zákon o dluhopisech. Součástí žádosti jsou také emisní podmínky, které plní funkci prospektu.

I v případě emise komunálních dluhopisů je zapotřebí souhlas zastupitelstva svým usnesením s daným záměrem. Musí být schválen také účel, na který budou finance použity, způsob ručení a způsob umořování dluhu. (Peková, 2011, s. 491)

Obce v minulosti zadávaly emisi bankám, které byly schopné posoudit její vhodnost. Peněžní ústav vypracuje analýzu a navrhne konkrétní podmínky emise. Zpracuje tedy emisní prospekty – předběžný a konečný, které jsou nejdůležitější součástí žádosti o povolení emise. Předběžný prospekt je využíván k získání indikace zájmů potenciálních investorů. Zahrnuje informace o nové emisi, emitentovi, jejím vedení a dalších skutečnostech. Není v něm uvedena emisní cena, kupony a členové emisního syndikátu, protože tyto informace nejsou v době vyhotovení předběžného prospektu známy nebo by mohly být změněny. Chybějící informace obsahuje závěrečný prospekt. Po schválení emise je dluhopisu přiřazeno označení ISIN. Nutností je uzavření smlouvy o knihování nebo jiné evidenci emise. Po celou dobu splatnosti emise je emitent povinen veřejně oznamovat výsledky svého hospodaření. (Musílek, 2011, s. 196; Peková, 2011, s. 492)

Banka, která provádí emisi, vychází ze znalostí trendů na kapitálových trzích, ze způsobů oceňování nabídkové a poptávkové strany, strukturace emisních podmínek, z postupů při uvedení emise na Burzu cenných papírů v Praze. Prodej vydaných dluhopisů a jejich uvedení na finanční, kapitálový trh, je velmi důležitý. (Peková, 2011, s. 492)

Banka zajišťuje také předběžný marketing, který navazuje na proběhlé prezentace a je zahájen, až když je známo přibližné datum emise včetně základních parametrů komunálních dluhopisů. Předběžný marketing má za cíl zjistit skutečný zájem o emisi a získat názory na úroveň ocenění emise. (Musílek, 2011, s. 197)

Obecně platí, že čím je vyšší objem emise, tím je podíl nákladů na zprostředkování emise nižší. Aby v České republice splňovala emise komunálních dluhopisů požadavek dobré obchodovatelnosti, musí být ve velké nominální hodnotě, minimálně ve výši 10 mil. Kč, ale optimálně ve výši 100 mil. Kč a více. Těmto hodnotám ale většina dosavadních emisí neodpovídá, protože si ji územní samosprávné celky nemohou

dovolit. Malé obce mohou emisi komunálních dluhopisů využít jen omezeně kvůli malému objemu jejich rozpočtu, nízké majetkové záruce a vysokým nákladům emise. (Peková, 2011, s. 492 – 493)

Souhrn:

- emise komunálních dluhopisů je velmi nákladná (náklady emise + úrokové náklady);
- dluhopisy může samospráva vydávat sama nebo prostřednictvím banky;
- způsob ručení je obdobný jako u úvěru;
- výhoda emise – municipalita získá potřebné finance ihned;
- splácení emise zatěžuje jak generaci současnou, tak generaci budoucí.

2.4. Půjčky a návratné finanční výpomoci

Tento druh financování je municipalitami využíván v mnoha případech. Peněžními prostředky, které jsou získávány formou bezúročné návratné finanční výpomoci ze státního rozpočtu, se hradí neinvestiční potřeby obce.

Obce mají možnost získat na úhradu investic nízce úročené střednědobé investiční půjčky, většinou ze státních fondů. Z těch mohou správci fondů územním samosprávám poskytovat kromě dotací také návratné půjčky, jejichž získání je závislé hlavně na účelu a množství prostředků, které má fond k dispozici. Poskytnutí této půjčky je také podmíněno spoluúčastí obce či kraje při financování zamýšlené investice.

V České republice jsou nejvyužívanější půjčky ze Státního fondu životního prostředí a Státního fondu rozvoje bydlení, jež jsou nízce úročené.

Pravidla pro poskytování a splácení návratných finančních výpomocí a půjček v rámci rozpočtové soustavy jsou upravována zákony o rozpočtových pravidlech. Obce, kraje a jimi zřizované příspěvkové organizace si mohou mezi sebou poskytovat krátkodobé finanční výpomoci, které je dlužník povinen splatit do konce rozpočtového roku.

I zde platí, že využití tohoto druhu návratných příjmů je spjato s rizikem, že splácení dluhu může být v budoucnu velkou zátěží pro hospodaření obce. (Peková, 2004, s. 321; Peková, 2011, s. 493 – 494)

Tabulka 3: Stav přijatých návratných finančních výpomocí
a ostatních dluhů obcí ČR v letech 1993 – 2012 a krajů
ČR v letech 2003 – 2012

Obce				Kraje	
Rok	Částka (v mld. Kč)	Rok	Částka (v mld. Kč)	Rok	Částka (v mld. Kč)
1993	0,9	2003	13,5	2003	1,1
1994	1,8	2004	12,4	2004	1,1
1995	3,1	2005	11,8	2005	1,1
1996	4,8	2006	10,9	2006	1,2
1997	7,7	2007	9,9	2007	1,0
1998	9,1	2008	10,0	2008	2,7
1999	11,5	2009	10,1	2009	3,5
2000	12,5	2010	7,6	2010	2,5
2001	12,4	2011	7,5	2011	2,7
2002	12,6	2012	7,9	2012	2,3

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

Jak udává Tabulka 3, přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy obcí v roce 2012 zaznamenaly meziroční růst o 0,4 mld. Kč. Došlo k poklesu přijatých krátkodobých půjček a návratných finančních výpomocí (o 0,2 mld. Kč) a ke zvýšení objemu vydaných směnec (o 0,4 mld. Kč) a ostatních dlouhodobých závazků (o 0,2 mld. Kč). (Ministerstvo financí ČR, 2013)

2.5. Finanční leasing

Tzv. komunální leasing, finanční nebo operativní pronájem, je další možností, jak financovat investiční potřeby územní samosprávy. Investice může být pořízena plně nebo zčásti z cizích zdrojů. Nevýhodou komunálního leasingu je, že se jedná o poměrně finančně náročnou záležitost. (Peková, 2004, s. 328)

Leasingový pronajímatel (leasingová společnost) koupí majetek požadovaný územní samosprávou jako leasingovým nájemcem. Tento majetek spadá do vlastnictví leasingové společnosti, která ho na základě leasingové smlouvy poskytne obci do dlouhodobého užívání. Obec hradí leasingové společnosti leasingové nájemné, které je výdajem územního rozpočtu.

Výhodou leasingu je rychlost pořízení investice, pohyblivost splátkového kalendáře, který se může přizpůsobit finančním možnostem obce a pořízení investice obcí i tehdy, nemůže-li využít návratné finanční prostředky. (Peková, 2011, s. 274 – 275)

Pomocí této formy návratného financování jsou hrazeny investice na čištění ulic, likvidace komunálního odpadu, modernizace městské veřejné dopravy, modernizace komunálních bytů atd. (Peková, 2004, s. 329)

V České republice se tento druh návratných finančních prostředků začal využívat v posledních letech. Územní samosprávy se k leasingu přiklánějí tehdy, nelze-li získat úvěr od peněžního ústavu, nelze-li emitovat komunální dluhopisy, nebo když nemožou prodat majetek. Obce pomocí služeb leasingových společností zabezpečují veřejné statky.

Operace, které provádí leasingová společnost, jsou zajištěny budoucími příjmy rozpočtu územní samosprávy. Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů upravuje poskytování záruk jinými municipalitami, které je omezené.

Podle smlouvy o **finančním leasingu** je leasingový nájemce (obec) povinen zajistit z běžných výdajů údržbu a opravy, také nese riziko poškození či zničení majetku. Leasingová společnost pak zabezpečuje služby související s leasingem, např. poradenské služby. Po uplynutí doby, na kterou byl finanční leasing sjednán, přechází vlastnictví majetku na leasingového nájemce.

V případě **operativního leasingu** hradí náklady na opravy a údržbu leasingová společnost, která je vlastníkem a také nese rizika spojená se škodami. Pronajímatel (obec) zde platí vyšší nájemné než u finančního leasingu.

Pro minimalizaci rizik s využitím návratných zdrojů je potřebné zpracovat analýzu únosné výše celkové roční dluhové služby. (Peková, 2004, s. 329; Peková, 2011, s. 495 – 496)

2.6. Směnky

Směnka je nástrojem, který může být obcí využíván při řešení finanční situace. Tento cenný papír je písemným závazkem, není vydáván hromadně, je převoditelný,

čímž je i platebním instrumentem. Nahrazuje hotové peníze při placení, jelikož je směnitelná za peníze.

Směnka je listina, která obsahuje buď příkaz výstavce třetí osobě (směnečníkovi), nebo jeho závazek zaplatit remitentovi určitou peněžitou částku. Aby byla směnka platná, musí mít všechny zákonem stanovené náležitosti a musí se stát zákonem stanoveným způsobem majetkem remitenta.

Existuje směnka vlastní nebo směnka cizí. Směnka vlastní je listina, která obsahuje bezpodmínečný závazek výstavce uhradit remitentovi určitou peněžitou částku. Směnka cizí je listina zahrnující krom jiného bezpodmínečný příkaz výstavce třetí osobě (směnečníkovi) zaplatit prvnímu majiteli směnky (remitentovi) danou peněžitou částku. (Marková, 2000, s. 116 – 117)

V České republice mohou územní samosprávy využívat směnky po roce 1990, ale často se k nim nepřiklánějí. Municipality nejsou podnikatelským subjektem, proto pro ně směnky nejsou vhodným platebním instrumentem. Směnky jsou obcemi využívány především k překlenutí dočasného nedostatku financí až do doby, než jsou obcí získány předem dohodnuté finanční zdroje, například úvěr. V České republice využívání směnky a její náležitosti upravuje zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový. (Peková, 2011, s. 494)

2.7. Dluh

Dluh obecně představuje závazek jednoho subjektu (dlužníka) vůči druhému subjektu (věřiteli). Zadlužen může být každý ekonomický subjekt. Závažným problémem je, pokud se zadluží stát, protože to se týká všech občanů dané země.

Je nutné si definovat pojmy: státní dluh a veřejný dluh. **Státní dluh** představuje dluh centrální vlády. **Veřejný dluh** zahrnuje dluh všech prvků tvořících soustavu veřejných financí. (Dvořák, 2008, s. 79)

2.7.1. Veřejný dluh

Veřejný dluh je důsledkem dlouhodobé fiskální nerovnováhy. Přesnější definicí je popsán jako souhrn pohledávek ostatních ekonomických subjektů vůči státu, bez ohledu na to, zda pohledávky vznikly rozpočtovou cestou nebo jinak. Důležité ale je, jak bude dluh uhrazen a jelikož v konečném důsledku dluhové břemeno nenese stát, ale veřejnost, je veřejný dluh pohledávkou vůči současné i budoucí daňové povinnosti obyvatelstva. (Dvořák, 2008, s. 79; Hamerníková, 1996, s. 169; Hamerníková & Kubátová, 2000, s. 320)

Veřejný dluh **obsahuje**:

- dluh centrální vlády (státní dluh),
- dluh územních samosprávných celků (dluh krajů a obcí),
- dluh veřejných fondů,
- dluh veřejně-právních institucí, které zřídil stát nebo územní samosprávy (např. příspěvkové organizace),
- dluh veřejných podniků (státních a municipálních). (Dvořák, 2008, s. 79 – 80; Peková, 2002, s. 393 – 394)

Nutné je také zmínit členění dluhu na čistý a hrubý dluh. **Hrubý dluh** představuje pouze celkový objem závazků nějakého subjektu, zatímco **čistý dluh** vyjadřuje celkový objem závazků nějakého subjektu snížený o objem jeho pohledávek. Lepší vypovidací schopnost má čistý dluh, ale kvůli složitým metodickým problémům je veřejný dluh ve většině mezinárodních statistik (i v českých statistikách) vykazován jako hrubý dluh. (Dvořák, 2008, s. 84; Hamerníková, 1996, s. 169)

Míra veřejného dluhu vztažená k HDP se v roce 2012 pohybovala okolo 45 %. Průměr Evropské unie je dvakrát, u nejzadluženějšího státu téměř čtyřikrát tak velký. Ale jsou i státy, které jsou na tom lépe než ČR. Např. Estonsko funguje s kumulativním dluhem ve výši 8 % HDP, Lucembursko s 15% HDP a Švédsku se podařilo přibližně za 15 let snížit míru veřejného dluhu z více než 70 % na méně než 40 % HDP. I když vývoj veřejného dluhu není v českém případě akutním problémem, jeho dynamika je varující a mělo by se uvažovat nad jejím zastavením. (Bubák, 2013)

2.7.2. Dluh územních samosprávných celků

Jak už bylo výše uvedeno, dluh územních samospráv představuje dluh obcí a krajů a je součástí veřejného dluhu, tudíž ho také ovlivňuje. Do dluhu místních veřejných rozpočtů spadá i dluh dobrovolných svazků obcí a regionálních rad regionů soudržnosti.

Tabulka 4: Celkové zadlužení obcí ČR v letech 1993 – 2012 a krajů ČR v letech 2003 - 2012

Obce				Kraje	
Rok	Částka (v mld. Kč)	Rok	Částka (v mld. Kč)	Rok	Částka (v mld. Kč)
1993	3,4	2003	70,4	2003	1,3
1994	14,3	2004	74,8	2004	1,5
1995	20,3	2005	79,0	2005	2,9
1996	28,3	2006	80,9	2006	7,7
1997	34,4	2007	79,2	2007	10,4
1998	39,0	2008	80,1	2008	14,6
1999	40,0	2009	80,6	2009	20,9
2000	41,0	2010	83,3	2010	19,1
2001	48,3	2011	82,4	2011	22,3
2002	55,8	2012	90,0	2012	24,5

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

Tabulka 4 informuje o celkovém zadlužení obcí ČR v letech 1993 – 2012 a krajů ČR v letech 2003 – 2012.

Jak uvádí Sedmihradská & Šimíková, dluh obcí v České republice vzrostl v letech 1994 – 2004 v reálných hodnotách pětikrát, ale jeho podíl na HDP i na celkovém veřejném dluhu se snížil.

Podle Ministerstva financí ČR se dluh obcí (včetně jimi zřízených příspěvkových organizací) v roce 2012 zvýšil o 7,6 mld. Kč, což představuje 9,2% nárůst oproti roku 2011 a dosáhl tak hodnoty 90 mld. Kč.

Na zvýšení obecního dluhu o 7,6 mld. Kč se 3,3 mld. Kč podílelo 6 měst, kterým dluh narostl o největší částku – Ostrava, Brno, Plzeň, Chomutov, Pardubice, Olomouc. Naopak dluh se podstatně meziročně snížil u větších měst, tj. v Karviné, v Českém Těšíně, ve Frýdku-Místku či Bohumíně a Bruntálu. (Kameníčková & CRIF – Czech Credit Bureau, a.s.)

Jak uvádí Ministerstvo financí ČR, kraje (vč. jimi zřízených příspěvkových organizací) dosáhly ke konci roku 2012 nekonsolidovaného dluhu ve výši 24,5 mld. Kč, což představuje meziroční zvýšení o téměř 2,2 mld. Kč. Přesto oproti předchozímu roku rostl dluh pomalejším tempem.

Souhrn:

- dluh je závazek jednoho subjektu (dlužníka) vůči druhému subjektu (věřiteli);
- veřejný dluh představuje dluh všech prvků tvořících soustavu veřejných financí;
- státní dluh je dluhem centrální vlády;
- dluhem územních samosprávných celků je myšlen dluh obcí a krajů.

2.8. Metodiky vykazování dluhu

Vládní dluh a deficit lze vykazovat dvěma základními způsoby. Prvním z nich je vykazování podle metodiky Mezinárodního měnového fondu (GFS 1986, GFS 2001) a druhým je vykazování podle metodiky Eurostatu (ESA 95).

Metodika GFS 1986 vychází z metodiky vládní finanční statistiky (Government Finance Statistics) a je postavena **na bázi peněžních toků**. To znamená, že všechny operace běžného roku jsou monitorovány na hotovostním principu (až když jsou příjmové/výdajové operace uskutečněny). Za vykazování deficitu v této metodice je zodpovědné Ministerstvo financí. Za výhodu je považována dostupnost dat v poměrně krátké době po skončení sledovaného období, nižší náročnost na zdrojová data a také možnost včasného vytváření fiskálních predikcí. Kvůli přímé vazbě této metodiky na schválený státní rozpočet, rozpočty státních fondů a ostatních segmentů veřejných rozpočtů je metodika GFS 1986 používána v rozpočtových dokumentech při uvádění salda vládního sektoru.

Metodika ESA 95 vychází z metodologie národních účtů (European System of Integrated Economic Accounts) a je založena na práci s daty **na akruálním principu**, tedy zachycuje operace fiskálního roku v okamžiku, kdy ekonomická hodnota vzniká či zaniká, nebo kdy se pohledávky a závazky zvyšují či snižují bez ohledu na peněžní tok. Tato metodika je relevantní pro výpočet maastrichtských konvergenčních kritérií vládního deficitu a dluhu. Eurostat ji průběžně aktualizuje a zároveň provádí kontrolu

její implementace v jednotlivých zemích. Zodpovědnost za dodržování tohoto standardu nese národní statistický úřad (v ČR je to Český statistický úřad). ESA 95 se používá při vykazování údajů o hospodaření vládního sektoru zahrnutých v dokumentech, které jsou předkládány orgánům Evropské unie.

Metodika GFS 2001 je nový mezinárodní statistický standard pro kompilaci fiskálních dat, který se snaží přiblížit metodice ESA 95. Účetní operace jsou tedy zachycovány **na akruálním principu**. Tato metodika je členskými státy implementována od roku 2002. Z důvodu její náročnosti na vstupní zdrojová data a k širšímu pojetí vládního sektoru vyžaduje její plná implementace dlouhodobý proces.

Podstatný rozdíl mezi metodikou GFS 1986 a ESA 95 je také ve vymezení vládního sektoru. ESA 95 zahrnuje, oproti GFS 1986, navíc ještě Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond, Vinařský fond, ČKA a její dceřiné společnosti, Českou inkasní, Správu železniční a dopravní cesty, PPP centrum, veřejné vysoké školy, veřejné výzkumné instituce, Asociaci zdravotních pojišťoven, Centrum mezistátních úhrad a část příspěvkových organizací. V metodice GFS 1986 se tyto instituce promítnou pouze prostřednictvím jejich odvodů dotace jím poskytnutých transferů, ale v metodice ESA 95 je zachyceno celkové jejich hospodaření. (Kadeřábková a kol., 2005, Ministerstvo financí ČR, 2013)

2.9. Příčiny zadlužení územních samosprávných celků

Základními příčinami vysokého tempa růstu dluhu obcí v 90. letech 20. století mohou být:

- **Finančně náročné investice** v místním veřejném sektoru, jejichž realizace nepřinese v budoucnu žádný zisk na splácení dluhu – v 90. letech obce hradily více než polovinu kapitálových výdajů návratnými zdroji. V případě, že obec neměla dostatek finančních prostředků, mohla využít návratné finanční zdroje a investici pořídit, nebo s investicí počkat, dokud nenašetří potřebné množství financí. U druhé možnosti ale bylo nutno počítat s tím, že investiční náklady meziročně rostou a tudíž bude investice v příštích letech nákladnější než v současnosti.
- **Alokace dotací a kritéria pro získání investičních dotací** – častou podmínkou pro jejich získání je, že investorská obec se musí na uskutečnění daného investič-

ního záměru finančně podílet (finanční spoluúčast). To zvyšuje zadluženost především malých obcí, které tuto situaci vyřeší tak, že přijmou úvěr od peněžního ústavu.

- **Nedostatečná zkušenost územních samospráv se zadlužením** – při rozhodování o využití návratných zdrojů si členové zastupitelstva obce většinou nedovedou představit zatížení budoucího hospodaření dluhovou službou. Jak ukazují studie, velkým problémem je nesprávná evidence a statistika možných závazků územních samospráv z důvodu neexistujícího systému, který by včas varoval na stupeň rizika, jemuž jsou samosprávy vystaveny. Chybí také pravidla udávající jaké finanční záruky a pomoc může územním samosprávám poskytnout ústřední vláda (např. pravidla bankrotu územních samospráv).
- **Snadné získání úvěru** obcí – peněžní ústavy vnímají územní samosprávu jako méně rizikového klienta a to ovlivňuje úročení a záruky. (Peková, 2011, s. 484; Provazníková, 2009, s. 196)

2.10. Problémy způsobené zadlužením územní samosprávy

V hospodaření územní samosprávy i v rámci veřejných financí jako celek způsobuje zadlužení určité problémy. Těmi hlavními jsou:

- Kde vzít **prostředky na splácení dluhu** – municipality používají návratné finanční zdroje na investice v lokálním a regionálním veřejném sektoru, ze kterých v budoucnu nebude plynout zisk jako zdroj umořování dluhu.
- Určit **optimální výši roční dluhové služby**, která by nezatížila budoucí hospodaření územní samosprávy více, než je nutné.
- Možné **inflační dopady** na ekonomiku způsobující růst výdajů.
- **Kursová rizika** při používání návratných finančních prostředků ze zahraničí.
- **Ručení za úvěr** – při ručení nemovitým majetkem je důležité mít na paměti, zda majetek neslouží k produkci lokálních a regionálních veřejných statků.
- **Růst zadlužení** územního samosprávného celku – pokud by došlo k **nadměrné zadluženosti**, mohlo by to ohrozit samotný chod obce (zastavení poskytování veřejných služeb – např. vypnutí veřejného osvětlení) nebo by mohla být převedena přenesená působnost na jinou obec s rozšířenou působností a sníží se tak její dostupnost pro občany, při neplnění závazků obce může dojít k nařízení exekuce

na její majetek, kdy bude zabaven téměř všechen movitý i nemovitý majetek obce a obstavení účtů obce, nadměrné zadlužení by mohlo vést i k odstoupení volebných orgánů obce a nezájmu do nich kandidovat.

- Zda mají dluhopisy **schopnost absorpce na trhu**. (Deník veřejné správy, 2011; Peková, 2011, s. 276)

2.11. Regulace zadlužení územních samospráv

V 70. letech a na počátku 80. let 20. století se v mnoha vyspělých zemích vyvíjelo úvěrové zatížení územní samosprávy dosti nekontrolovatelně. Od začátku 70. let bylo splácení půjček problémové kvůli narůstající míře zadlužení územních samospráv. Zadlužení ovlivnila také dvouciferná inflace, na které „vydělává“ dlužník. To přispívá k nezodpovědnému přístupu k zadlužování. Přílišné zadlužování municipalit a inflační působení jejich dluhu v ekonomice vedlo k tomu, že v mnoha zemích je míra zadlužení územního samosprávného celku různými způsoby regulována. Nutno uvést, že koncem 70. let se většina obcí ve vyspělých zemích poučila z problémů se splácením dluhu a tak se dynamika zadlužení zpomalovala. (Peková, 2004, s. 313; Peková, 2011, s. 276)

Celkový veřejný dluh v zemi je zvyšován dluhem územního samosprávného celku, a proto se i Evropská unie rozhodla přistoupit k protidluhové politice. Na počátku roku 1990 došlo v mnoha evropských zemích ke značným schodkům veřejných financí na třech úrovních vlády (centrální, regionální, místní) stejně tak jako na účtech sociálního zabezpečení. Průměrný fiskální deficit Evropské unie jako celku se rychle rozšířil z 2,4 % HDP (1989) na 6,1 % (1993). V té době čelilo mnoho zemí těžkému úkolu zvrátit to, co bylo zjevně neudržitelným trendem.

Vnitrostátní orgány musely přijmout nápravná opatření ve snaze snížit své vládní deficity. Toho bylo částečně dosaženo. Rozpočtový deficit v rámci EU byl z 5 % (1995) snížen na 2,4 % (1997). Bohužel byla použita také jednorázová opatření a další účetní triky. Ve stejném období vzrostl procentní podíl hrubého dluhu „všeobecné vlády“ (tou se v Maastrichtské dohodě rozumí veřejný sektor obecně (centrální správa, regionální a místní vlády a sociální zabezpečení)) z 60 % (1990) na 72 % (1997). Místní vlády rychle reagovaly na trend rostoucích deficitů v jejich účetních závěrkách a při navrhování souborů ukazatelů, jejichž cílem bylo předejít nadměrnému půjčování.

Na začátku 90. let 20. století Evropská unie stanovila, že podle článku 109 J (1) Maastrichtské dohody musí být finanční pozice „všeobecné vlády“ každého členského státu udržitelná, tzn. že:

- **podíl vládního deficitu na HDP** nesmí převýšit referenční hodnotu **3 %**,
- **podíl vládního dluhu na HDP** (který zahrnuje i dluh územní samosprávy) nesmí převýšit srovnávací hodnotu **60 %**.

Každý členský stát se zavazuje k tomu, že bude usilovat o střednědobou rozpočtovou pozici vyrovnanou nebo přebytkovou.

V mnoha zemích je možné, aby si územní samospráva půjčila finanční zdroje na kapitálovém trhu. Někde je zapotřebí souhlasu Ministerstva financí, případně Ministerstva pro územní samosprávu. Formy regulace zadluženosti územního samosprávného celku většinou stanovuje zákon. (Dafflon, 2002, s. 1 – 3; Peková, 2011, s. 277)

Regulace zadlužení dopadá především na využití úvěrových prostředků, které mají splatnost delší než jeden rok. Podle Pekové (2004, s. 313; 2011, s. 277) je důvodem regulace většinou:

- **Usměrňování veřejného dluhu** kvůli tomu, aby podíl veřejného dluhu na hrubém domácím produktu nepřekročil Maastrichtské kritérium, což představuje 60 %.
- **Ochrana územní samosprávy**, především obcí, před nadměrným zadlužením a problémy s jeho budoucím umořováním. Většinou ze zákona stát není odpovědný za dluh obcí či regionů a jeho splácení. V praxi však stát svým obcím pomůže, pokud se dostanou do situace, že nejsou schopny splácet své dluhy. V 70. letech 20. století bylo v řadě zemí zadlužení obcí jedním z kritérií, na základě kterého stát poskytoval obcím neúčelové dotace, kterými by snáze uhradily své dluhy.

Způsoby regulace se v jednotlivých zemích liší. Jde o:

- **vymezení účelu využití** střednědobé a dlouhodobé výpůjčky – zpravidla jen na úhradu kapitálových výdajů, ostatní druhy výpůjček podléhají schvalovacímu řízení;
- **omezení využívání** půjček jen v **domácí měně** – v zemích Eurozóny se společnou měnou euro odpadá;

- možnost **čerpání půjček** jen **od finanční instituce**, kterou **stanoví stát**;
- **stanovení** maximálně možné **úrokové sazby**, **způsobu splácení** dluhu, maximální **doby splatnosti** dluhu, popřípadě restrukturalizaci dluhu;
- **stanovení pravidla pro celkovou výši zadluženosti** územní samosprávy, například formou ukazatele (ukazatel dluhové služby, dluh na jednoho obyvatele);
- **zákaz rolování dluhu**, čímž je myšleno splácení starého dluhu novým dluhem. (Peková, 2004, s. 313 – 314; Peková, 2011, s. 277 – 278)

V České republice se regulace dluhu obcí a krajů ze strany státu zvyšuje v posledních deseti letech. To je důsledek rychlého růstu zadlužení územních samospráv v 90. letech. Jelikož je Česká republika členem Evropské unie, i pro ni platí dodržování Maastrichtských kritérií, jedním z nich je **podíl veřejného dluhu na HDP v maximální výši 60 %**.

Česká republika jako stát neručí za závazky obcí a krajů. Podle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů jsou územní samosprávy povinny vytvářet rozpočtový výhled, na jehož základě se sestavuje roční rozpočet, který zákon doporučuje sestavovat jako **vyrovnaný**. Schvaluje se také přebytkový rozpočet, je-li využití některých příjmů daného roku zamýšleno v následujících letech či má-li být těmito příjmy splácena jistina úvěrů z minulých let. Jestliže půjde o schvalovaný schodkový rozpočet, musí být stanoveno, jak bude schodek kryt – finančními prostředky z minulých let, smluvně zabezpečenou půjčkou, úvěrem, návratnou finanční výpomocí nebo prodejem emitovaných dluhopisů. Nikdy nesmí být kryt dotací ze státního rozpočtu. To se dá považovat za jednu z možností regulace dluhu územních samospráv ze strany státu, aby se municipality nespolehaly na pomoc od státu v případě, že nebudou schopny splatit dluh. Avšak ani v České republice nemohou územní samosprávy zbankrotovat. Dále zákon udává, že územní samosprávné celky nemohou uzavřít společenskou smlouvu o založení veřejné obchodní společnosti, smlouvu o tichém společenství a že se nemohou stát komplementářem komanditní společnosti. Také jsou stanoveny sankce pro případ, že obec nepřezkoumá hospodaření a že nezveřejní výsledky z tohoto přezkoumání.

Dalším nástrojem regulace dluhu územního samosprávného celku je **povolování emise** komunálních dluhopisů **Ministerstvem financí České republiky**. Územní samo-

správa předkládá žádost o souhlas s vydáním komunálních dluhopisů, která zahrnuje zdůvodnění záměru emitovat komunální dluhopisy, základní údaje budoucích emisních podmínek, ekonomickou analýzu důvodů vydání komunálních dluhopisů a dopadů na hospodářskou a finanční situaci územní samosprávy včetně skutečností dokládajících její schopnost dostát závazkům z komunálních dluhopisů. Ministerstvo poté udělí souhlas, jestliže dospěje k názoru, že ekonomická situace územní samosprávy umožňuje splnění závazků spjatých s emisí. V opačném případě žádost zamítne.

Zákon č. 420/2004 Sb., o přezkoumání hospodaření územních samosprávných celků stanovuje, že přezkoumání se podrobuje nakládání a hospodaření s obecním majetkem, dodržování předpisů pro finanční hospodaření územních samospráv, zadávání a uskutečnění veřejných zakázek, pohledávky územní samosprávy, závazky, za které se územní samosprávný celek zaručil, zástavy a zástavy obecního majetku ve prospěch třetích osob.

Vazba individuálních účelových dotací (nenárokovaných) na ukazatel dluhové služby patří k nepřímým formám regulace dluhu. V praxi to bylo pouhé doporučení poskytovatelům dotací. Výpočet dluhové služby musel být obcemi zasílán Ministerstvu financí ČR s vyjádřením, jak bude postupováno při vyšším podílu dluhové služby. Toto ale obce neplnily a nastávaly potíže s vymahatelností jejich stanovisek. (Peková, 2011, s. 503 – 504; Jílek, 2008, s. 390 – 391; Provazníková, 2009, s. 199)

Ministerstvo financí připravuje opatření, jehož cílem bude zamezit stále se zvyšující hladině veřejného dluhu. V rámci návrhu ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti uvede Ministerstvo financí další **možnost, jak vymežit soubor obcí s nadměrným dluhem**, tzn. s dluhem, který by mohl ohrozit řádné zabezpečování veřejných statků a služeb. Ukazatel představuje poměr dluhu obce k průměru jejích celkových příjmů za poslední čtyři roky. Návrh zahrnuje také sankci. V případě, že obci vyjde poměr v jednom roce 60 % a více, v následujícím roce jí může finanční úřad zadržet část výnosu ze sdílených daní a uvolnit ji jen na úhradu dluhu. Jelikož se dluh obcí podílí na veřejném dluhu jen nepatrně, jde spíše o aplikaci stejného pravidla na všechny jednotky veřejného sektoru. (Kameníčková, CRIF – Czech Credit Bureau, a.s., 2013)

2.11.1. Monitoring hospodaření obcí

Mezi způsoby regulace zadlužení územních samosprávných celků se řadí také **monitoring hospodaření obcí**. Provádí ho Ministerstvo financí ČR na základě usnesení vlády ČR pomocí šestnácti informativních a dvou monitorujících ukazatelů. Cílem monitoringu je přimět obce, aby byly opatrnější při hospodaření se svěřenými veřejnými prostředky.

Ministerstvo financí každý rok vypočítává **soustavu informativních a monitorujících ukazatelů (SIMU)** za všechny obce a jimi zřízené příspěvkové organizace a vyhodnocuje výsledky výpočtu. Vždy se vychází z předložených finančních a účetních výkazů sestavených k 31. 12. příslušného roku.

Tabulka 5: Informativní ukazatele

Informativní ukazatele	
1) počet obyvatel obce	9) stav na bankovních účtech celkem
2) příjem celkem (po konsolidaci)	10) úvěry a komunální dluhopisy
3) úroky	11) přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy
4) uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků	12) zadluženost celkem
5) dluhová služba celkem	13) podíl zadluženosti na cizích zdrojích (v %)
6) ukazatel dluhové služby (v %)	14) 8-leté saldo
7) aktiva celkem	15) oběžná aktiva
8) cizí zdroje	16) krátkodobé závazky
Monitorující ukazatele	
1) podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům (v %)	2) celková (běžná) likvidita

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

Obcím, kterým vyjde ukazatel celkové likvidity k 31. 12. daného roku v intervalu $<0;1>$ a zároveň podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům vyšší než 25 %, bude ministerstvem financí zaslán dopis s požadavkem o zdůvodnění tohoto stavu a o stanovisko zastupitelstva dané obce.

Jakmile ministerstvo financí obdrží vyjádření daných obcí, bude moci informovat vládu ČR o výsledku monitoringu hospodaření obcí za příslušný rok.

Dále musí ministerstvo financí vyhodnotit hospodaření ostatních obcí (včetně jimi zřízených příspěvkových organizací) s ukazatelem celkové likvidity v intervalu $<0;1>$ s pomocí výše uvedených ukazatelů. Pozornost bude směřována především na ty obce, které se v tomto intervalu vyskytly opakovaně.

Jestliže budou u některých obcí zjištěny vážné problémy s jejich platební schopností, ministerstvo financí jim ve spolupráci s ministerstvem vnitra nabídne pomoc v podobě analýzy vzniklých problémů a návrhu doporučení, jak je řešit.

Monitoringem hospodaření obcí nejsou vyžadovány dodatečné administrativní ani finanční nároky na rozpočty a chod obcí. Obce nemají povinnost, zasílat Ministerstvu financí ČR vyplněnou tabulku SIMU.

Časový harmonogram monitoringu vypadá takto:

- **v březnu** jsou vypočítávány informativní a monitorující ukazatele a jejich vyhodnocení,
- **v dubnu** jsou rozesílány dopisy ministerstva financí dotčeným obcím,
- **v červnu** probíhá zdůvodňování neuspokojivého stavu,
- **ve 3. čtvrtletí** jsou podávány informace členům vlády. (Ministerstvo financí ČR, 2013)

Z celkového počtu 6 246 obcí vykázalo v roce 2012 zadluženost **3 217 obcí**, tedy více než polovina obcí ČR. Počet obcí vykazující v posledních letech zadluženost, je poměrně stabilizovaný. Meziročně došlo k jeho mírnému nárůstu (o 128 obcí). (Ministerstvo financí ČR, 2013)

2.11.2. Úprava insolvenčního zákona

Dalším řešením zadlužení územních samospráv by mohla být také úprava insolvenčního zákona, která by **umožnila insolvenční obci**. Věcný záměr zákona zabývající se dluhy obcí společně zpracovávají ministerstva financí a spravedlnosti spolu se Svazem měst a obcí. Iniciativa vzešla ze strany ministerstva vnitra.

Jak uvedl právník Petr Kuhn, partner White & Case, optimální cílový stav paragrafového znění by měl zabránit exekuční spirále, měl by vést obce k určité odpovědnosti za své jednání a měl by velmi citlivě nastavit jednání s věřiteli.

Dan Jiránek, předseda Svazu měst a obcí, dodává, že paragrafové znění by mělo zahrnovat také preventivní opatření pomocí zavedení fází, které by obcím signalizovaly, odkdy si začít dávat pozor, kdy se dostávají do problémů apod.

Obce by mohly například využít formu „osobního bankrotu“. Dluhem zatížené obce by po dobu pěti let odváděly věřitelům v rámci oddlužení 30 % ze svých příjmů, ale podíl by mohl být i vyšší.

O oddlužení obce by rozhodoval soud. V případě, že by obec nebyla schopná splnit své závazky k věřitelům ze svých příjmů, pak by došlo k rozprodání majetku. Návrh věcného záměru zákona také obsahuje možnost, že by si obce ponechaly majetek potřebný ke svému chodu – veřejné osvětlení, budovu školy apod. a předmětem prodeje by se staly obecní pozemky či lesy. Obcím by zůstaly místní poplatky a minimální daň z nemovitosti. (Ekonomika ČT24 a Studio burza, 2013; Čapková, 2013)

2.11.3. Možnosti prevence proti zadluženosti

Již zmíněná regulace zadluženosti územních samosprávných celků v ČR má převážně nepřímý charakter. V souvislosti s možnými preventivními opatřeními zadluženosti stále existují mezery a nedostatky.

Česká republika nemá **institucionální pravidla**, která by určovala, jak postupovat při platební neschopnosti územních samosprávných celků a která by stanovila jasné signály ústřední vlády finančním trhům, že jejich dluhy nekryje ústřední vláda implicitně ani explicitně.

Dále chybí **vymezení majetku, který nelze zastavit**. Měl by to být majetek, jehož prostřednictvím jsou uspokojovány základní veřejné služby (např. radnice, školy, nemocnice, komunikace atd.). Zastavit by bylo povoleno např. ostatní budovy a pozemky a movité věci, které nejsou mezi vymezeným majetkem, který nelze zastavit. V případě, že by samospráva chtěla zastavit ostatní majetek, měla by mít souhlas třípětinové většiny zastupitelstva.

Objevily se také návrhy ohledně **změn pravidel přijímání úvěrů**, pokud úvěr převyšuje 50 % běžných příjmů samosprávy. Úvěr by mohla přijmout nejméně třípěti-

nová většina zastupitelstva, v případě hl. m. Prahy a krajských úřadů by podíl hlasů byl vyšší.

Územní samosprávy by měly využívat **cizí zdroje** pouze **pro financování kapitálových výdajů**. Financování běžných výdajů dluhem by mělo být zakázané s výjimkou krátkodobého financování k překlenutí dočasné mezery mezi příjmy a výdaji.

Zakázané by mělo být také **spekulativní investování** územních samospráv. Touto činností by měli vykonávat profesionálové, protože některé finanční produkty jsou nadměrně riskantní (např. investování obcí do akcií).

Oproti ostatním zemím v ČR není **agentura či monitorovací orgán** dlouhodobě se zabývající analyzováním úvěrových rizik, monitorováním dluhů územních samospráv a úvěrovým ratingem. V dnešní době se úvěrovým ratingem zabývají jen soukromé instituce (např. CRA Rating Agency, a. s. či Czech Credit Bureau, a. s.).

I když systém pozorování zadluženosti územních samospráv a soustava informativních a monitorujících ukazatelů podává širší pohled na hospodaření obcí a lze díky nim lépe odhalit vznikající nebezpečí předlužení obce, mechanismus není dostatečný. Ministerstvo financí sice do určité míry představuje monitorovací agenturu, ale představitelé obcí nemají k takto vedeným statistikám přístup a nemohou např. vzájemně porovnávat ukazatele s obcemi podobné velikostní kategorie.

Veškeré finanční **nástroje umožňující utajování** výše dluhu územních samosprávných celků (tzv. kreativní účetnictví) by měly být **zakázány**. Každá finanční technika by měla být co nejvíce **transparentní**. (Provazníková, 2009, s. 203 – 205)

Například v Německu byl při řešení zadluženosti veřejných rozpočtů zvolen model stanovení limitu rozpočtového schodku na základě výše investic. Pro tyto účely byl definován pojem „investice“, jejímž podstatným znakem je návratnost.

I pro Českou republiku by bylo vhodné mít takové preventivní opatření, kdy bude zákonem **stanoven limit schodku rozpočtu územního samosprávného celku** nebo jinak omezena možnost nadměrného zadlužování obcí. (Deník veřejné správy, 2011)

Souhrn:

- regulace míry zadlužení územních samospráv byla zavedena kvůli přílišnému zadlužování municipalit a inflačnímu působení jejich dluhu v ekonomice;
- celkový veřejný dluh v zemi je zvyšován dluhem územních samospráv;
- důvodem regulace je většinou usměrňování veřejného dluhu a ochrana územní samosprávy před nadměrným zadlužováním;
- způsoby regulace se v každé zemi liší, v ČR je to například doporučení sestavovat roční rozpočet samospráv jako vyrovnaný, municipalita nesmí uzavřít společenskou smlouvu o založení veřejné obchodní společnosti, smlouvu o tichém společenství a nesmí být komplementářem komanditní společnosti, emise komunálních dluhopisů musí být povolena Ministerstvem financí ČR, vazba individuálních účelových dotací na ukazatel dluhové služby;
- dalším způsobem regulace je monitoring hospodaření obcí, který provádí Ministerstvo financí ČR za účelem přimět obce k větší opatrnosti při hospodaření se svěřenými veřejnými prostředky;
- řešením zadlužení obcí by mohla být také úprava insolventního zákona, která by umožnila insolvenci obcí;
- možnými preventivními opatřeními proti zadluženosti obcí, které ČR chybí, by mohlo být stanovení institucionálních pravidel, vymezení majetku, který nelze zastavit, změny pravidel přijímání úvěrů, využívání cizích zdrojů jen k financování kapitálových výdajů, zákaz spekulativního investování územních samospráv, zřídit agenturu či monitorovací orgán dlouhodobě se zabývající analyzováním úvěrových rizik, monitorováním dluhů územních samosprávných celků a úvěrovým ratingem (úvěrovým ratingem se nyní zabývají jen soukromé instituce), zřídit přístup obcí ke statistikám, zákaz kreativního účetnictví, transparentnost všech finančních technik či zákonem stanovený limit schodku rozpočtu územních samosprávných celků.

3. METODIKA

Cílem této diplomové práce je vyhodnotit stav a dynamiku zadlužení územních samosprávných celků v České republice. Práce je složena ze dvou částí – z teoretické a praktické části.

V **teoretické části** jsou uvedeny důležité informace ohledně dané problematiky. Zdrojem pro jejich čerpání se stala odborná literatura, stránky Ministerstva financí ČR a další prameny uvedené v seznamu literatury. Tato část obsahuje pojednání o návratných finančních zdrojích, o dluhu a jeho vykazování, o příčinách zadlužení, o problémech způsobených zadlužením územních samospráv a o regulaci zadlužení územních samospráv – obecně i pro ČR.

Praktická část bude rozdělena do 5 částí – Analýza dluhu územních samosprávných celků ve vztahu k veřejnému dluhu ČR, Analýza zadluženosti obcí ČR, Analýza zadluženosti krajů ČR, Analýza obcí ČR s vyšší mírou rizikovosti hospodaření a Regulace dluhu územních samospráv v ČR.

Na základě získaných poznatků jsou stanovena následující **kritéria pro vyhodnocení stavu a dynamiky zadlužení územních samosprávných celků v ČR:**

Analýza dluhu územních samosprávných celků ve vztahu k veřejnému dluhu ČR:

- 1) Tabulka s výpočtem procentního podílu veřejného dluhu na HDP v letech 2007 – 2012. Hodnoty HDP lze zjistit z webových stránek Českého statistického úřadu a hodnoty veřejného dluhu z webových stránek Ministerstva financí ČR. Jelikož jsou hodnoty dluhu čerpány z údajů Ministerstva financí ČR, je dluh vykazován podle metodiky Mezinárodního měnového fondu (GFS 1986, GFS 2001).

$$\text{Podíl veřejného dluhu na HDP (\%)} = \frac{\text{veřejný dluh v daném roce}}{\text{HDP v daném roce}} * 100$$

- 2) Aby bylo vidět, jak se obce a kraje ČR svým dluhem podílí na veřejném dluhu ČR, bude proveden výpočet procentního podílu celkového dluhu obcí a krajů ČR na veřejném dluhu ČR v letech 2007 – 2012.

Podíl celkového dluhu obcí (krajů) na veřejném dluhu (%)

$$= \frac{\text{celkový dluh obcí (krajů) ČR v daném roce}}{\text{veřejný dluh ČR v daném roce}} * 100$$

Využity jsou údaje Ministerstva financí ČR.

Do dluhu územních samosprávných celků by se dále počítal i dluh Dobrovolných svazků obcí a dluh Regionálních rad regionů soudržnosti, ale jejich hodnoty jsou nízké, dá se říci, že zanedbatelné, a proto v této práci nejsou zahrnuty.

Analýza zadluženosti obcí ČR:

- 3) Jako první je v této části uveden graf znázorňující vývoj zadluženosti obcí ČR v letech 1993 – 2012, který, je vytvořen na základě dat Ministerstva financí ČR.
- 4) Údaje o meziročních tempích růstu a o průměrném ročním tempu růstu dluhu obcí ČR v letech 1993 – 2012. K výpočtu jsou použity údaje Ministerstva financí ČR, přičemž:

$$\text{Meziroční tempo růstu} = \frac{\text{celkový dluh obcí ČR v daném roce}}{\text{celkový dluh obcí ČR v minulém roce}}$$

Průměrné roční tempo růstu

$$= \text{počet let celkem} \sqrt{\frac{\text{hodnota celkového dluhu obcí ČR v posledním roce}}{\text{hodnota celkového dluhu obcí ČR v prvním roce}}}$$

Díky výpočtu meziročních temp růstu lze získat údaje o meziročním nárůstu dluhu. Z výpočtu průměrného ročního tempa růstu bude zjištěn průměrný nárůst dluhu během 20 let.

- 5) Porovnání meziročních temp růstu dluhu obcí ČR, meziročních temp růstu příjmů obcí a meziročních temp růstu HDP ČR v letech 2002 – 2012 v grafickém znázornění. K výpočtu jednotlivých meziročních temp růstu poslouží stejný vzoreček jako v předešlém kroku.
- 6) Výpočet procentního podílu dluhu obcí ČR na HDP v letech 1993 – 2012.

$$\text{Podíl dluhu obcí ČR na HDP (%) = } \frac{\text{dluh obcí ČR v daném roce}}{\text{HDP v daném roce}} * 100$$

- 7) Dále je uvedena tabulka s údaji o celkovém zadlužení obcí ČR v rozdělení podle dluhových nástrojů v letech 1993 – 2012 (v mld. Kč) a grafické znázornění, aby bylo patrné, který z dluhových nástrojů je obcemi využíván nejvíce.
- 8) Graf, který ukazuje, jakým procentem se na celkovém dluhu obcí ČR podílely jednotlivé velikostní kategorie obcí (podle počtu obyvatel) za rok 2012.
- 9) Tabulka s údaji o tom, jak se na celkovém dluhu obcí ČR podílela 4 největší města (*hl. m. Praha, statutární města Brno, Ostrava a Plzeň*), statutární města bez Brna, Ostravy a Plzně (*Liberec, Olomouc, Ústí nad Labem, Hradec Králové, České Budějovice, Pardubice, Havířov, Zlín, Kladno, Most, Karviná, Opava, Frýdek-Místek, Karlovy Vary, Jihlava, Teplice, Děčín, Chomutov, Přerov, Jablonec nad Nisou, Mladá Boleslav a Prostějov*) a ostatní obce v roce 2011 a 2012 v absolutním a procentním vyjádření. Pro lepší představivost také grafické znázornění.

Údaje o dluhu 4 největších měst jsou převzaty ze stránek Ministerstva financí ČR.

Celkovou výši zadlužení jednotlivých statutárních měst lze podle metodiky Ministerstva financí ČR zjistit z rozvahy daného města součtem daných syntetických účtů, tzn.:

$$\text{Celkové zadlužení} = SÚ 281 + 282 + 283 + 289 + 322 + 326 + 362 + 451 + 452 + 453 + 456 + 457$$

Tyto účty představují úvěry, komunální dluhopisy, přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy, které dané statutární město využilo.

Rozvahy jednotlivých územních samosprávných celků lze najít na ÚFISu Ministerstva financí ČR.

$$\text{Zadlužení ostatních obcí} = \text{dluh obcí ČR celkem} - \text{dluh 4 největších měst} - \text{dluh statutárních měst}$$

- 10) Další údaje zahrnuté v tabulce a grafu vypovídají o dluhu obcí ČR bez 4 největších měst v rozčlenění podle dluhových nástrojů v letech 1994 – 2012 (v mld. Kč). Data jsou převzata ze stránek Ministerstva financí ČR.
- 11) Výpočet procentního podílu dluhu 4 největších měst na celkové zadluženosti obcí ČR v letech 1994 – 2012.

Podíl dluhu 4 největších měst na celkové zadluženosti (%)

$$= \frac{\text{zadluženost 4 největších měst ČR}}{\text{celková zadluženost obcí ČR}} * 100$$

Zadluženost 4 největších měst ČR = celková zadluženost obcí ČR

– zadluženost obcí ČR bez 4 největších měst

Výpočet ukáže, kolik % zabírá dluh 4 největších měst (Praha, Brno, Ostrava a Plzeň) na celkové zadluženosti obcí ČR. Pro lepší názornost bude uvedeno také grafické znázornění.

12) Graf, na kterém je možné porovnat vývoj zadluženosti 4 největších měst ČR a vývoj zadluženosti ostatních obcí ČR v letech 1994 – 2012.

13) Tabulka s údaji o zadlužení obcí ČR na 1 obyvatele v letech 1993 – 2012.

$$\text{Zadlužení obcí ČR na 1 obyvatele} = \frac{\text{celkový dluh obcí ČR}}{\text{počet obyvatel ČR}}$$

Údaje o počtu obyvatel v jednotlivých letech lze získat ze stránek Českého statistického úřadu, data týkající se dluhu obcí ČR ze stránek Ministerstva financí ČR.

14) Tabulka obsahující výpočet dluhové služby a ukazatele dluhové služby obcí ČR v letech 2010 – 2012.

Dluhová služba celkem =

úroky + uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků

Úroky představuje *položka 5141* v rozpočtové skladbě.

Uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků =

položka 8112 + 8122 + 8212 + 8222 + 8114 + 8124 + 8214 + 8224

$$\text{Ukazatel dluhové služby (\%)} = \frac{\text{dluhová služba celkem}}{\text{příjmy celkem po konsolidaci}} * 100$$

Výsledky ukazatele dluhové služby budou porovnány s 30% hranicí stanovenou Ministerstvem financí ČR, která byla používána k vyhodnocení hospodaření obcí ČR před vznikem monitoringu hospodaření obcí. Pro získání potřebných údajů poslouží ÚFIS Ministerstva financí ČR.

- 15) Následující tabulka zahrnuje informace o procentním podílu úroků obcí ČR na jejich běžných výdajích v letech 2010 – 2012.

Podíl úroků obcí ČR na jejich běžných výdajích (%)

$$= \frac{\text{úroky (položka 5141)}}{\text{běžné výdaje po konsolidaci}} * 100$$

- 16) Další tabulka zobrazuje saldo běžného rozpočtu, kapitálového rozpočtu a celkové saldo obcí ČR v letech 2010 – 2012.

Saldo běžného rozpočtu = běžné příjmy – běžné výdaje

*Běžné příjmy = daňové příjmy (tř. 1) + nedaňové příjmy (tř. 2)
+ běžné dotace (pol. 41xx) – konsolidace příjmů*

Běžné výdaje = běžné výdaje (tř. 5) – konsolidace výdajů

Saldo kapitálového rozpočtu = kapitálové příjmy – kapitálové výdaje

*Kapitálové příjmy = kapitálové příjmy (tř. 3) + kapitálové dotace
(pol. 42xx)*

Kapitálové výdaje = kapitálové výdaje (tř. 6)

Celkové saldo = saldo běžného rozpočtu + saldo kapitálového rozpočtu

Potřebná čísla jsou dostupná v ÚFISu Ministerstva financí.

- 17) Následující tabulka obsahuje údaje o odhadovaném vývoji HDP, dluhu obcí ČR, jejich meziročních temp růstu a procentní podíl dluhu obcí na HDP v letech 2012 – 2016. Tento krok by měl napomoci tomu, aby bylo viditelné, zda bude

v budoucnu obecní dluh lépe či hůře udržitelný. Údaje o predikovaném vývoji HDP jsou převzaty z Fiskálního výhledu ČR – listopad 2013.

Odhadovaný vývoj dluhu obcí

$$= \text{hodnota dluhu obcí v daném roce} * \text{průměrné roční tempo růstu dluhu obcí za roky 2003 – 2012}$$

$$\text{Průměrné roční tempo růstu dluhu} = \sqrt[\text{počet let}]{\frac{\text{hodnota dluhu v roce 2012}}{\text{hodnota dluhu v roce 2003}}}$$

Meziroční tempo růstu HDP a dluhu obcí

$$= \frac{\text{hodnota HDP (dluhu obcí) v daném roce}}{\text{hodnota HDP (dluhu obcí) v minulém roce}}$$

$$\text{Podíl dluhu obcí ČR na HDP (\%)} = \frac{\text{dluh obcí v daném roce}}{\text{HDP v daném roce}} * 100$$

Analýza zadluženosti krajů ČR:

- 18) Tato část, stejně jako předchozí, začíná grafem znázorňujícím vývoj zadluženosti krajů ČR v letech 2003 – 2012, který byl vytvořen podle údajů Ministerstva financí ČR.
- 19) Následuje tabulka s vypočtenými meziročními tempy růstu a s průměrným ročním tempem růstu dluhu krajů ČR v letech 2003 – 2012, která vypovídá o tom, jak moc rostl dluh mezi jednotlivými lety a jak vyrostl průměrně za 10 let.

$$\text{Meziroční tempo růstu dluhu} = \frac{\text{celkový dluh krajů ČR v daném roce}}{\text{celkový dluh krajů ČR v minulém roce}}$$

Průměrné roční tempo růstu

$$= \sqrt[\text{počet let celkem}]{\frac{\text{hodnota celkového dluhu krajů ČR v posledním roce}}{\text{hodnota celkového dluhu krajů ČR v prvním roce}}}$$

- 20) Graf, díky kterému je možné porovnat vývoj meziročních temp růstu dluhu krajů ČR, meziročních temp růstu příjmů krajů a meziročních temp růstu HDP ČR

v letech 2004 – 2012. K výpočtu meziročních temp růstu jednotlivých ukazatelů lze použít stejný vzoreček jako v předešlém kroku.

21) Výpočet procentního podílu dluhu krajů ČR na HDP v letech 2003 – 2012.

$$\text{Podíl krajů ČR na HDP (\%)} = \frac{\text{dluh krajů ČR v daném roce}}{\text{HDP v daném roce}} * 100$$

22) Další tabulka a graf obsahuje údaje Ministerstva financí ČR o zadluženosti krajů ČR v rozčlenění podle dluhových nástrojů v letech 2003 – 2012 (v mld. Kč). Z tabulky vyplyne, který dluhový nástroj využívají kraje nejvíce.

23) Uvedení tabulky, která zahrnuje informace o zadlužení krajů ČR na 1 obyvatele v letech 2003 – 2012.

$$\text{Zadlužení krajů ČR na 1 obyvatele} = \frac{\text{celkový dluh krajů ČR v daném roce}}{\text{počet obyvatel ČR v daném roce}}$$

24) Z následující tabulky se lze dozvědět, jaké je zadlužení jednotlivých krajů ČR na 1 obyvatele v roce 2011 a 2012, tzn., kolik Kč dluhu připadá na 1 obyvatele v jednotlivých krajích.

$$\begin{aligned} \text{Dluh daného kraje na 1 obyvatele} \\ = \frac{\text{dluh daného kraje v daném roce}}{\text{počet obyvatel v daném kraji v daném roce}} \end{aligned}$$

Dluh daného kraje se podle metodiky Ministerstva financí ČR vypočítá součtem syntetických účtů z rozvahy daného kraje.

$$\begin{aligned} \text{Dluh daného kraje} = \text{SÚ } 281 + 282 + 283 + 289 + 322 + 326 + 362 + \\ 451 + 452 + 453 + 456 + 457 \end{aligned}$$

Tyto účty představují úvěry, komunální dluhopisy, přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy, které daný kraj využil.

Tímto způsobem se vypočítá zadluženost jednotlivých krajů, krom hlavního města Prahy. Jelikož rozvaha tohoto města obsahuje údaje jak za město, tak za kraj zároveň, musí být výpočet odlišný a to:

$$\text{Dluh hl. m. Prahy} = \text{celková zadluženost krajů} - \text{zadluženost} \\ \text{13 krajů (bez hl. m. Prahy)}$$

Základní údaje pro výpočty poskytne Český statistický úřad a Ministerstvo financí ČR.

- 25) Grafické znázornění zadlužení jednotlivých krajů ČR na 1 obyvatele v roce 2011 a 2012.
- 26) Tabulka s výpočtem dluhové služby a ukazatele dluhové služby krajů ČR v letech 2010 – 2012.

$$\text{Dluhová služba} = \text{úroky} + \text{uhrazené splátky dluhopisů a půjčených} \\ \text{prostředků}$$

Úroky představuje *položka 5141* v rozpočtové skladbě.

Uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků

$$= \text{položka 8112} + 8122 + 8212 + 8222 + 8114 + 8124 + 8214 + 8224$$

$$\text{Ukazatel dluhové služby (\%)} = \frac{\text{dluhová služba celkem}}{\text{příjmy celkem po konsolidaci}} * 100$$

Výsledky ukazatele dluhové služby se porovnají s 30% hranicí dříve nastavenou Ministerstvem financí ČR. Údaje lze najít v ÚFISu Ministerstva financí ČR.

- 27) Následující tabulka informuje o procentním podílu úroků krajů ČR na jejich běžných výdajích v letech 2010 – 2012.

Podíl úroků krajů ČR na jejich běžných výdajích (%)

$$= \frac{\text{úroky (pol. 5141)}}{\text{běžné výdaje krajů po konsolidaci}} * 100$$

- 28) Další tabulka přibližuje saldo běžného rozpočtu, kapitálového rozpočtu a celkové saldo krajů ČR v letech 2010 – 2012.

$$\text{Saldo běžného rozpočtu} = \text{běžné příjmy} - \text{běžné výdaje}$$

$$\text{Běžné příjmy} = \text{daňové příjmy (tř. 1)} + \text{nedaňové příjmy (tř. 2)} + \\ \text{běžné dotace (pol. 41xx)} - \text{konsolidace příjmů}$$

$$\text{Běžné výdaje} = \text{běžné výdaje (tř. 5)} - \text{konsolidace příjmů}$$

$$\text{Saldo kapitálového rozpočtu} = \text{kapitálové příjmy} - \text{kapitálové výdaje}$$

$$\text{Kapitálové příjmy} = \text{kapitálové příjmy (tř. 3)} + \text{kapitálové dotace} \\ \text{(pol. 42xx)}$$

$$\text{Kapitálové výdaje} = \text{kapitálové výdaje (tř. 6)}$$

$$\text{Celkové saldo} = \text{saldo běžného rozpočtu} + \text{saldo kapitálového rozpočtu}$$

Potřebná data jsou čerpána z ÚFISu Ministerstva financí ČR.

- 29) Tabulka s odhadovaným vývojem HDP, dluhu krajů ČR, jejich meziročních temp růstu a s procentním podílem dluhu na HDP v letech 2012 – 2016 kvůli hrubé představě, zda bude dluh krajů v budoucnu lépe či hůře v udržitelný. Předpokládaný vývoj HDP je převzat z Fiskálního výhledu ČR – listopad 2013.

$$\text{Odhadovaný vývoj dluhu krajů ČR} \\ = \text{hodnota dluhu krajů v daném roce} * \text{průměrné roční tempo} \\ \text{růstu dluhu krajů ČR za roky 2007 – 2012}$$

Průměrné roční tempo růstu dluhu krajů

$$= \sqrt[\text{počet let celkem}]{\frac{\text{hodnota dluhu krajů v roce 2012}}{\text{hodnota dluhu krajů v roce 2007}}}$$

Meziroční tempo růstu HDP a krajů ČR

$$= \frac{\text{hodnota HDP (dluhu krajů) v daném roce}}{\text{hodnota HDP (dluhu krajů) v minulém roce}}$$

Podíl dluhu krajů ČR na HDP (%)

$$= \frac{\text{hodnota dluhu krajů v daném roce}}{\text{hodnota HDP v daném roce}} * 100$$

Analýza obcí ČR s vyšší mírou rizikovosti hospodaření:

- 30) Tuto část zahajuje tabulka se základními informacemi o monitoringu hospodaření obcí ČR v letech 2008 – 2012, kde je uveden počet obcí, které byly zahrnuty do monitoringu, počet obcí s rizikovým hospodařením, za které se považují obce, jejichž ukazatel celkové likvidity dosahoval hodnot v intervalu <0;1> a počet obcí s vyšší mírou rizika hospodaření, do kterých spadají obce, jejichž ukazatel celkové likvidity dosahoval hodnot v intervalu <0;1> a zároveň podíl cizích zdrojů a přijatých návratných finančních výpomocí k celkovým aktivům činil více než 25 %. Tabulka také obsahuje procentní podíl obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření na celkovém počtu monitorovaných obcí ČR.

Podíl obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření na celkovém počtu monitorovaných obcí (%)

$$= \frac{\text{počet obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření v daném roce}}{\text{počet monitorovaných obcí v daném roce}} * 100$$

- 31) Další tabulka je seznamem obcí ČR s vyšší mírou rizikovosti hospodaření za rok 2012 seřazený sestupně podle ukazatele Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům. Obsahuje název obce (okres), kraj, do kterého obec spadá, počet obyvatel, zadlužení na 1 obyvatele, podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům a celkovou likviditu.

$$\text{Zadlužení na 1 obyvatele dané obce} = \frac{\text{dluh dané obce}}{\text{počet obyvatel dané obce}}$$

Obce, které jsou označeny znakem *, byly do skupiny obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření zařazeny i v roce 2011.

- 32) Následující tabulka obsahuje informace o tom, kolik obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření zahrnují jednotlivé kraje za rok 2012 v absolutním a procentním vyjádření.

Procentní vyjádření

$$= \frac{\text{počet obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření v daném kraji}}{\text{celkový počet obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření}} * 100$$

Základní data vychází ze zpracovaného seznamu obcí s vyšší mírou rizikivosti hospodaření z kroku 31).

- 33) Grafické znázornění počtu obcí s vyšší mírou rizikivosti hospodaření podle jednotlivých krajů za rok 2012 v procentním vyjádření. Pro lepší přehlednost jsou procenta zaokrouhlena na celá čísla.
- 34) Tabulka s počtem obcí s vyšší mírou rizikivosti podle velikostních kategorií podle počtu obyvatel za rok 2012 v absolutním a procentním vyjádření.

Procentní vyjádření

$$= \frac{\text{počet obcí s vyšší mírou rizikivosti hospodaření v dané velikostní kategorii}}{\text{celkový počet obcí s vyšší mírou rizikivosti hospodaření}} * 100$$

Základní data vychází ze zpracovaného seznamu obcí s vyšší mírou rizikivosti hospodaření z kroku 31).

- 35) Graf vyjadřující počet obcí s vyšší mírou zadluženosti podle velikostních kategorií za rok 2012 v procentním vyjádření vycházející z předešlého kroku. Pro lepší přehlednost jsou procenta zaokrouhlena na celá čísla.
- 36) Tabulka informující o celkové dluhové službě a ukazateli dluhové služby obcí ČR s vyšší mírou rizikivosti hospodaření za rok 2012.

Celková dluhová služba

$$= \text{úroky} + \text{uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků}$$

Úroky představuje položka 5141 v rozpočtové skladbě.

Uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků

$$= \text{položka 8112} + 8122 + 8212 + 8222 + 8114 + 8124 + 8214 + 8224$$

$$\text{Ukazatel dluhové služby (\%)} = \frac{\text{dluhová služba celkem}}{\text{příjmy celkem po konsolidaci}} * 100$$

Výsledky ukazatele dluhové služby jednotlivých obcí budou porovnány s hranicí 30 %, pomocí níž se dříve vyhodnocovalo hospodaření obcí.

- 37) Informace vysvětlující situaci nejzadluženější obce ČR, kterou jsou Prameny.
- 38) Výpočet salda obce Prameny a uvedení údajů o stavu zadlužení a celkových cizích zdrojích za roky 2001 – 2012.

Saldo příjmů a výdajů

= příjmy po konsolidaci v daném roce – výdaje po konsolidaci v daném roce

Pokud vyjde kladná hodnota, je to přebytek, vyjde-li záporná hodnota, je to schodek.

Metodika výpočtu zadlužení pro roky 2001 – 2009

= účet 272 + 281 + 282 + 283 + 289 + 322 + 951 + 953 + 958 + 959

Metodika výpočtu zadlužení pro roky 2010 – 2012

*= SÚ 281 + 282 + 283 + 289 + 322 + 326 + 362 + 451 + 452 + 453 + 456 +
457*

Účty obsahuje rozvaha obce, stejně tak jako cizí zdroje.

- 39) Pro větší názornost bude vytvořen graf se stavem cizích zdrojů obce Prameny vyplývající z výsledků předchozího kroku.
- 40) Popis situace obce Turovice, která byla Ministerstvem financí označena za obec s vysokým rizikem platební neschopnosti.
- 41) Uvedení tabulky se saldem obce Turovice a uvedením údajů o stavu zadlužení a celkových cizích zdrojích za roky 2001 – 2012, které se zjistí stejným způsobem jako v kroku 38).
- 42) Graf se stavem cizích zdrojů obce Turovice vycházející z předešlé tabulky.
- 43) Přiblížení projektu, kvůli kterému se obec Bublava dostala do finančních problémů.
- 44) Tabulka se saldem příjmů a výdajů obce Bublavy a se stavem zadlužení a celkových cizích zdrojů v letech 2001 – 2012. Využit je stejný postup jako v kroku 38).
- 45) Graf znázorňující stav cizích zdrojů obce Bublava dle předcházející tabulky.

Regulace dluhu územních samospráv v ČR:

- 46) Shrnutí a vyjádření názoru na regulaci dluhu územních samospráv v ČR.

4. PRAKTICKÁ ČÁST

4.1. Analýza dluhu územních samosprávných celků ve vztahu k veřejnému dluhu ČR

Jak již bylo zmíněno v teoretické části této práce, podle Maastrichtské dohody musí být rozpočtové finance udržitelné. Jedním z kritérií, které o této udržitelnosti napovídá je, že podíl vládního dluhu na HDP nesmí převýšit hodnotu 60 %. Díky Tabulce 6 je možné zjistit, že se v letech 2007 – 2012 procentní podíl veřejného dluhu na HDP v ČR stále zvyšuje, ale přesto ČR splňuje Maastrichtské kritérium. V roce 2012 dosáhl podíl veřejného dluhu na HDP hodnoty 45,78 %. Od roku 2007 narost tento podíl o 19,21 procentních bodů.

Tabulka 6: Procentní podíl veřejného dluhu na HDP v letech 2007 – 2012 (v mld. Kč)

UKAZATEL	2007	2008	2009	2010	2011	2012
HDP	3 662,6	3 848,4	3 759,0	3 790,9	3 823,4	3 845,9
Veřejný dluh ČR	973,1	1 070,8	1 257,6	1 426,4	1 565,1	1 760,6
% podíl veřejného dluhu na HDP	26,57	27,82	33,46	37,63	40,94	45,78

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ČSÚ, Ministerstvo financí ČR)

Tabulka 1: Procentní podíl celkového dluhu obcí ČR na veřejném dluhu ČR a procentní podíl celkového dluhu krajů ČR na veřejném dluhu ČR v letech 2007 – 2012 (v mld. Kč)

UKAZATEL	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Veřejný dluh ČR	973,1	1 070,8	1 257,6	1 426,4	1 565,1	1 760,6
Celkový dluh obcí ČR	79,2	80,1	80,6	83,3	82,4	90,0
Celkový dluh krajů ČR	10,4	14,6	20,9	19,1	22,3	24,5
% podíl dluhu obcí na veřejném dluhu ČR	8,14	7,48	6,41	5,84	5,26	5,11
% podíl dluhu krajů na veřejném dluhu ČR	1,07	1,36	1,66	1,34	1,42	1,39

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Jak je patrné z Tabulky 7, celkový dluh obcí ČR se na veřejném dluhu ČR podílí méně než 10 %. Viditelný je klesající trend tohoto podílu. V roce 2012 dosahoval hodnoty 5,11 %, což je oproti roku 2007 snížení o 3,03 procentních bodů. Tento pokles ale

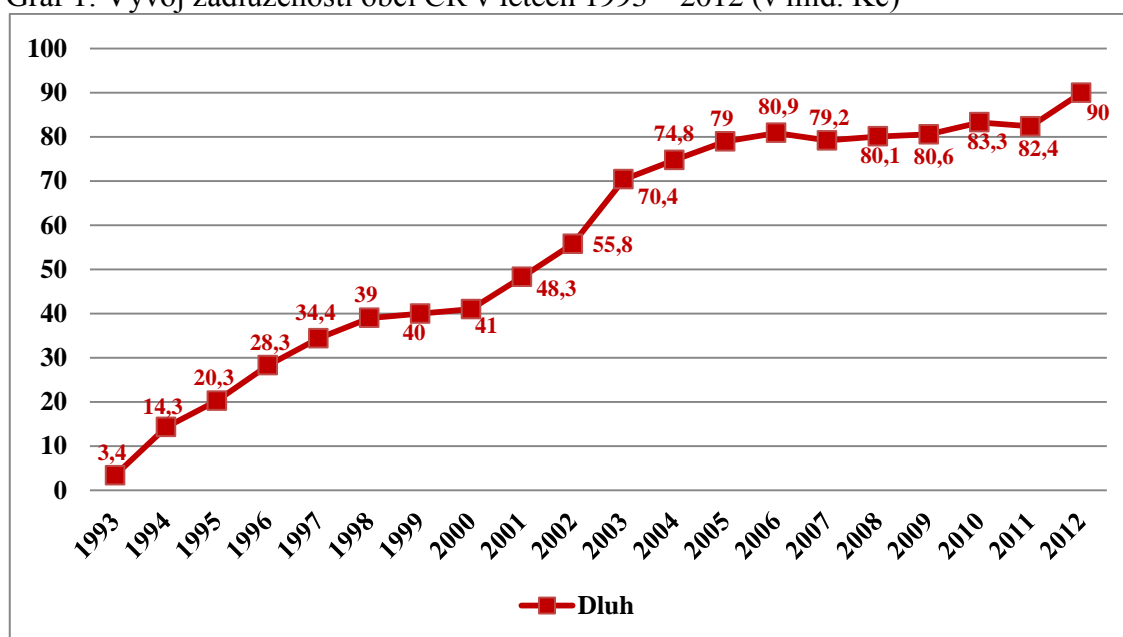
není způsoben klesajícím zadlužením obcí ČR, které naopak stále roste, ale je způsoben vysokým tempem růstu dluhu centrální vlády.

Dluh krajů se na veřejném dluhu ČR podílí ještě méně než dluh obcí. Je zde ale viditelný kolísající trend tohoto podílu, který byl v roce 2012 ve výši 1,39 %, což je oproti roku 2007 zvýšení o 0,32 %.

4.2. Analýza zadluženosti obcí ČR

Graf 1 názorně poukazuje na **rostoucí trend** (vyjma roku 2007 a 2011) celkového zadlužení obcí ČR během let 1993 – 2012. Od roku 1993 narostl dluh obcí o 86,6 mld. Kč.

Graf 1: Vývoj zadluženosti obcí ČR v letech 1993 – 2012 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Jak lze vyčíst z Tabulky 8, zadluženost územních samosprávných celků ČR dosáhla v roce 2012 výše **90 mld. Kč**, což je nejvyšší hodnota zadlužení vůbec. Meziroční tempo růstu dluhu obcí v tomto roce činilo 1,092, které představuje meziroční nárůst dluhu o 9,2 %, v absolutním vyjádření **nárůst o 7,6 mld. Kč**.

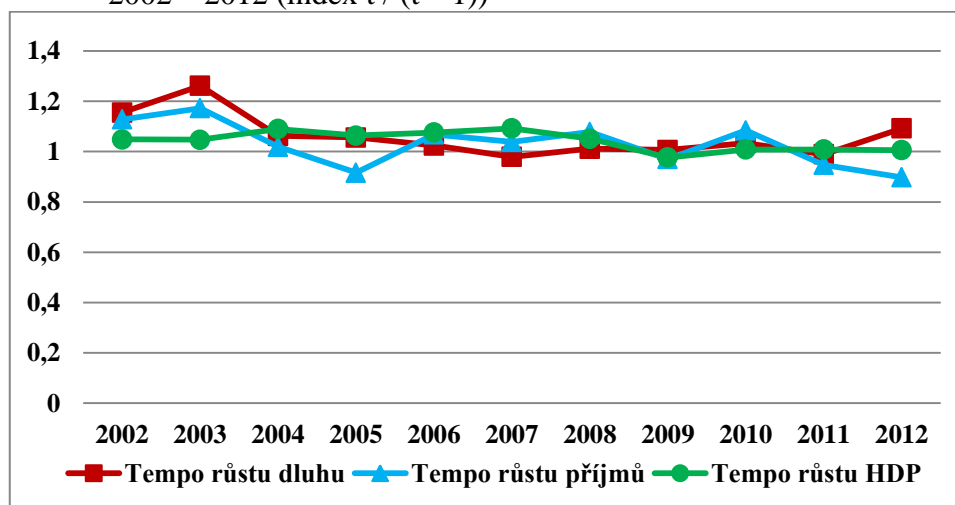
Tabulka 8: Meziroční tempa růstu a průměrné roční tempo růstu dluhu obcí ČR v letech 1993 – 2012 (v mld. Kč)

UKAZATEL	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Celkový dluh obcí ČR	3,4	14,3	20,3	28,3	34,4	39,0	40,0	41,0	48,3	55,8
Meziroční tempa růstu dluhu obcí ČR	x	4,206	1,420	1,394	1,216	1,134	1,026	1,025	1,178	1,155
UKAZATEL	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Celkový dluh obcí ČR	70,4	74,8	79,0	80,9	79,2	80,1	80,6	83,3	82,4	90,0
Meziroční tempa růstu dluhu obcí ČR	1,262	1,063	1,056	1,024	0,979	1,011	1,006	1,033	0,989	1,092
Průměrné roční tempo růstu dluhu obcí ČR (1993 - 2012)	1,180									

Zdroj: Vlastní výpočty dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Z Tabulky 8 lze také zjistit, že během let 1994 – 2012 bylo nejvyšší meziroční tempo růstu dluhu obcí v roce 1994 s hodnotou 4,206 představující meziroční nárůst o 320,6 %, v absolutním vyjádření nárůst o 10,9 mld. Kč. Zvýšení bylo způsobeno především tím, že obce v roce 1994 emitovaly komunální dluhopisy ve výši 7,6 mld. Kč (v roce 1993 je neemitovaly vůbec) a zvýšilo se i využití úvěrů a přijatých návratných finančních výpomocí a ostatních dluhů. V období let 1994 – 2000 meziroční tempa růstu postupně klesala, zatímco v období 2001 – 2012 kolísala.

Graf 2: Porovnání meziročních temp růstu dluhu obcí ČR, meziročních temp růstu příjmů obcí a meziročních temp růstu HDP ČR v letech 2002 – 2012 (index $t / (t - 1)$)

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ČSÚ, ARISweb a ÚFIS Ministerstva financí ČR, Ministerstvo financí ČR)

Jak ukazuje Graf 2, nejvíce rozkolísaný trend vývoje tempa růstu mají příjmy, naopak nejméně rozkolísaný trend vývoje tempa růstu má HDP.

Tabulka 9: Procentní podíl dluhu obcí ČR na HDP v letech 1993 – 2012 (v mld. Kč)

UKAZATEL	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
HDP	1 144,6	1 323,3	1 533,7	1 761,6	1 884,9	2 061,6	2 149,0	2 269,7	2 448,6	2 567,5
Dluh obcí ČR	3,4	14,3	20,3	28,3	34,4	39,0	40,0	41,0	48,3	55,8
% podíl dluhu obcí ČR na HDP	0,30	1,08	1,32	1,61	1,83	1,89	1,86	1,81	1,97	2,17
UKAZATEL	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
HDP	2 688,1	2 929,2	3 116,1	3 352,6	3 662,6	3 848,4	3 759,0	3 790,9	3 823,4	3 845,9
Dluh obcí ČR	70,4	74,8	79,0	80,9	79,2	80,1	80,6	83,3	82,4	90,0
% podíl dluhu obcí ČR na HDP	2,62	2,55	2,54	2,41	2,16	2,08	2,14	2,20	2,16	2,34

Zdroj: Vlastní výpočty dle dostupných údajů (ČSÚ, Ministerstvo financí ČR)

Co se týče podílu dluhu obcí ČR na HDP, podle Tabulky 9 vykazuje kolísavý trend. V roce 2012 se obce svým dluhem podílely na HDP 2,34 %.

Tabulka 10: Zadluženost obcí ČR podle dluhových nástrojů v letech 1993 – 2012 (v mld. Kč)

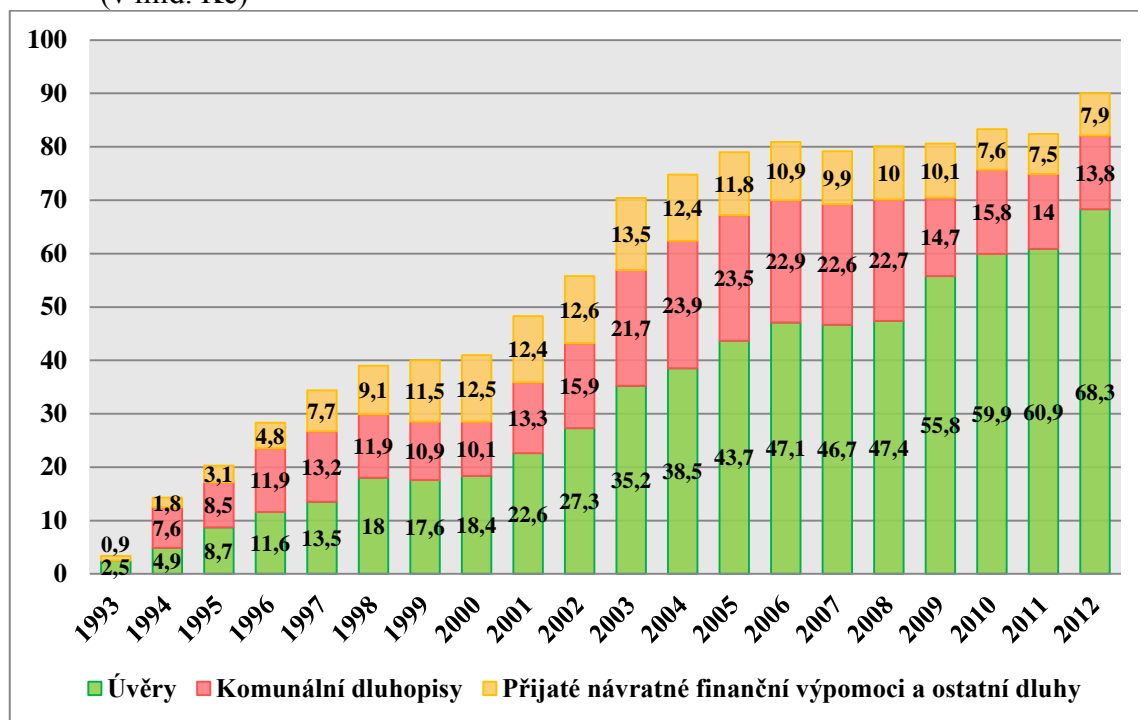
UKAZATEL	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Úvěry	2,5	4,9	8,7	11,6	13,5	18,0	17,6	18,4	22,6	27,3
Komunální dluhopisy	x	7,6	8,5	11,9	13,2	11,9	10,9	10,1	13,3	15,9
Přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy	0,9	1,8	3,1	4,8	7,7	9,1	11,5	12,5	12,4	12,6
Celkem	3,4	14,3	20,3	28,3	34,4	39,0	40,0	41,0	48,3	55,8
UKAZATEL	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Úvěry	35,2	38,5	43,7	47,1	46,7	47,4	55,8	59,9	60,9	68,3
Komunální dluhopisy	21,7	23,9	23,5	22,9	22,6	22,7	14,7	15,8	14,0	13,8
Přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy	13,5	12,4	11,8	10,9	9,9	10,0	10,1	7,6	7,5	7,9
Celkem	70,4	74,8	79,0	80,9	79,2	80,1	80,6	83,3	82,4	90,0

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

Podle Tabulky 10 a Grafu 3 lze pozorovat, že největší podíl na celkové zadluženosti mají především bankovní úvěry, poté emise komunálních dluhopisů. Bankovní

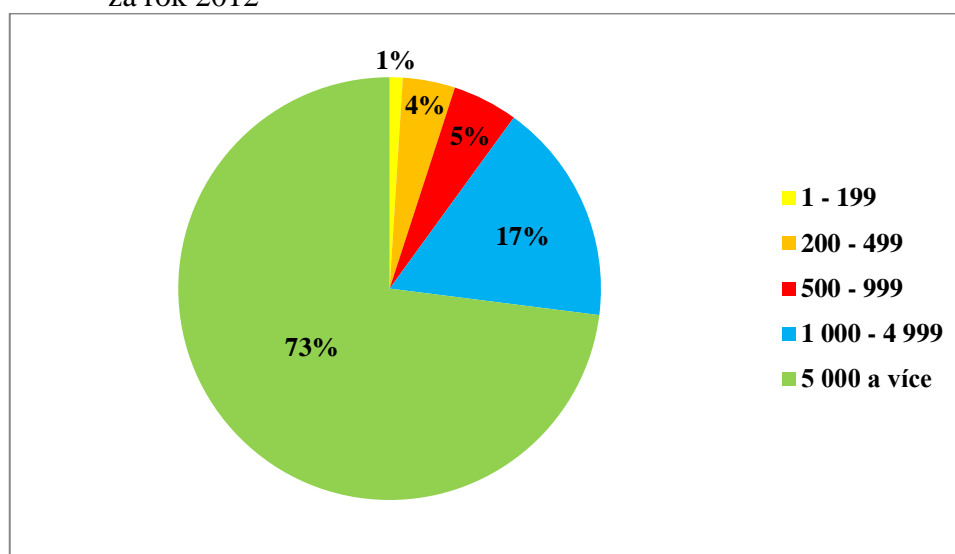
úvěry jsou nejvyužívanější zejména proto, že pro územní samosprávné celky není těžké úvěr získat, zatímco emise komunálních dluhopisů je velice nákladná. To dokazují i výsledky mé bakalářské práce na téma Emise komunálních dluhopisů.

Graf 3: Struktura zadluženosti obcí ČR podle dluhových nástrojů v letech 1993 – 2012 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Graf 4: Dluh obcí ČR podle velikostních kategorií (podle počtu obyvatel) za rok 2012

Zdroj: Kameníčková a CRIF - Czech Credit Bureau, a.s.

Z Grafu 4 je patrné, že nejvíce se na dluhu obcí ČR podílí obce s 5 000 a více obyvateli (73 %). Naopak nejmenší podíl (1 %) na celkovém zadlužení obcí mají obce do 199 obyvatel.

Tabulka 11: Dluh obcí ČR v rozčlenění na dluh 4 největších měst, dluh statutárních měst a dluh ostatních obcí za rok 2011 a 2012 v absolutním a procentním vyjádření

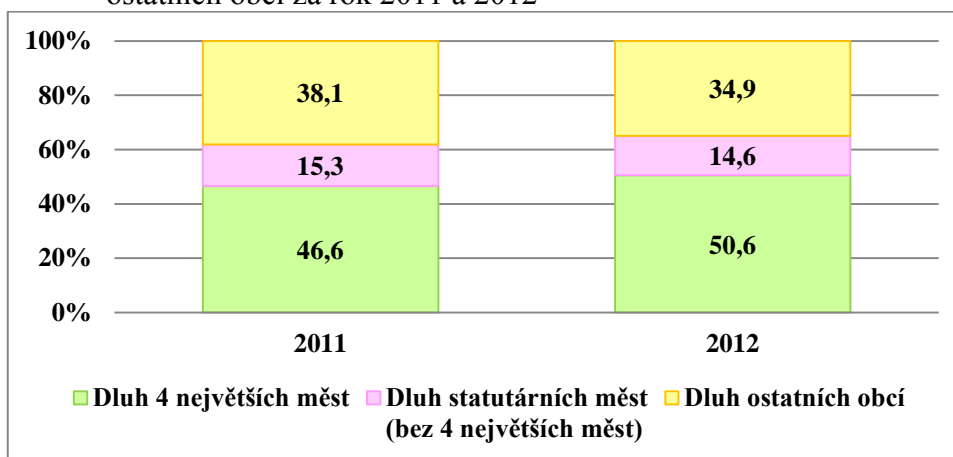
UKAZATEL	v mld. Kč		v %	
	2011	2012	2011	2012
Dluh 4 největších měst	38,4	45,5	46,6	50,6
Dluh statutárních měst (bez 3 největších statutárních měst)	12,6	13,1	15,3	14,6
Dluh ostatních obcí	31,4	31,4	38,1	34,9
Dluh obcí ČR celkem	82,4	90,0	100,0	100,0

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR, ÚFIS Ministerstva financí ČR)

Jak ukazuje Tabulka 11 a Graf 5, při rozdělení obcí na 4 největší města (hlavní město Praha a statutární města Brno, Ostrava, Plzeň), statutární města (bez Brna, Ostravy, Plzně) a ostatní obce je vidět, že nejvíce se na celkovém zadlužení obcí ČR podílí 4 největší města, jejichž podíl se oproti roku 2011 zvýšil v roce 2012 na 50,6 %. U ostatních obcí se dluh v absolutním vyjádření nezměnil, ale procentně se snížil o 3,2 procentních bodů. Nejméně se na celkovém zadlužení obcí podílí statutární města, jejichž dluh se v roce 2012 zvýšil o 0,5 mld. Kč, ale v procentním vyjádření se o 0,7 procentních bodů snížil.

V případě, že by bylo rozdělení pouze na velká města (hl. m. Praha + všechna statutární města) a ostatní obce, byl by celkový dluh obcí ČR tvořen v obou letech více než 60 % velkými městy.

Graf 5: Procentní vyjádření celkového dluhu obcí ČR v rozčlenění na dluh 4 největších měst, dluh statutárních měst a dluh ostatních obcí za rok 2011 a 2012

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR, ÚFIS Ministerstva financí ČR)

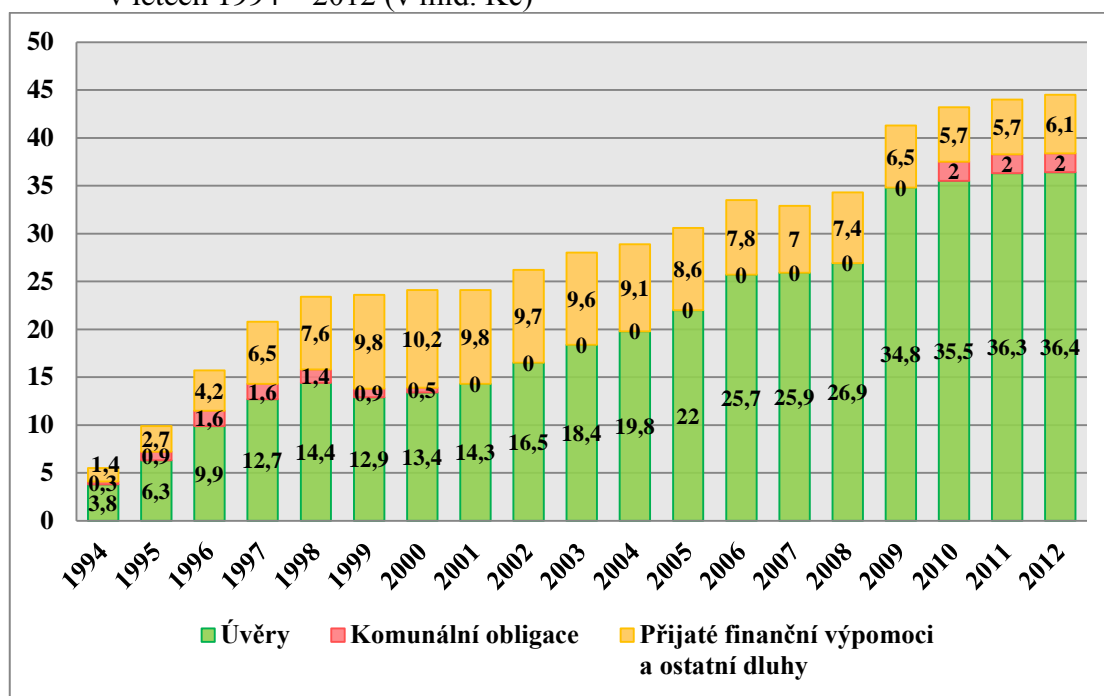
Tabulka 12: Zadluženost obcí ČR bez 4 největších měst podle dluhových nástrojů v letech 1994 – 2012 (v mld. Kč)

UKAZATEL	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Úvěry	3,8	6,3	9,9	12,7	14,4	12,9	13,4	14,3	16,5	18,4
Komunální obligace	0,3	0,9	1,6	1,6	1,4	0,9	0,5	0,0	0,0	0,0
Přijaté finanční výpomoci a ostatní dluhy	1,4	2,7	4,2	6,5	7,6	9,8	10,2	9,8	9,7	9,6
Celkem	5,5	9,9	15,7	20,8	23,4	23,6	24,1	24,1	26,2	28,0
UKAZATEL	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Úvěry	19,8	22,0	25,7	25,9	26,9	34,8	35,5	36,3	36,4	
Komunální obligace	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,0	2,0	2,0	
Přijaté finanční výpomoci a ostatní dluhy	9,1	8,6	7,8	7,0	7,4	6,5	5,7	5,7	6,1	
Celkem	28,9	30,6	33,5	32,9	34,3	41,3	43,2	44,0	44,5	

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

Tabulka 12 a Graf 6 znázorňuje, jak vypadá zadluženost obcí ČR bez 4 největších měst ČR. Z tabulky lze vyčíst, že i bez statutárních měst je nejčastěji využívaným návratným zdrojem úvěr. Ostatní obce ČR se ale raději přiklánějí k přijatým finančním výpomocím než k emisi komunálních dluhopisů. Např. v letech 2001 – 2009 neemitovaly komunální dluhopisy vůbec. Je to způsobeno vysokými náklady emise a tím, že menší obce se nemohou rovnat s velkými městy, která mají větší objem rozpočtu a vyšší majetkové záruky.

Graf 6: Struktura zadluženosti obcí ČR bez 4 největších měst podle dluhových nástrojů v letech 1994 – 2012 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

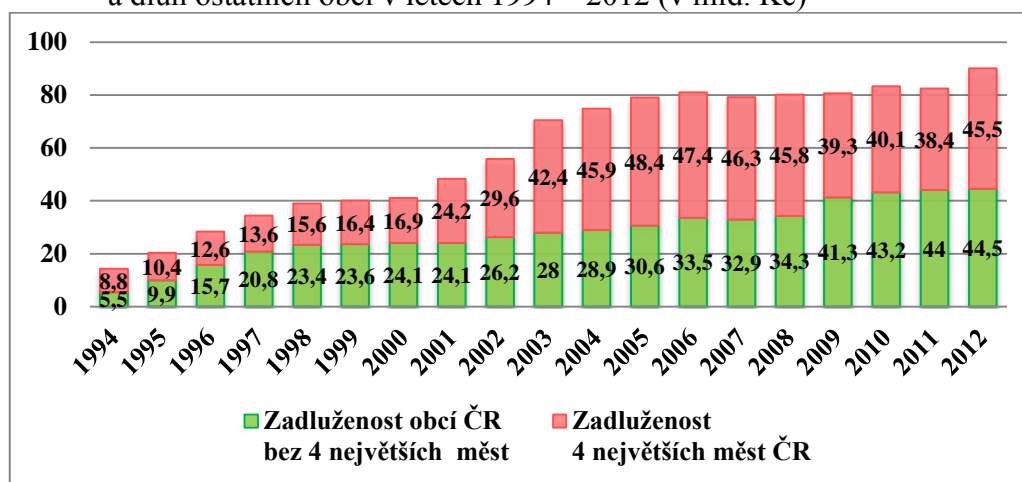
Tabulka 13: Podíl dluhu 4 největších měst na celkové zadluženosti obcí ČR v letech 1994 – 2012 (v mld. Kč)

UKAZATEL	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Celková zadluženost obcí ČR	14,3	20,3	28,3	34,4	39,0	40,0	41,0	48,3	55,8	70,4
Zadluženost obcí ČR bez 4 největších měst	5,5	9,9	15,7	20,8	23,4	23,6	24,1	24,1	26,2	28,0
Zadluženost 4 největších měst ČR	8,8	10,4	12,6	13,6	15,6	16,4	16,9	24,2	29,6	42,4
% podíl 4 nejv. měst na celkové zadluženosti	61,5	51,2	44,5	39,5	40,0	41,0	41,2	50,1	53,0	60,2
UKAZATEL	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Celková zadluženost obcí ČR	74,8	79,0	80,9	79,2	80,1	80,6	83,3	82,4	90,0	
Zadluženost obcí ČR bez 4 největších měst	28,9	30,6	33,5	32,9	34,3	41,3	43,2	44,0	44,5	
Zadluženost 4 největších měst ČR	45,9	48,4	47,4	46,3	45,8	39,3	40,1	38,4	45,5	
% podíl 4 nejv. měst na celkové zadluženosti	61,4	61,3	58,6	58,5	57,2	48,8	48,1	46,6	50,6	

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

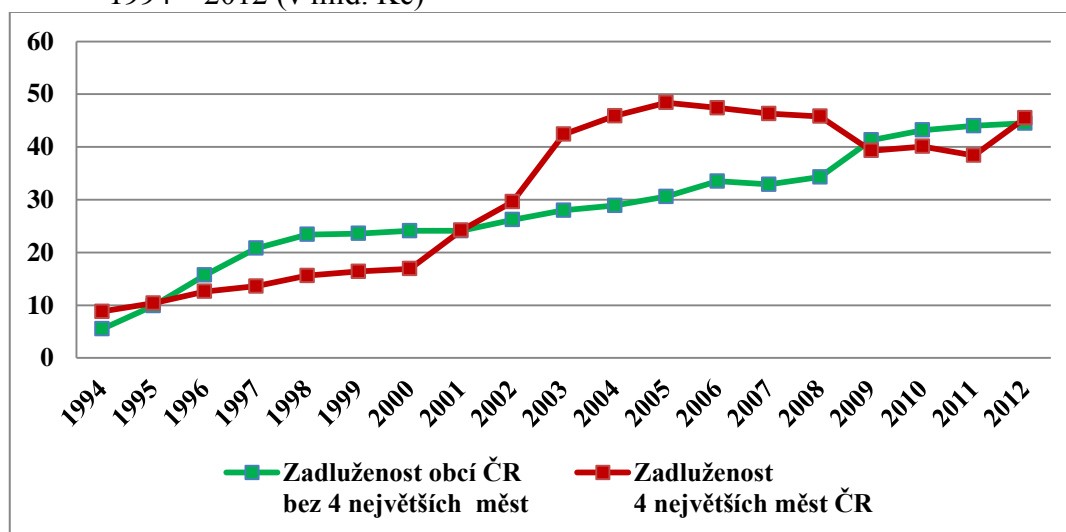
Dle Tabulky 13 a Grafu 7 lze zpozorovat, že zatímco zadluženost Prahy, Brna, Ostravy a Plzně má **kolísající trend**, zadluženost ostatních obcí (tj. bez 4 největších měst) má **rostoucí trend**, což je patrné i z Grafu 8. Během let 1994 – 2012 byl v jedenácti letech procentní podíl 4 největších měst na celkové zadluženosti více jak poloviční. V roce 2012 vzrostl oproti roku 2011 podíl 4 největších měst na celkové zadluženosti o 7,1 mld. Kč, tj. o 4 procentní body.

Graf 7: Struktura zadluženosti obcí ČR v rozdělení na dluh 4 největších měst a dluh ostatních obcí v letech 1994 – 2012 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Graf 8: Vývoj zadluženosti 4 největších měst ČR a ostatních obcí ČR v letech 1994 – 2012 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Tabulka 14 zahrnuje údaje o celkovém zadlužení obcí ČR na 1 obyvatele, kdy nejmenšího zadlužení na 1 obyvatele dosahovaly obce ČR v roce 1993. V roce 1994 lze pozorovat skokové zvýšení dluhu na 1 obyvatele o 1 054,88 Kč. Ještě větší skok ale nastal z roku 2002 na rok 2003, kdy se hodnota dluhu na 1 obyvatele zvýšila o 1 425,38 Kč. V roce 2012 činil tento dluh 8 558,29 Kč.

Tabulka 14: Celkové zadlužení obcí ČR na 1 obyvatele v letech 1993 - 2012

Rok	Celkový dluh obcí ČR (v mil. Kč)	Počet obyvatel ČR (v mil. osob)	Dluh na 1 obyvatele (v Kč)
1993	3 400	10,33	329,01
1994	14 300	10,33	1 383,89
1995	20 300	10,32	1 966,80
1996	28 300	10,31	2 745,14
1997	34 400	10,30	3 340,09
1998	39 000	10,29	3 790,23
1999	40 000	10,28	3 891,77
2000	41 000	10,27	3 993,55
2001	48 300	10,21	4 732,31
2002	55 800	10,20	5 468,84
2003	70 400	10,21	6 894,22
2004	74 800	10,22	7 318,57
2005	79 000	10,25	7 706,51
2006	80 900	10,29	7 864,15
2007	79 200	10,38	7 629,23
2008	80 100	10,47	7 652,23
2009	80 600	10,51	7 671,21
2010	83 300	10,53	7 908,65
2011	82 400	10,51	7 843,55
2012	90 000	10,52	8 558,29

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ČSÚ, Ministerstvo financí ČR)

Tabulka 15: Celková dluhová služba a ukazatel dluhové služby obcí ČR v letech 2010 – 2012 (v tis. Kč)

Ukazatel	Rok		
	2010	2011	2012
Úroky	2 175 061,25	2 139 797,53	2 162 623,09
Uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků	23 807 080,56	21 334 631,74	11 709 154,99
Dluhová služba celkem	25 982 141,81	23 474 429,27	13 871 778,08
Příjmy po konsolidaci	283 620 147,19	268 607 159,11	241 071 270,90
Ukazatel dluhové služby (v %)	9,16	8,74	5,75

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ÚFIS Ministerstva financí ČR)

V Tabulce 15 je vypočtena dluhová služba celkem a ukazatel dluhové služby všech obcí ČR. Lze pozorovat, že dluhová služba má klesající trend, což je způsobeno klesající hodnotou hrazených splátek dluhopisů a půjčených prostředků. V roce 2012 dluhová služba činila 13 871 778,08 tis. Kč. Ukazatel dluhové služby má také klesající trend. Podle původního usnesení vlády č. 346 z roku 2004, které bylo v roce 2009 nahrazeno monitoringem hospodaření obcí usnesením vlády č. 1395 ze dne 12. listopadu 2008, by neměl ukazatel dluhové služby překročit hranici 30 %. Do tohoto rozmezí se obce ČR v letech 2010 – 2012 vešly.

Tabulka 16: Procentní podíl úroků obcí ČR na jejich běžných výdajích v letech 2010 – 2012 (v tis. Kč)

Ukazatel	Rok		
	2010	2011	2012
Vlastní úroky	2 175 061,25	2 139 797,53	2 162 623,09
Běžné výdaje po konsolidaci	199 301 388,96	194 009 164,03	167 661 404,06
% podíl úroků na běžných výdajích	1,09	1,10	1,29

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ÚFIS Ministerstva financí ČR)

Jak je vidět v Tabulce 16, procentní podíl úroků na běžných výdajích se zvyšuje. Toto zvýšení je způsobeno především snižujícími se běžnými výdaji obcí. I tak ale podíl úroků na běžných výdajích v letech 2010 – 2012 nepřekročil ani 1,50 %. V roce 2012 činil 1,29 %.

Tabulka 17: Saldo běžného rozpočtu, kapitálového rozpočtu a celkové saldo obcí ČR v letech 2010 – 2012 (v tis. Kč)

Ukazatel	Rok		
	2010	2011	2012
Běžné příjmy	241 505 596,83	234 880 343,23	212 178 916,95
Běžné výdaje	199 301 388,96	194 009 164,03	167 661 404,06
Saldo běžného rozpočtu	42 204 207,87	40 871 179,20	44 517 512,89
Kapitálové příjmy	42 114 550,74	33 726 815,90	28 892 353,96
Kapitálové výdaje	87 715 590,31	75 785 825,42	67 413 752,45
Saldo kapitálového rozpočtu	- 45 601 039,57	- 42 059 009,52	- 38 521 398,49
Celkové saldo	- 3 396 831,70	- 1 187 830,32	5 996 114,40

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ÚFIS Ministerstva financí ČR)

V Tabulce 17 lze pozorovat, že během let 2010 – 2012 bylo saldo běžného rozpočtu vždy kladné, zatímco saldo kapitálového rozpočtu bylo vždy záporné. Co se týká celkového salda, tak oproti roku 2010 a 2011 je celkové saldo v roce 2012 kladné ve výši 5 996 114,40 tis. Kč díky zlepšení v běžném i kapitálovém rozpočtu.

Tabulka 18: Odhadovaný vývoj HDP, dluhu obcí ČR, jejich meziroční tempa růstu a procentní podíl dluhu obcí ČR na HDP v letech 2012 – 2016 (v mld. Kč)

Ukazatel	Rok				
	2012	2013	2014	2015	2016
HDP	3 846	3 852	3 924	4 070	4 221
Meziroční tempa růstu HDP	x	1,002	1,019	1,037	1,037
Dluh obcí ČR	90,00	92,24	94,53	96,88	99,29
Meziroční tempa růstu dluhu obcí	x	1,025	1,025	1,025	1,025
Podíl dluhu obcí ČR na HDP (v %)	2,34	2,39	2,41	2,38	2,35

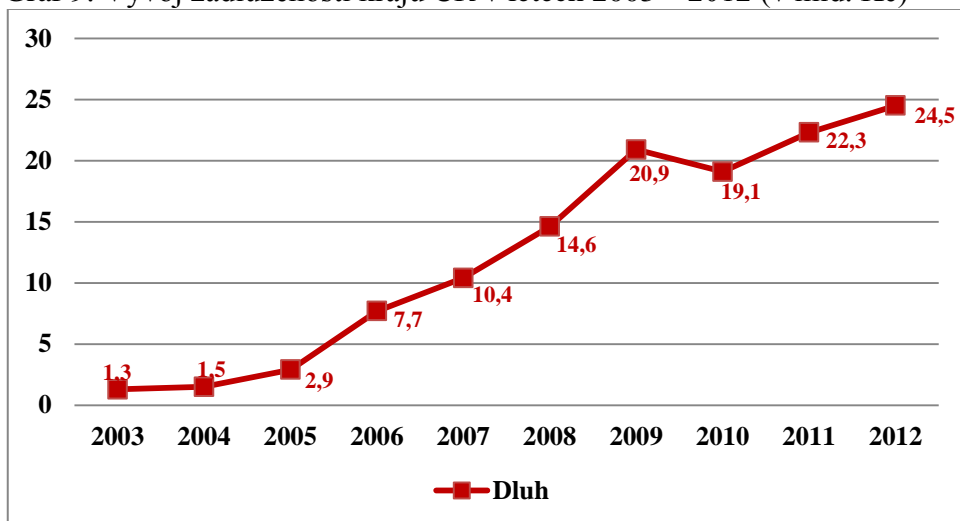
Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Fiskální výhled ČR – listopad 2013)

V Tabulce 18 je zachycen možný vývoj HDP a dluhu obcí ČR v letech 2012 – 2016. Je vidět, že HDP má rostoucí trend, stejně tak i obecní dluh. Rozdíl je v tom, že meziroční tempo růstu HDP by mohlo být od roku 2015 rychlejší, než meziroční tempo růstu dluhu. To ukazuje i vypočtený podíl dluhu obcí ČR na HDP, kdy do roku 2014 tento podíl roste až na hodnotu 2,41 % a poté klesá. Podle toho by se dalo usuzovat, že obecní dluh by mohl být lépe udržitelný než v současnosti.

4.3. Analýza zadluženosti krajů ČR

Graf 9 ukazuje, že kromě roku 2010 má zadluženost krajů v letech 2003 – 2012 **rostoucí trend**. Skokový nárůst dluhu lze pozorovat z roku 2005 na rok 2006, kdy se dluh zvýšil o 4,8 mld. Kč a z roku 2008 na rok 2009, kdy dluh narostl o 6,3 mld. Kč.

Graf 9: Vývoj zadluženosti krajů ČR v letech 2003 – 2012 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

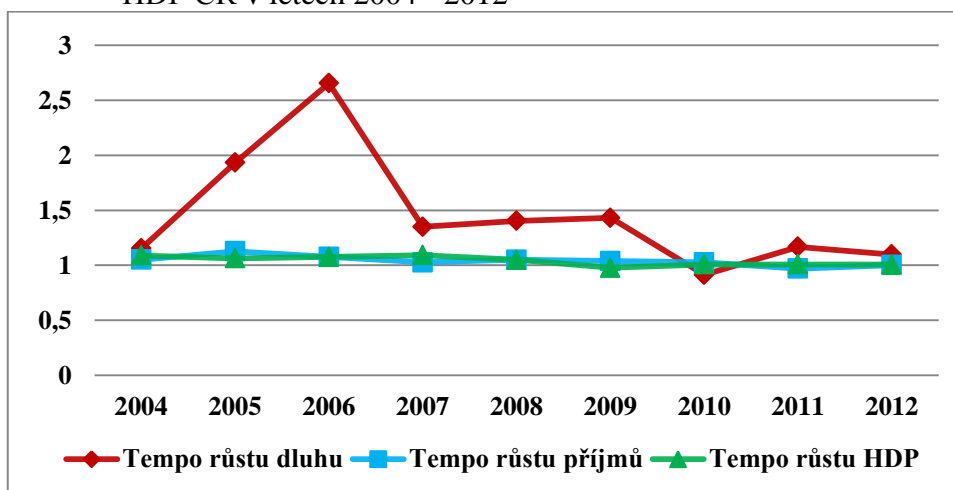
Tabulka 19: Meziroční tempa růstu a průměrné roční tempo růstu dluhu krajů ČR v letech 2003 – 2012 (v mld. Kč)

UKAZATEL	2003	2004	2005	2006	2007
Celkový dluh krajů ČR	1,3	1,5	2,9	7,7	10,4
Meziroční tempa růstu dluhu krajů ČR	x	1,154	1,933	2,655	1,351
UKAZATEL	2008	2009	2010	2011	2012
Celkový dluh krajů ČR	14,6	20,9	19,1	22,3	24,5
Meziroční tempa růstu dluhu krajů ČR	1,404	1,432	0,914	1,168	1,099
Průměrné roční tempo růstu dluhu krajů ČR (2003 - 2012)	1,341				

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Podle Tabulky 19 má vývoj meziročních temp růstu dluhu krajů ČR kolísavý trend. Nejvyšší hodnoty dosahovalo meziroční tempo růstu dluhu krajů v roce 2006, kdy činilo 2,655. V absolutním vyjádření je to nárůst o 4,8 mld. Kč, který byl zapříčiněn především nárůstem úvěrů o 4,7 mld. Kč, které některé kraje čerpaly od Evropské investiční banky na kofinancování investic v oblasti komunální dopravní infrastruktury.

Graf 10: Porovnání vývoje meziročních temp růstu dluhu krajů ČR, meziročních temp růstu příjmů krajů a meziročních temp růstu HDP ČR v letech 2004 - 2012

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ČSÚ, ARISweb a ÚFIS Ministerstva financí ČR, Ministerstvo financí ČR)

Podle Grafu 10 lze porovnat vývoje meziročních temp růstu dluhu, příjmů a HDP. Je patrné, že vývoj meziročních temp růstu dluhu krajů má velmi rozkolísaný trend. To nelze říci o vývoji meziročních temp růstu příjmů krajů a HDP. Zde lze pozorovat jen velmi malé výkyvy.

Tabulka 20: Procentní podíl dluhu krajů ČR na HDP v letech 2003 – 2012 (v mld. Kč)

Rok	HDP	Dluh krajů ČR	% podíl dluhu krajů ČR na HDP
2003	2 688,1	1,3	0,05
2004	2 929,2	1,5	0,05
2005	3 116,1	2,9	0,09
2006	3 352,6	7,7	0,23
2007	3 662,6	10,4	0,28
2008	3 848,4	14,6	0,38
2009	3 759,0	20,9	0,56
2010	3 790,9	19,1	0,50
2011	3 823,4	22,3	0,58
2012	3 845,9	24,5	0,64

Zdroj: Vlastní výpočty dle dostupných údajů (ČSÚ, Ministerstvo financí ČR)

Z Tabulky 20 lze vyčíst, že procentní podíl dluhu krajů ČR na HDP je pouze nepatrný. Do roku 2008 nečinil ani půl procenta, až od roku 2009 se začal pohybovat nad touto hranicí. V roce 2012 činil podíl dluhu krajů ČR na HDP 0,64 %.

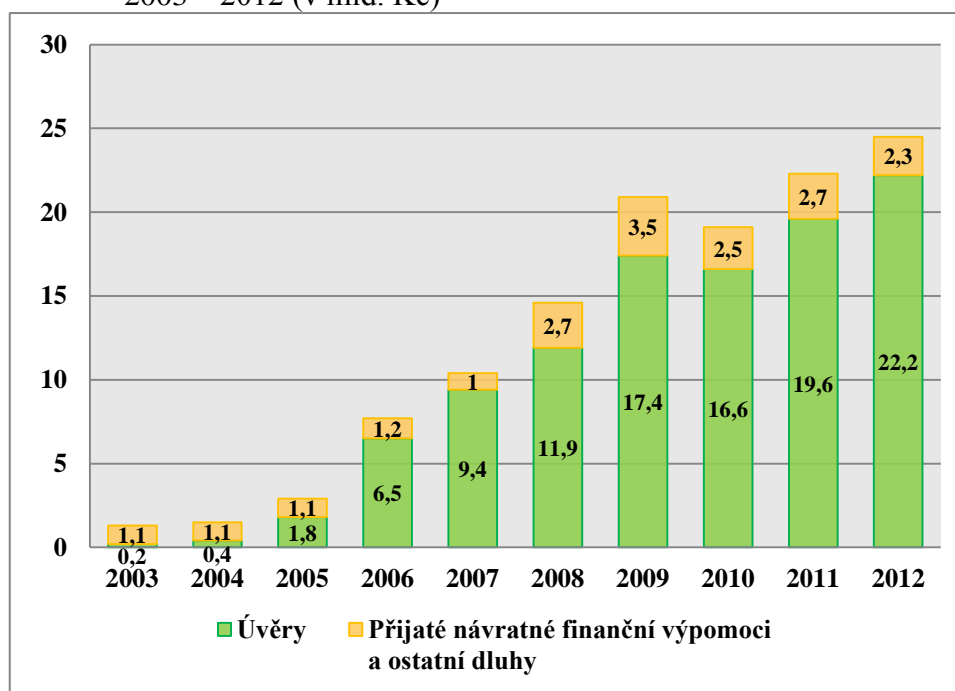
Tabulka 21: Zadluženost krajů ČR podle dluhových nástrojů v letech 2003 – 2012 (v mld. Kč)

UKAZATEL	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Úvěry	0,2	0,4	1,8	6,5	9,4	11,9	17,4	16,6	19,6	22,2
Přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy	1,1	1,1	1,1	1,2	1,0	2,7	3,5	2,5	2,7	2,3
Celkem	1,3	1,5	2,9	7,7	10,4	14,6	20,9	19,1	22,3	24,5

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

Z Tabulky 21 a Grafu 11 je patrné, že i kraje se nejčastěji přiklání k úvěru. Dále pak využívají přijaté návratné finanční výpomoci, avšak doposud kraje nevyužily jako návratný zdroj financí emisi komunálních dluhopisů. V roce 2012 činil celkový dluh krajů **24,5 mld. Kč**. Oproti roku 2011 narostl dluh o 2,2 mld. Kč, což bylo způsobeno především nárůstem úvěrů o 2,6 mld. Kč a poklesem přijatých návratných finančních výpomocí o 0,4 mld. Kč.

Graf 11: Struktura zadluženosti krajů ČR podle dluhových nástrojů v letech 2003 – 2012 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Tabulka 22: Zadlužení krajů ČR na 1 obyvatele v letech 2003 - 2012

Rok	Celkový dluh krajů ČR (v mil. Kč)	Počet obyvatel ČR (v mil. osob)	Dluh na 1 obyvatele (v Kč)
2003	1 300	10,21	127,31
2004	1 500	10,22	146,76
2005	2 900	10,25	282,90
2006	7 700	10,29	748,50
2007	10 400	10,38	1 001,82
2008	14 600	10,47	1 394,79
2009	20 900	10,51	1 989,19
2010	19 100	10,53	1 813,39
2011	22 300	10,51	2 122,71
2012	24 500	10,52	2 329,76

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ČSÚ, Ministerstvo financí ČR)

Jak udává Tabulka 22, dluh krajů na 1 obyvatele činil v roce 2003 127,31 Kč. Během dalších let docházelo k jeho zvyšování, až v roce 2012 dosáhl hodnoty 2 329,76 Kč, což je nárůst oproti roku 2003 o 2 202,45 Kč. V období let 2003 – 2012 byl zaznamenán nejvyšší nárůst z roku 2008 na rok 2009 a to o 594,4 Kč.

Tabulka 23: Zadlužení jednotlivých krajů ČR
na 1 obyvatele v roce 2011 a 2012

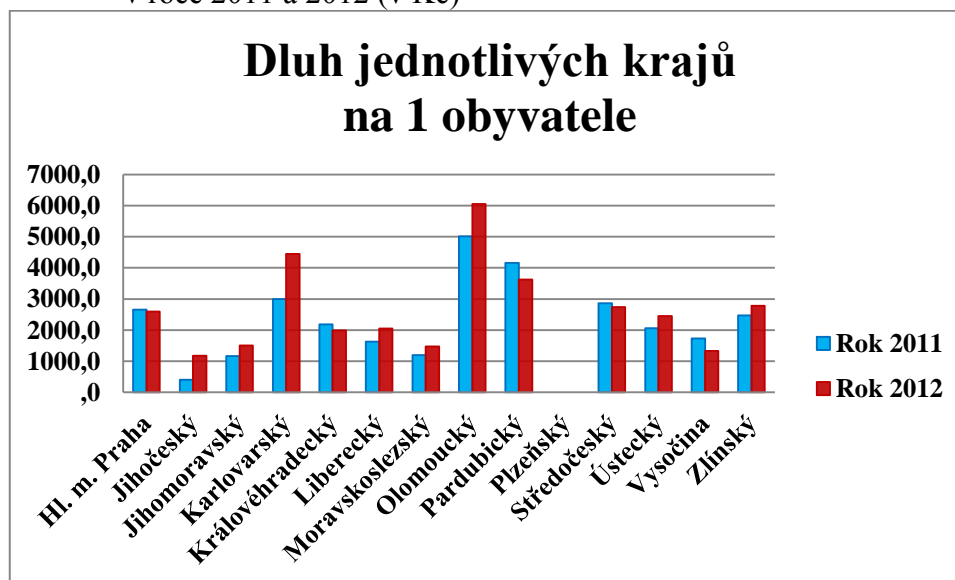
Kraj	Dluh (v Kč)	
	2011	2012
Hl. m. Praha	2 660,78	2 596,56
Jihočeský	405,14	1 178,11
Jihomoravský	1 166,93	1 508,58
Karlovarský	2 997,58	4 443,73
Královéhradecký	2 182,77	1 988,75
Liberecký	1 632,96	2 052,19
Moravskoslezský	1 196,25	1 472,13
Olomoucký	5 017,17	6 045,50
Pardubický	4 156,45	3 625,34
Plzeňský	0	0
Středočeský	2 867,98	2 734,47
Ústecký	2 058,89	2 456,06
Vysočina	1 734,50	1 333,75
Zlínský	2 476,86	2 776,32

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ČSÚ, ÚFIS Ministerstva financí ČR)

V Tabulce 23 a Grafu 12 jsou zahrnuty údaje o zadlužení jednotlivých krajů ČR na 1 obyvatele, kdy největší dluh na 1 obyvatele vykazuje v letech 2011 a 2012 Olomoucký, Karlovarský a Pardubický kraj. Naopak nejlépe je na tom Plzeňský kraj, který má nulové zadlužení.

Z grafu je dále patrné, že největší meziroční nárůst dluhu měl Karlovarský kraj, tj. nárůst o 1 446,15 Kč na 1 obyvatele. K nejvyššímu meziročnímu snížení dluhu na 1 obyvatele došlo u Pardubického kraje, tj. snížení o 531,11 Kč, přesto ale zůstává mezi prvními třemi kraji s nejvyšším zadlužením na 1 obyvatele.

Graf 12: Zadlužení jednotlivých krajů ČR na 1 obyvatele v roce 2011 a 2012 (v Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ČSÚ, ÚFIS Ministerstva financí ČR)

Tabulka 24: Celková dluhová služba a ukazatel dluhové služby krajů ČR v letech 2010 – 2012 (v tis. Kč)

Ukazatel	Rok		
	2010	2011	2012
Úroky	246 490,66	224 516,07	286 947,69
Uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků	6 424 061,46	3 603 235,26	4 005 463,61
Dluhová služba celkem	6 670 552,12	3 827 751,33	4 292 411,30
Příjmy po konsolidaci	140 621 019,18	136 392 896,78	136 594 973,28
Ukazatel dluhové služby (v %)	4,74	2,81	3,14

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ÚFIS Ministerstva financí ČR)

Tabulka 24 informuje o dluhové službě a ukazateli dluhové služby krajů ČR v letech 2010 – 2012. Jak dluhová služba, tak ukazatel dluhové služby má kolísavý trend. Během těchto 3 let ukazatel dluhové služby nepřekročil 5 % a kraje tak splnily hranici 30 %, kterou stanovilo Ministerstvo financí.

Tabulka 25: Procentní podíl úroků krajů ČR na jejich běžných výdajích v letech 2010 – 2012 (v tis. Kč)

Ukazatel	Rok		
	2010	2011	2012
Vlastní úroky	246 490,66	224 516,07	286 947,69
Běžné výdaje po konsolidaci	118 683 648,72	119 559 459,58	122 227 033,62
% podíl úroků na běžných výdajích	0,21	0,19	0,23

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ÚFIS Ministerstva financí ČR)

Z Tabulky 25 plyne, že úroky krajů ČR se na jejich běžných výdajích podílí jen velmi malým, zanedbatelným procentem. V roce 2012 podíl úroků na běžných výdajích činil 0,23 %.

Tabulka 26: Saldo běžného rozpočtu, kapitálového rozpočtu a celkové saldo krajů ČR v letech 2010 – 2012 (v tis. Kč)

Ukazatel	Rok		
	2010	2011	2012
Běžné příjmy	127 537 650,18	130 642 286,65	130 251 704,46
Běžné výdaje	118 683 648,72	119 559 459,58	122 227 033,62
Saldo běžného rozpočtu	8 854 001,46	11 082 827,07	8 024 670,84
Kapitálové příjmy	13 083 369,01	5 750 610,14	6 343 268,83
Kapitálové výdaje	20 044 690,81	18 329 359,33	18 581 141,57
Saldo kapitálového rozpočtu	-6 961 321,80	-12 578 749,19	-12 237 872,74
Celkové saldo	1 892 679,66	-1 495 922,12	-4 213 201,90

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ÚFIS Ministerstva financí ČR)

Tabulka 26 ukazuje, že kraje mají během let 2010 – 2012 kladné saldo běžného rozpočtu a záporné saldo kapitálového rozpočtu. U krajů se ale situace nelepší, naopak se zhoršuje. Zatímco v roce 2010 bylo celkové saldo kladné, v roce 2012 byla jeho hodnota -4 213 201,90 tis. Kč.

Tabulka 27: Odhadovaný vývoj HDP, dluhu krajů ČR, jejich meziroční tempa růstu a procentní podíl dluhu krajů ČR na HDP v letech 2012 – 2016 (v mld. Kč)

Ukazatel	Rok				
	2012	2013	2014	2015	2016
HDP	3 846	3 852	3 924	4 070	4 221
Meziroční tempa růstu HDP	x	1,002	1,019	1,037	1,037
Dluh krajů ČR	24,50	28,26	32,60	37,60	43,38
Meziroční tempa růstu dluhu	x	1,154	1,154	1,154	1,154
Podíl dluhu krajů ČR na HDP (v %)	0,64	0,73	0,83	0,92	1,03

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Fiskální výhled ČR – listopad 2013)

V Tabulce 27 zahrnující údaje o odhadu možného vývoje HDP a dluhu krajů ČR v letech 2012 – 2016 je vidět, že dluh poroste rychleji než HDP. Je tedy jasné, že i procentní podíl dluhu na HDP se bude zvyšovat. Z toho lze soudit, že dluh krajů ČR by byl v budoucnu hůře udržitelný než v současné době.

4.4. Analýza obcí ČR s vyšší mírou rizikovosti hospodaření

Jak udává Ministerstvo financí ČR, monitoring hospodaření obcí neslouží primárně k hodnocení míry zadlužení jednotlivých obcí, ale k hodnocení jejich hospodářské situace.

Základní údaje o výsledcích monitoringu hospodaření obcí ČR obsahuje Tabulka 28.

Tabulka 28: Základní informace o monitoringu hospodaření obcí ČR a procentní podíl obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření na celkovém počtu monitorovaných obcí ČR v letech 2008 - 2012

UKAZATEL	2008	2009	2010	2011	2012
Počet monitorovaných obcí	6 244	6 244	6 243	6 246	6 244
Počet obcí s rizikovým hospodařením ¹⁾	241	367	648	561	495
Počet obcí s vyšší mírou rizika hospodaření ²⁾	26	44	62	86	47
% podíl obcí s vyšší rizikovostí na celkovém monitorovaném počtu obcí ČR	0,42	0,70	0,99	1,38	0,75

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Data & Kočí, Ministerstvo financí ČR)

¹⁾ Obce s celkovou likviditou v intervalu <0;1>

²⁾ Obce s celkovou likviditou v intervalu <0;1> a podílem cizích zdrojů a přijatých návratných finančních výpomocí k celkovým aktivům vyšší než 25 %

Tabulka 28 ukazuje skokové nárůsty počtu obcí s vyšší mírou rizika hospodaření. Podle Ministerstva financí ČR není nárůst počtu těchto obcí způsoben zhoršením ekonomické situace jednotlivých obcí. V roce 2010 byl nárůst způsoben změnou struktury rozvahy a způsobu účtování, která je účinná od 1. 1. 2010. Další skokový nárůst počtu obcí s vyšší mírou rizika hospodaření v roce 2011 byl způsoben zejména účetními odpisy dlouhodobého majetku. Naopak rapidní snížení počtu obcí s vyšší mírou rizika hospodaření v roce 2012 je důsledkem změny metodiky výpočtu monitorujícího ukazatele podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům, kdy je používán ukazatel Aktiva celkem v brutto hodnotě. Z důvodu těchto změn v účtování, v metodice apod. nejsou některé údaje plně srovnatelné s údaji za předchozí roky.

Z tabulky lze také zjistit, že podíl obcí s vyšší mírou rizikovosti, až na rok 2011, nepřesáhl hodnotu 1 % na celkovém počtu monitorovaných obcí.

Tabulka 29: Seznam obcí ČR s vyšší mírou rizikovosti hospodaření za rok 2012 seřazený sestupně podle ukazatele Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům

	Obec (okres)	Kraj	Počet obyvatel	Zadlužení obce na 1 obyvatele (v Kč)	Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům (v %)	Celková likvidita
1	Prameny (Cheb)*	Karlovarský	125	0,00	307,34	0,32
2	Turovice (Přerov)*	Olomoucký	216	0,00	139,15	0,34
3	Janská (Děčín)*	Ústecký	193	1 295,34	82,07	0,02
4	Jizbice (Nymburk)*	Středočeský	318	9 341,45	69,90	0,03
5	Nová Ves u Bakova (Mladá Boleslav)	Středočeský	268	17 910,49	67,89	0,13
6	Dvory (Nymburk)	Středočeský	555	11 081,24	66,14	0,13
7	Loukovec (Mladá Boleslav)	Středočeský	262	8 589,73	56,63	0,41
8	Nové Lublice (Opava)*	Moravskoslezský	209	918,66	55,01	0,17
9	Sulislav (Tachov)	Plzeňský	204	59 018,77	53,79	0,77
10	Jíkev (Nymburk)	Středočeský	321	18 405,36	52,94	0,29
11	Úmyslovice (Nymburk)	Středočeský	315	16 883,62	50,76	0,10
12	Straky (Nymburk)	Středočeský	555	11 179,37	48,67	0,16
13	Sudslava (Ústí nad Orlicí)*	Pardubický	180	12 883,72	44,86	0,12
14	Majdalena (Jindřichův Hradec)*	Jihočeský	484	13 049,13	44,63	1,00
15	Nový Ples (Náchod)	Královéhradecký	338	10 902,01	41,64	0,73
16	Svatá Maří (Prachatice)	Jihočeský	554	903,47	40,11	0,12
17	Bartošovice (Nový Jičín)	Moravskoslezský	1 683	0,00	39,68	0,14
18	Horní Heřmanice (Třebíč)	Vysočina	131	1 598,74	38,99	0,02
19	Hořešovičky (Kladno)	Středočeský	143	10 800,98	38,55	0,42
20	Klučov (Kolín)*	Středočeský	916	14 172,29	36,09	0,43
21	Doubravčice (Kolín)*	Středočeský	509	34 430,14	35,85	0,36
22	Svatá (Beroun)	Středočeský	438	2 716,44	35,84	0,40

23	Rácovice (Třebíč)	Vysočina	109	33 027,52	34,31	0,83
24	Měňany (Beroun)*	Středočeský	285	52 948,32	34,10	0,56
25	Chotyně (Liberec)*	Liberecký	930	39 206,08	33,10	0,20
26	Nová Ves (Louny)*	Ústecký	118	37 422,12	32,61	0,28
27	Bublava (Sokolov)*	Karlovarský	378	0,00	32,30	0,12
28	Dlažkovice (Litoměřice)	Ústecký	111	14 921,44	31,64	0,07
29	Lišany (Louny)	Ústecký	161	29 166,02	31,37	0,07
30	Rybnice (Plzeň-sever)*	Plzeňský	497	32 182,64	31,13	0,24
31	Církvice (Kutná Hora)	Středočeský	1 200	13 684,72	31,12	0,98
32	Krompach (Česká Lípa)	Liberecký	141	0,00	29,46	0,85
33	Královice (Kladno)	Středočeský	152	379,61	29,27	0,87
34	Kostomlátky (Nymburk)	Středočeský	271	0,00	28,50	0,33
35	Vřeskovice (Klatovy)	Plzeňský	291	10 988,25	28,02	0,85
36	Rozkoš (Znojmo)	Jihomoravský	186	0,00	27,82	0,48
37	Žitková (Uherské Hradiště)	Zlínský	189	65 249,84	27,67	0,69
38	Ondřejov (Praha-východ)*	Středočeský	1 385	11 505,14	27,58	0,37
39	Kostelec na Hané (Prostějov)	Olomoucký	2 893	16 901,37	26,99	0,69
40	Myslivoň (Jihlava)	Vysočina	207	4 010,87	26,80	0,70
41	Rovná (Sokolov)	Karlovarský	467	6 823,00	26,61	0,52
42	Hrobce (Litoměřice)*	Ústecký	604	14 615,05	26,56	0,05
43	Hlincová Hora (České Budějovice)	Jihočeský	370	24 110,08	26,54	0,50
44	Menhartice (Třebíč)*	Vysočina	142	28 677,89	26,49	0,19
45	Číměř (Třebíč)*	Vysočina	212	5 723,02	25,70	0,88
46	Skorkov (Mladá Boleslav)	Středočeský	529	3 459,36	25,45	0,02
47	Chudenice (Klatovy)	Plzeňský	784	4 118,21	25,36	0,63

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Data & Kočí, Ministerstvo financí ČR – Odpověď na žádost, ÚFIS Ministerstva financí ČR)

* Obce, které byly do této rizikové skupiny zařazeny i v roce 2011

Tabulka 29 představuje seznam obcí ČR s vyšší mírou rizikovosti hospodaření za rok 2012. Je zde zahrnuto 47 obcí, přičemž 18 z nich bylo v této kategorii zařazeno i v roce 2011.

Při pohledu na ukazatel Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům lze spatřit, že nejhorších hodnot dosahuje obec Prameny (307,34 %) a obec Turovice (139,15 %).

I když obce vykazují vyšší hodnotu ukazatele Podíl cizích zdrojů na celkových aktivech, přesto mají některé z nich nulové zadlužení na 1 obyvatele. Je to způsobeno tím, že při výpočtu ukazatele Podíl cizích zdrojů na celkových aktivech se počítá se všemi cizími zdroji vykázanými v rozvaze dané obce. Oproti tomu do zadluženosti se započítávají jen přijaté úvěry, emitované komunální dluhopisy a přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy. Pokud tedy vychází obci nulové zadlužení na 1 obyvatele, znamená to, že obec nevyužila žádný z návratných finančních zdrojů a cizí zdroje jsou tvořeny například ostatními dlouhodobými závazky, závazky k dodavatelům, závazky k vybraným místním vládním institucím či krátkodobými přijatými zálohami na faktury.

Nejhorších hodnot u ukazatele Celková likvidita dosahují s hodnotou 0,02 obce: Skorkov, Janská a Horní Heřmanice.

Ministerstvo financí ale klade důraz na to, že hodnoty ukazatelů pouze indikují možné riziko hospodářských problémů, ale nemusí to znamenat, že je obec v tíživé finanční situaci. To se hodnotí až po provedení důkladnější analýzy finančních a účetních výkazů a především dodatečných podkladů, které poskytnou samotné obce.

Podle Ministerstva financí by se většina obcí, u nichž došlo k překročení stanovených hodnot monitorujících ukazatelů, neměla dostat do vážných problémů se svou platební schopností, jelikož se u nich identifikované riziko ukázalo jen jako dočasné.

U obcí Bublava, Prameny a Turovice bylo Ministerstvem financí ČR identifikováno vysoké riziko platební neschopnosti, které se snaží tyto obce odvrátit. (Ministerstvo financí ČR, 2013)

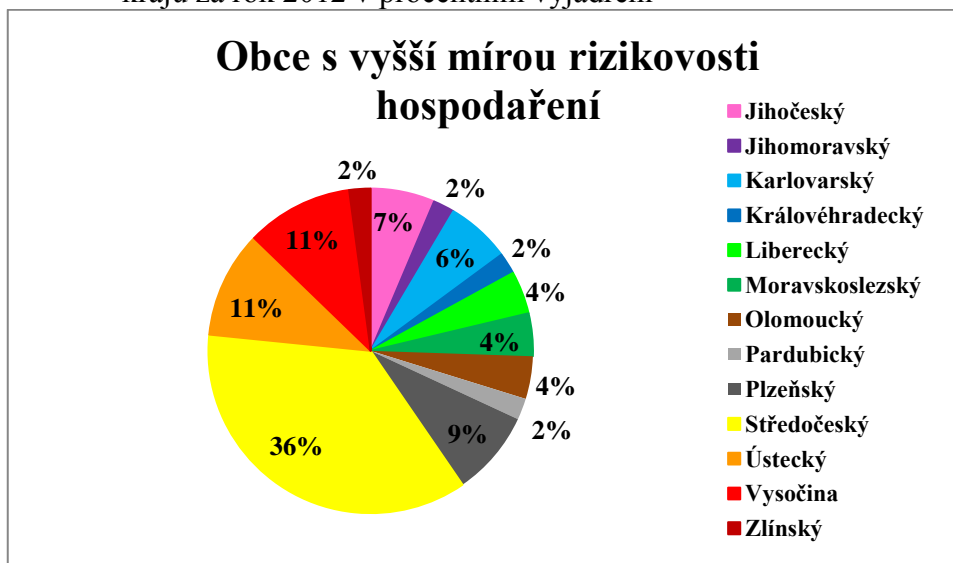
Tabulka 30: Počet obcí s vyšší mírou rizikivosti hospodaření v jednotlivých krajích za rok 2012 v absolutním a procentním vyjádření

Kraj	Obce s vyšší mírou rizikivosti hospodaření	
	Počet obcí	% podíl
Hl. m. Praha	0	0,0
Jihočeský	3	6,4
Jihomoravský	1	2,1
Karlovarský	3	6,4
Královéhradecký	1	2,1
Liberecký	2	4,3
Moravskoslezský	2	4,3
Olomoucký	2	4,3
Pardubický	1	2,1
Plzeňský	4	8,5
Středočeský	17	36,2
Ústecký	5	10,6
Vysočina	5	10,6
Zlínský	1	2,1
CELKEM	47	100,0

Zdroj: Vlastní zpracování dle výsledků z Tabulky 29

Jak vyplývá z Tabulky 30 a Grafu 13, z celkového počtu 47 obcí s vyšší mírou rizikivosti hospodaření je 17 obcí, tedy 36 %, ze Středočeského kraje. 5 obcemi, tj. 11 %, se na celkovém počtu obcí podílí Ústecký kraj a kraj Vysočina. Hlavní město Praha se do kategorie s vyšším rizikem hospodaření nezařadilo.

Graf 13: Počet obcí s vyšší mírou rizikivosti hospodaření podle jednotlivých krajů za rok 2012 v procentním vyjádření

Zdroj: Vlastní zpracování dle výsledků z Tabulky 30

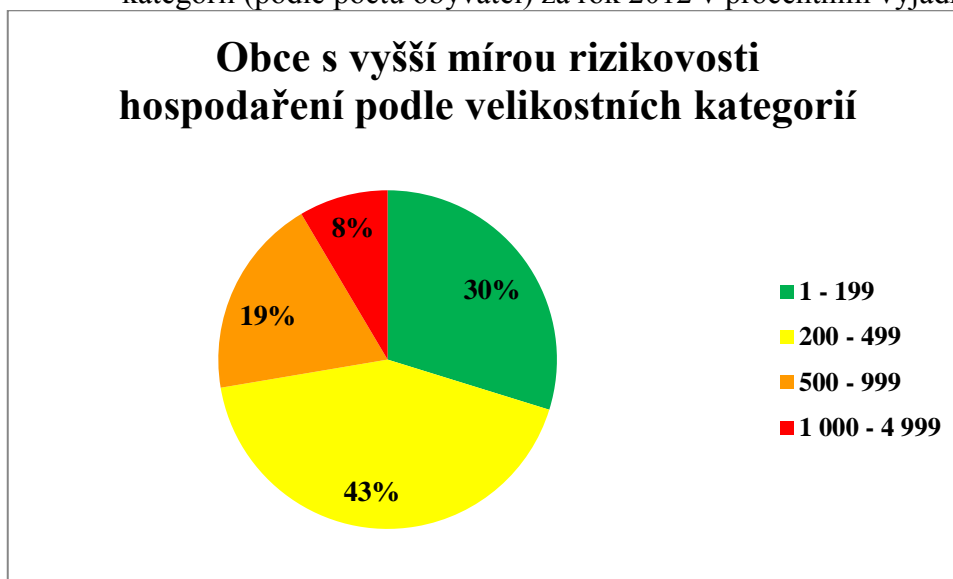
Tabulka 31: Počet obcí s vyšší mírou rizikivosti hospodaření podle velikostních kategorií za rok 2012 v absolutním a procentním vyjádření

Velikostní kategorie podle počtu obyvatel	Obce s vyšší mírou rizikivosti hospodaření	
	Počet obcí	% podíl
1 – 199	14	29,8
200 – 499	20	42,6
500 – 999	9	19,1
1 000 - 4 999	4	8,5
5 000 a více	0	0,0

Zdroj: Vlastní zpracování dle výsledků z Tabulky 29

Podle velikostních kategorií je nejvíce počtu obcí s vyšší mírou rizikivosti hospodaření v obcích s 200 – 499 obyvateli (20 obcí, tj. 42,6 %). Naopak obce s 5 000 a více obyvateli nemá žádné obce s vyšší mírou rizikivosti hospodaření. Tyto údaje zahrnuje Tabulka 31 a Graf 14.

Graf 14: Počet obcí s vyšší mírou rizikivosti hospodaření podle velikostních kategorií (podle počtu obyvatel) za rok 2012 v procentním vyjádření

Zdroj: Vlastní zpracování dle výsledků z Tabulky 31

Tabulka 32: Celková dluhová služba a ukazatel dluhové služby obcí ČR s vyšší mírou rizikovosti hospodaření za rok 2012 (v tis. Kč)

	Obec (okres)	Úroky	Uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků	Dluhová služba celkem	Příjmy po konsolidaci	Ukazatel dluhové služby (v %)	Obec je v rozsahu stanovené hranice
1	Prameny (Cheb)*	0,00	0,00	0,00	2 083,46	0,00	ANO
2	Turovice (Přerov)*	0,00	0,00	0,00	2 046,28	0,00	ANO
3	Janská (Děčín)*	0,00	0,00	0,00	2 313,35	0,00	ANO
4	Jizbice (Nymburk)*	16,94	0,00	16,94	28 838,65	0,06	ANO
5	Nová Ves u Bakova (Mladá Boleslav)	110,24	199,99	310,23	23 817,88	1,30	ANO
6	Dvory (Nymburk)	0,00	0,00	0,00	56 534,32	0,00	ANO
7	Loukovec (Mladá Boleslav)	152,58	1 938,26	2 090,84	10 943,05	19,11	ANO
8	Nové Lublice (Opava)*	20,43	345,00	365,43	2 409,99	15,16	ANO
9	Sulislav (Tachov)	0,00	0,00	0,00	2 846,33	0,00	ANO
10	Jíkev (Nymburk)	32,36	1 562,50	1 594,86	24 226,38	6,58	ANO
11	Úmyslovice (Nymburk)	80,49	3 245,59	3 326,08	41 796,14	7,96	ANO
12	Straky (Nymburk)	109,98	295,45	405,43	38 763,98	1,05	ANO
13	Sudslava (Ústí nad Orlicí)*	92,83	212,27	305,10	3 035,94	10,05	ANO
14	Majdalena (Jindřichův Hradec)*	0,00	1 114,61	1 114,61	14 196,61	7,85	ANO
15	Nový Ples (Náchod)	0,00	0,00	0,00	22 028,20	0,00	ANO
16	Svatá Maří (Prachatice)	17,93	276,40	294,33	12 698,41	2,32	ANO
17	Bartošovice (Nový Jičín)	0,00	2,40	2,40	20 967,51	0,01	ANO
18	Horní Heřmanice (Třebíč)	18,34	0,00	18,34	4 670,17	0,39	ANO
19	Hořešovičky (Kladno)	8,10	0,00	8,10	5 466,44	0,15	ANO
20	Klučov (Kolín)*	0,00	2 600,00	2 600,00	28 982,19	8,97	ANO
21	Doubravčice (Kolín)*	537,31	25 734,62	26 271,93	46 345,52	56,69	NE
22	Svatá (Beroun)	35,32	153,29	188,61	5 383,44	3,50	ANO

23	Rácovice (Třebíč)	0,00	0,00	0,00	1 455,57	0,00	ANO
24	Měňany (Beroun)*	653,55	15 314,10	15 967,65	4 141,67	385,54	NE
25	Chotyně (Liberec)*	2 090,34	3 113,60	5 203,94	23 027,06	22,60	ANO
26	Nová Ves (Louny)*	217,54	305,40	522,94	1 568,84	33,33	NE
27	Bublava (Sokolov)*	0,00	0,00	0,00	4 671,84	0,00	ANO
28	Dlažkovice (Litoměřice)	83,91	119,04	202,95	1 909,33	10,63	ANO
29	Lišany (Louny)	61,40	273,60	335,00	3 230,66	10,37	ANO
30	Rybnice (Plzeň-sever)*	730,46	1 036,48	1 766,94	6 505,04	27,16	ANO
31	Církvice (Kutná Hora)	868,48	1 151,02	2 019,50	22 217,42	9,09	ANO
32	Krompach (Česká Lípa)	0,00	0,00	0,00	7 757,26	0,00	ANO
33	Královice (Kladno)	0,00	37,43	37,43	7 099,41	0,53	ANO
34	Kostomlátky (Nymburk)	0,00	0,00	0,00	13 925,63	0,00	ANO
35	Vřeskovice (Klatovy)	0,00	0,00	0,00	3 324,37	0,00	ANO
36	Rozkoš (Znojmo)	0,00	0,00	0,00	2 193,05	0,00	ANO
37	Žitková (Uherské Hradiště)	0,00	4 469,16	4 469,16	8 919,15	50,11	NE
38	Ondřejov (Praha-východ)*	58,83	499,99	558,82	34 705,96	1,61	ANO
39	Kostelec na Hané (Prostějov)	326,37	556,13	882,50	95 932,68	0,92	ANO
40	Mysliboř (Jihlava)	14,28	231,05	245,33	3 504,34	7,00	ANO
41	Rovná (Sokolov)	109,96	1 740,45	1 850,41	13 278,31	13,94	ANO
42	Hrobce (Litoměřice)*	265,92	746,52	1 012,44	11 031,43	9,18	ANO
43	Hlincová Hora (České Budějovice)	42,53	290,11	332,64	3 970,80	8,38	ANO
44	Menhartice (Třebíč)*	162,39	289,82	452,21	1 700,69	26,59	ANO
45	Číměř (Třebíč)*	68,26	207,80	276,06	2 755,45	10,02	ANO
46	Skorkov (Mladá Boleslav)	137,76	560,00	697,76	7 140,59	9,77	ANO
47	Chudenice (Klatovy)	1 224,53	2 040,39	3 264,92	15 278,90	21,37	ANO

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (UFIS Ministerstva financí ČR)

Z Tabulky 32 vyplývá, že v roce 2012 byly pouze 4 obce, které se do rozsahu stanovené hranice 30 % pro ukazatel dluhové služby nevešly. Jde o obce: Doubravčice, Měňany, Nová Ves a Žitková.

4.4.1. Obec Prameny

Obec Prameny na Chebsku je označována za nejzadluženější obec v ČR. Do této situace se obec dostala kvůli nerealizovanému projektu stáčírny minerálních vod. Nápad na takovýto projekt vznikl v roce 1993, s tím, že obec chtěla zvýšit svou prosperitu. Radnice nechala provést přibližně 17 zkušebních vrtů, kdy 1 vrt vyšel asi na milion korun, dále investovala do licencí, do vykoupení pozemků a za dalších 5 let měla v držení i stavební povolení. Stavba ale byla zablokována, protože investor kvůli průtahům a protestům ochránců přírody od záměru odstoupil.

Obec měla s investorem dohodu, že z každého litru minerální vody dostane obec 4 haléře, což ročně činí přes 19 milionů korun. Místo toho vytéká každou vteřinu přibližně 15 litrů kvalitní minerální vody do polí v okolí Pramenů nadarmo.

Cizí zdroje obce Prameny se postupem času vyšplhaly až na více než 90 milionů korun, což je možné vidět z Tabulky 33, přičemž okolo 30 milionů korun činí základní dluhy a zbylá část z dlužné částky je tvořena úroky.

Kvůli exekucím přišla obec o všechnen majetek, dokonce i o sídlo obecního úřadu. Funkci starostky tak Michala Málková, která byla zvolena do této pozice v květnu 2012 po tříletém bezvládí, vykonává v domě, jehož je spoluvlastníkem. Jak Málková uvedla, obec platí za nájemné v nebytových prostorech 1 Kč měsíčně a za elektrickou energii, vodu a úklid 990 Kč měsíčně. Nicméně, ani nucený prodej majetku obce už nepomohl zastavit dluhovou spirálu.

Krom toho, že záleží především na domluvě obce s věřiteli, Pramenům nabídlo pomoc Ministerstvo financí ČR ve formě bezúročné půjčky i Karlovarský kraj, který uvažoval o odkoupení jistiny dluhu od Pozemkového fondu ČR. (ČT24; EnviWeb; Houdek; Houdek & vsl.)

Tabulka 33: Saldo příjmů a výdajů, stav zadlužení a celkových cizích zdrojů obce Prameny v letech 2001 – 2012 (v tis. Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo příjmů a výdajů	Zadlužení	Cizí zdroje
2001	3 502	3 573	-71	6 433	30 946
2002	2 129	2 209	-80	6 473	34 628
2003	2 277	2 404	-127	6 560	41 897
2004	5 750	4 944	806	6 193	42 497
2005	2 985	2 910	75	6 193	42 927
2006	3 807	4 428	-621	610	48 898
2007	2 700	2 696	4	610	49 717
2008	2 638	2 041	597	32	36 705
2009	12 337	12 374	-37	32	27 189
2010	2 268	2 149	119	0	93 467
2011	2 196	10 345	-8 149	0	92 116
2012	2 083	41	2 042	0	90 767

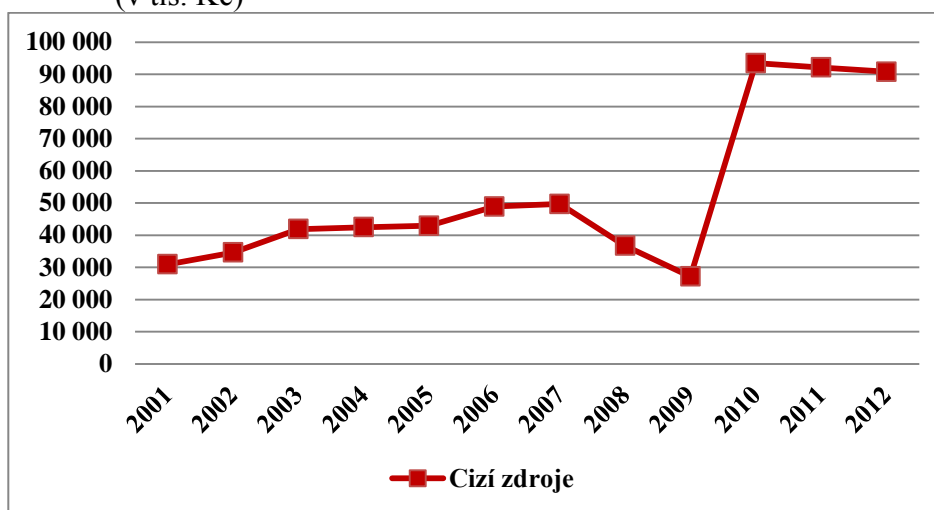
Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ARISweb, MONITOR a ÚFIS Ministerstva financí ČR)

Podle Tabulky 33 měly Prameny během 12 let 6krát schodkové saldo příjmů a výdajů. Nejhlubší schodek byl zaznamenán v roce 2011 a dosáhl hodnoty 8 149 tis. Kč. Naopak v roce 2012 vyšlo nejvyšší přebytkové saldo s hodnotou 2 042 tis. Kč. Jak si lze povšimnout, v roce 2012 činily výdaje obce pouhých 41 tis. Kč.

Stav zadlužení, který představuje stav úvěrů a komunálních dluhopisů, přijatých návratných finančních výpomocí a ostatních dluhů se postupem času snižoval, až měl v letech 2010 – 2012 nulovou hodnotu. Zadlužení v letech 2001 – 2009 bylo tvořeno pouze položkou Přijaté návratné finanční výpomoci mezi rozpočty, přičemž to byly výpomoci ze státního rozpočtu a v letech 2002 a 2003 i od krajského úřadu.

Jak je vidět i v Grafu 15, celkové cizí zdroje v letech 2001 – 2007 rostly, v letech 2008 – 2009 klesaly. Pokles byl zapříčiněn snížením krátkodobých závazků (závazky k dodavatelům, přijaté zálohy, ostatní závazky atd.). V roce 2010 se celkové cizí zdroje dostaly na hodnotu 93 467 tis. Kč, což je oproti roku 2009 nárůst o 66 278 tis. Kč. Bylo to způsobeno položkou Ostatní dlouhodobé závazky, která měla v roce 2009 nulovou hodnotu a v roce 2010 činila 68 574 tis. Kč.

Graf 15: Stav cizích zdrojů obce Prameny v letech 2001 – 2012
(v tis. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle výsledků z Tabulky 33

4.4.2. Obec Turovice

I u obce Turovice na Přerovsku bylo po hlubší analýze Ministerstva financí ČR identifikováno vysoké riziko platební neschopnosti. Turovice se do finančních problémů dostaly kvůli nedostavěnému domu pro seniory.

Stavba domu, kterou realizovala stavební společnost SKD z Lipníku nad Bečvou, začala v roce 2006. Dům zahrnuje 52 bytů, které by mohly pojmout okolo 80 lidí, pro něž měla obec připravené smlouvy. Stát poskytl Turovicím na tento projekt dotaci ve výši 42 milionů korun.

Společnost SKD ale během stavby, která se prodražila, od smlouvy odstoupila a projekt nedokončila v termínu. Výsledkem je to, že Turovice musí vrátit dotaci 42 milionů korun a navíc ještě uhradit penále ve stejné výši. Celkem tedy 84 milionů korun, což se výrazně projevilo ve stavu cizích zdrojů Turovic (viz Tabulka 34).

Jelikož roční příjem obce činí 2 miliony korun, bude splácení dluhu pro Turovice velkou zátěží. Obec je schopna hradit každý měsíc přibližně 25 tisíc korun, to je ročně 300 tisíc korun. Za této situace by Turovice splácely svůj dluh 280 let.

Obec se s firmou SKD soudí několik let, ale i kdyby spor vyhrála, na dotaci by už nárok neměla. Na dokončení projektu jsou zapotřebí další investice, které však obec nemá možnost získat. Turovice jsou v situaci, která brání jakémukoliv rozvoji obce. (Česká televize; Krejčířík; Poláková-Uvírová)

Tabulka 34: Saldo příjmů a výdajů, stav zadlužení a cizích zdrojů obce Turovice v letech 2001 – 2012 (v tis. Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo příjmů a výdajů	Zadlužení	Cizí zdroje
2001	1 548	1 161	387	0	39
2002	1 775	1 013	763	0	66
2003	1 667	1 983	-316	0	67
2004	1 880	1 935	-55	0	69
2005	2 257	1 385	872	0	59
2006	5 901	6 630	-730	0	69
2007	41 958	42 281	-323	0	61
2008	2 954	3 294	-341	100	342
2009	2 140	2 101	39	0	2 779
2010	2 226	2 068	158	0	2 869
2011	1 948	1 391	557	0	86 052
2012	2 046	2 055	-9	0	85 947

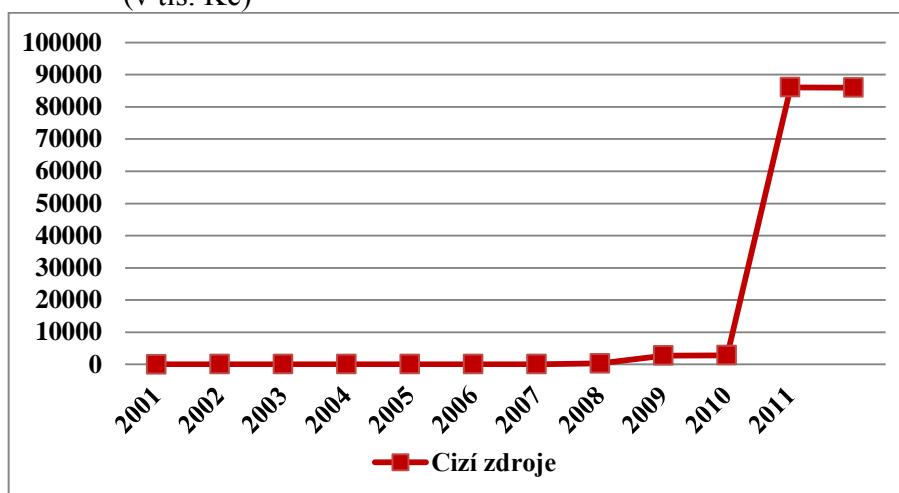
Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ARISweb, MONITOR a ÚFIS Ministerstva financí ČR)

Podle Tabulky 34 měly Turovice během 12 let 6krát schodkové saldo příjmů a výdajů. Největší schodek byl zaznamenán v roce 2006 s hodnotou 730 tis. Kč, největší přebytek byl v roce 2005 a činil 872 tis. Kč. V roce 2007 se příjmy a výdaje obce pohybovaly přes 40 000 tis. Kč.

Zadlužení, které představuje využití návratných zdrojů obcí, bylo kromě roku 2008 nulové.

Celkové cizí zdroje zaznamenaly nárůst v roce 2009 a jak je vidět i v Grafu 16, o mnoho větší skokový nárůst v roce 2011. Zvýšení cizích zdrojů v roce 2009 je důsledkem zvýšení závazků k dodavatelům. Skokový nárůst cizích zdrojů v roce 2011 byl zapříčiněn zvýšením závazků k ústředním rozpočtům, tedy povinností Turovic vrátit dotaci a uhradit penále.

Graf 16: Stav cizích zdrojů obce Turovice v letech 2001 – 2012
(v tis. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle výsledků z Tabulky 34

4.4.3. Obec Bublava

Horská obec Bublava na Sokolovsku se do skupiny obcí s vysokou mírou rizika platební neschopnosti zařadila kvůli nevydařené výstavbě aquaparku, pro kterou se Bublava rozhodla v roce 1997. V roce 1999 byla výstavba zahájena a byla financována převážně z prostředků státního rozpočtu, který na tento projekt uvolnil v letech 1999 - 2001 dotaci v celkové výši 57 milionů korun prostřednictvím Ministerstva financí (37 milionů korun) a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (20 milionů korun).

Výstavbu aquaparku měla zajistit společnost IPS, a. s., Praha (dnes Skanska), se kterou Bublava uzavřela smlouvu o dílo. V roce 2002 však přestala obec vůči stavební firmě plnit své závazky, protože další finance od státu nedostala. Stavba byla zastavena a aquapark není dodnes dokončen.

Jelikož nebyl investiční projekt dokončen v termínu, jednání obce bylo Ministerstvem financí ČR vyhodnoceno jako porušení rozpočtové kázně. Proto je Bublava povinna odvést neoprávněně použité prostředky ve výši 37 milionů korun zpět do státního rozpočtu. Ministerstvo financí uvědomilo také Finanční úřad v Sokolově, který po provedené kontrole uložil obci Bublava platební výměry na vrácení poskytnutých dotací a penále v celkové výši 73 308 041 Kč. Později ministr financí rozhodl o prominutí úhrady některých pohledávek státu ve výši 42 637 095 Kč a obci zůstal dluh, který činil

30 670 946 Kč. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy u obce finanční kontrolu a kontrolu dodržování podmínek užití dotace neprovedlo.

Z kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu, která proběhla v roce 2004, bylo zjištěno několik pochybení ze strany obce. Ukázalo se, že obec v době zahájení výstavby aquaparku měla k dispozici pouze 17 milionů korun ze státního rozpočtu, přičemž sjednaná cena díla byla ve výši 99 858 455 Kč. Z toho plyne, že projekt nebyl dostatečně finančně zabezpečen. Dalším problémem bylo, že Bublava chtěla realizovat projekt, který neodpovídá místním podmínkám. Obec totiž nemá spolehlivý a kapacitně dostačující zdroj vody ani vodovodní řád. Bublava také předkládala poskytovatelům dotace investiční záměry, v nichž bylo uvedeno, že byly schváleny obecním zastupitelstvem. Kontrola prokázala, že tomu tak nebylo. Horská obec při uzavírání smlouvy o poskytnutí dotace s Ministerstvem financí předložila doklady, které potvrzovaly, že Bublava je vlastníkem pozemků, na kterých měla výstavba aquaparku probíhat, ale v té době už byly pozemky prodány firmě Hard-Invest, s. r. o. Prohřeškem obce Bublava je i porušení zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek a zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, kdy v letech 1999 – 2001 zaúčtovala faktury vystavené stavební společnostmi, které neobsahovaly informace o měrných jednotkách, množství fakturovaného materiálu a prací, a tudíž nejsou průkazné.

Nejenže musí Bublava vrátit finance státu, ale navíc s ní vede spor stavební společnost Skanska, jehož předmětem je veřejná soutěž, kterou v roce 1999 Bublava vyhlásila. Stavební společnost uvádí, že jí nebyly uhrazeny všechny výdaje spojené se stavbou aquaparku a požaduje uhradit výdaje a penále v celkové výši 38 milionů korun. Bublava se hájí tím, že smlouva o stavbě aquaparku je neplatná z důvodu jejího uzavření bývalým vedením obce bez souhlasu zastupitelstva a v rozporu se zákonem o zadávání veřejných zakázek.

Na počátku sporu se Okresní soud v Sokolově přikláněl na stranu obce, v roce 2009 na základě názoru odvolacího soudu rozhodl, že v právu je společnost Skanska. V roce 2010 Krajský soud v Plzni uznal, že nárok stavební společnosti je odůvodněný, přesto požádal okresní soud o další posouzení a upřesnění konečné výše. Nejvyšší soud v lednu 2013 zrušil všechny rozsudky a spor vrátil na začátek. V roce 2014 Okresní soud v Sokolově rozhodl, že Bublava nebude muset platit firmě Skanska, ale naopak stavební firma vrátí 57 milionů, které byly zaplacený ze státních dotací, obci. Pokud by tento rozsudek nabyl právní moci, obec by jako první uhradila své závazky

vůči státu a zbytkem by začala investovat v obci. Bublava splácela své dluhy prodejem obecních pozemků a zbývá jí uhradit 19 milionů korun. (ČT24; E15.cz; iDNES.cz; Věstník nejvyššího kontrolního úřadu 2005; Zedník; Zeman)

Tabulka 35: Saldo příjmů a výdajů, stav zadlužení a cizích zdrojů obce Bublava v letech 2001 – 2012 (v tis. Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo příjmů a výdajů	Zadlužení	Cizí zdroje
2001	23 443	22 572	871	552	1 038
2002	22 357	34 719	-12 362	11 756	11 735
2003	13 955	13 282	673	24 252	113 585
2004	16 160	12 850	3 309	6 095	58 957
2005	8 067	4 460	3 607	7 682	51 760
2006	8 454	6 399	2 054	7 598	47 942
2007	9 363	8 389	975	3 930	43 996
2008	5 956	4 672	1 284	3 930	43 242
2009	4 337	5 195	-857	5 630	44 948
2010	4 082	4 577	-495	0	38 901
2011	4 829	4 721	108	0	37 267
2012	4 672	4 367	305	0	37 336

Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ARISweb, MONITOR a ÚFIS Ministerstva financí ČR)

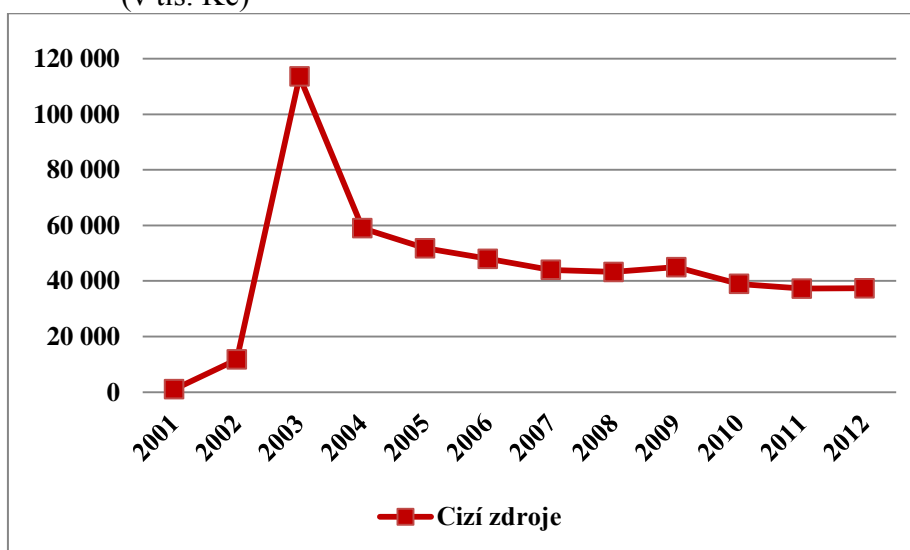
Podle Tabulky 35 měla Bublava na rozdíl od Pramenů a Turovic schodkové saldo během let 2001 – 2012 pouze 3krát. Nejhlubší schodek byl ve výši 12 362 tis. Kč, kterého obec dosáhla během 12 let v roce 2002 a nejvyšší přebytek z roku 2005, který činil 3 607 tis. Kč.

Z tabulky je také patrné, že obec v letech 2001 – 2009 využívala návratné zdroje. V roce 2002 je hodnota zadlužení vyšší než hodnota celkových cizích zdrojů. Je tomu tak proto, že do roku 2009 byla používána jiná metodika výpočtu zadlužení a účet 272 (dnes 326) – Přijaté návratné finanční výpomoci mezi rozpočty nebyl do roku 2009 zařazen v cizích zdrojích.

Jak je patrné z Tabulky 35 a Grafu 17, celkové cizí zdroje se v roce 2002 oproti roku 2001 zvýšily. Vysvětluje to skutečnost, že Bublava přijala dlouhodobý bankovní úvěr. V roce 2003 došlo k dalšímu tentokrát rapidnímu nárůstu cizích zdrojů o 101 850 tis. Kč. Toto zvýšení bylo zapříčiněno především vysokou hodnotou položky Vypořádání přeplatků dotací a ostatních závazků s rozpočtem územních samosprávných

celků, dále zvýšením závazků k dodavatelům a využitím návratných zdrojů. V roce 2004 hodnota cizích zdrojů klesla o 54 628 tis. Kč. Hodnota položky Vypořádání přeplatků dotací a ostatních závazků s rozpočtem územních samosprávných celků byla v tomto roce nulová a snížila se i částka využitých návratných zdrojů. Naopak obec musela vypořádat přeplatky dotací a ostatních závazků se státním rozpočtem a zvýšily se závazky k dodavatelům.

Graf 17: Stav cizích zdrojů obce Bublava v letech 2001 – 2012
(v tis. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle výsledků z Tabulky 35

4.5. Regulace dluhu územních samospráv v ČR

Jak vyplývá z provedených analýz, dluh obcí a krajů nemá na veřejný dluh velký vliv. I když dluh územních samospráv roste, ukazatel dluhové služby u obcí ČR během let 2010 – 2012 nepřekročil hodnotu 10 % a u krajů ČR ve stejném období nepřesáhl 5 %.

Dle monitoringu hospodaření obcí za roky 2008 – 2012 se ukázalo, že většina obcí ČR přistupuje k hospodaření zodpovědně. Podíl obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření na celkovém počtu monitorovaných obcí nečinila ani 1,50 %. U některých obcí šlo pouze o dočasný stav, u některých o vážné finanční potíže.

I když jde jen o malý počet obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření, ČR by se měla více zabývat regulací dluhu územních samospráv a prevencí proti zadluženosti.

Mohlo by to být například zpřísnění podmínek pro využívání návratných finančních zdrojů, zpřísnění podmínek pro udělení dotací, stanovení maximálního možného schodku rozpočtu či zákaz kreativního účetnictví.

5. ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo vyhodnotit stav a dynamiku zadlužení územních samosprávných celků v České republice.

Jak vyplývá z výsledků této práce, veřejný dluh ČR stále roste. Narůstá tak i jeho podíl na HDP, který v roce 2012 dosáhl hodnoty 45,78 %. Česká republika zatím ještě splňuje Maastrichtské kritérium, kdy tento podíl může být maximálně 60 %.

Podíl dluhu obcí na veřejném dluhu se snižuje. V roce 2012 činil 5,11 %, z čehož plyne, že veřejný dluh není dluhem obcí až tak ovlivňován. Kraje se v roce 2012 svým dluhem na veřejném dluhu podílely 1,39 %, tedy ještě méně než obce.

Zadluženost obcí ČR vykazuje rostoucí trend, který se v roce 2012 „vyšplhal“ až na 90 mld. Kč. Podíl celkového dluhu obcí na HDP dosáhl v tomtéž roce 2,34 %.

Dluh obcí je z největší části tvořen úvěry, poté emisemi komunálních dluhopisů a pak přijatými návratnými finančními výpomocemi. Vysvětlením je to, že úvěry jsou pro obce dostupnější a levnější než emise komunálních dluhopisů, která je podstatně nákladnější.

Na obecním dluhu se v roce 2012 nejvíce podílely obce s 5 000 a více obyvateli (73 %), pak obce s 1 000 – 4 999 obyvateli (17 %), obce s 500 – 999 obyvateli (5 %), obce s 200 – 499 obyvateli (4 %) a nejméně se na celkovém dluhu obcí ČR podílely obce s 1 – 199 obyvateli (1 %).

V roce 2012 tvořil dluh 4 největších měst (hl. město Praha, statutární města Brno, Ostrava a Plzeň) více jak poloviční podíl na celkové zadluženosti obcí ČR.

U zadluženosti obcí ČR bez 4 největších měst vyšlo najevo, že nejvíce využívaným dluhovým nástrojem jsou úvěry, následně přijaté návratné finanční výpomoci a teprve poté emise komunálních dluhopisů. Emise se ve využitelnosti „propadla“ na 3. místo. Zde se potvrzuje, že emise je vhodná pro velká města, která mají dostatek prostředků na její realizaci a menší města a obce se raději přikloní k jinému návratnému zdroji.

Obecní dluh v přepočtu na 1 obyvatele se také zvyšuje. V roce 2012 připadl na 1 obyvatele dluh ve výši 8 558,29 Kč.

Za roky 2010 – 2012 vykázaly obce ČR klesající trend ukazatele dluhové služby, přičemž nepřekročily hranici 30 % dříve stanovenou Ministerstvem financí ČR.

Ukázalo se, že podíl úroků obcí ČR na běžných výdajích za roky 2010 – 2012 nepřesáhl ani 1,50 %.

Obce ČR v letech 2010 – 2012 vykázaly kladné saldo běžného rozpočtu a záporné saldo kapitálového rozpočtu. Celkové saldo bylo v roce 2010 a 2011 záporné, v roce 2012 kladné ve výši 5 996 114,40 tis. Kč.

Podle odhadovaného vývoje HDP a dluhu obcí ČR v letech 2012 – 2016 bylo zjištěno, že HDP by mohlo mít od roku 2015 rychlejší tempo růstu než obecní dluh a dluh by mohl být lépe udržitelný než v současnosti.

Zadluženost krajů ČR vykazuje kromě roku 2010 rostoucí trend, který v roce 2012 dorostl do hodnoty 24,5 mld. Kč. V tomto roce činil podíl dluhu krajů na HDP 0,64 %.

Kraje jako dluhový nástroj nejvíce využívají úvěry a poté přijaté návratné finanční výpomoci. Emisi komunálních dluhopisů kraje nevyužívají vůbec.

Dluh krajů v přepočtu na 1 obyvatele se, kromě roku 2010, zvyšuje. Tento dluh v roce 2012 představovala částka 2 329,76 Kč.

Při pohledu na jednotlivé kraje měl v roce 2011 a 2012 nejvyšší dluh na 1 obyvatele Olomoucký, Karlovarský a Pardubický kraj. Plzeňský kraj měl zadlužení na 1 obyvatele nulové.

Ukazatel dluhové služby krajů ČR má během let 2010 – 2012 kolísavý trend, ale jeho hodnota nepřekročila 5 % a kraje splnily hranici 30 %.

Podíl úroků krajů na běžných výdajích byl v letech 2010 – 2012 zanedbatelný. V roce 2012 činil 0,23 %.

V letech 2010 – 2012 měly kraje kladné saldo běžného rozpočtu a záporné saldo kapitálového rozpočtu. Celkové saldo krajů se postupem let zhoršilo. Zatímco v roce 2010 bylo toto saldo přebytkové, v roce 2011 a 2012 bylo schodkové. Schodek celkového salda dosáhl v roce 2012 hodnoty 4 213 201,90 tis. Kč.

Z odhadovaného vývoje HDP a dluhu krajů ČR v letech 2012 – 2016 vyplynulo, že dluh poroste rychleji než HDP. To by znamenalo, že by byl dluh krajů hůře udržitelný než v současné době.

Při monitoringu hospodaření obcí se v roce 2012 do kategorie s vyšší mírou rizika hospodaření zařadilo 47 obcí, což představuje z celkového počtu monitorovaných obcí (6 244) 0,75% podíl obcí. 18 obcí bylo do této kategorie zařazeno i v roce 2011.

U obcí Bublava, Prameny a Turovice bylo Ministerstvem financí ČR identifikováno vysoké riziko platební neschopnosti. U většiny ostatních obcí by neměly nastat vážné finanční potíže, protože identifikované riziko je pouze dočasné.

Nejvíce obcí ze skupiny s vyšší mírou rizika hospodaření je ze Středočeského kraje (17 obcí).

Největší podíl obcí zařazený do kategorie s vyšší mírou rizika hospodaření mají obce s 200 – 499 obyvateli. Žádný podíl zde nemají obce s 5 000 a více obyvateli.

Pouze 4 obce z celkových 47 obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření překročily hranici 30 % ukazatele dluhové služby a to obce: Doubravčice, Měňany, Nová Ves a Žitková.

Z informací zjištěných o obcích Prameny, Turovice a Bublava, které byly po hlubší analýze Ministerstva financí ČR označeny za obce s vysokým rizikem platební neschopnosti, vyplývá, že tyto malé obce se do finančních potíží dostaly kvůli finančně náročným investicím, které si nemohly dovolit.

I když většina obcí přistupuje k hospodaření se svěřenými veřejnými prostředky zodpovědně a počet obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření je nízký, ČR by se měla více zabývat regulací dluhu územních samospráv a prevencí proti zadluženosti. Mohlo by to být například zpřísnění podmínek pro využívání návratných finančních zdrojů, zpřísnění podmínek pro udělení dotací, stanovení maximálního možného schodku rozpočtu či zákaz kreativního účetnictví.

Summary

The aim of thesis was the state and the dynamics of indebtedness of territorial self-governing units in the Czech Republic to evaluate.

The results of this thesis showed, that the public debt of the Czech Republic continues to grow. The share of public debt to GDP was 45,78 per cent in 2012. The Czech Republic fulfilled one of the Maastricht criteria. The public debt isn't influenced municipal debt and regional debt much.

The indebtedness of municipalities has growing trend. In 2012 the debt was 90 milliards of crowns. The municipalities used the credits, the issue of municipal bonds thereafter and the approved returnable financial assistances. The greatest part (73 per cent) of municipal debt constituted municipalities with 5 000 and more inhabitants in 2012. In 2012 the municipal debt per 1 inhabitant was 8 558,29 crowns. The indicator of debt service of Czech municipalities had decreasing trend in 2010 – 2012 and the indicator didn't exceed 30 per cent. The share of interests of municipalities to current expenditure didn't exceed 1,50 per cent in 2010 – 2012. In the same years the municipalities had the positive balance of current budget and the negative balance of capital budget. The total balance was negative in 2010 – 2011, in 2012 the total balance was positive. The estimated development of GDP and the estimated development of municipal debt in 2012 – 2016 showed, that the GDP is going to grow faster than municipal debt. The debt of municipalities is going to be sustainable better than nowadays.

The indebtedness of regions has growing trend except 2010. The regional debt was 24,5 milliards of crowns in 2012. The regions used the credits and the approved returnable financial assistances. The issue of municipal bonds wasn't used. In 2012 the regional debt per 1 inhabitant was 2 329,76 crowns. The indicator of debt service of regions had the fluctuating trend in 2010 – 2012 and the indicator didn't exceed 30 per cent. The share of interests of regions to current expenditure was insignificant in 2010 – 2012. In the same years the regions had the positive balance of current budget and the negative balance of capital budget. The total balance was surplus in 2010, the total balance was deficit in 2011 – 2012. The estimated development of GDP and the estimated development of regional debt in 2012 – 2016 showed, that the regio-

nal debt is going to grow faster than the GDP. The debt of region is going to be sustainable worse than nowadays.

In 2012 the result of monitoring of municipal finance is that 47 municipalities are classified in category of municipalities with higher measure of risk of municipal finances. The high risk of insolvency was identified by Ministry of Finance of the Czech Republic in only 3 municipalities – Bublava, Prameny, Turovice. The most of municipalities in this risk group are from Central region. The municipalities with 200 – 499 inhabitants have the largest share in the risk group. 4 municipalities from 47 municipalities had the indicator of debt service higher than 30 per cent. The municipalities Prameny, Turovice and Bublava are in financial difficulty because of costly investments, that these municipalities couldn't afford.

The most of municipalities of the Czech Republic administer the public finance responsibly. Nevertheless the Czech Republic should deal with the regulation of indebtedness of territorial self-governing units and the debt prevention – for example the stricter conditions for the use of returnable financial resources, the stricter conditions for the granting of subsidies, the maximum deficit of budget to determine or the creative accounting to prohibit.

Keywords

Public debt, regional debt, municipal debt, municipalities with higher measure of risk of municipal finances

JEL Classification: H27, H72, R51

Seznam literatury

Bubák, Michal. *Český veřejný dluh v optice Evropské Unie: Žádný zázrak ani tragédie* [online], Finparáda – finance na dlani, Scott & Rose, s. r. o., publikováno 22. 04. 2013, [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: <<http://finparada.cz/1383-Cesky-verejny-dluh-v-optice-Evropske-Unie-Zadny-zazrak-ani-tragedie.aspx>>

Čapková, Tereza. *Průlom: obce se budou moci zbavit dluhů „osobním“ bankrotem* [online]. Copyright 2013 Mladá fronta a. s., publikováno 30. 04. 2013, 15:40, [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: <<http://zpravy.e15.cz/domaci/udalosti/prulom-obce-se-budou-moci-zbavit-dluhu-osobnim-bankrotem-984658>>

Česká televize. *Zadlužené Turovice se bojí o svou budoucnost* [online]. © Česká televize 1996 – 2014, publikováno 25. 10. 2012, 18:34, [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-ostava/zpravy/201018-zadluzene-turovice-se-boji-o-svou-budoucnost/>>

Český statistický úřad. *Česká republika od roku 1989 v číslech* [online], aktualizováno 11. 12. 2013, [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989#01>

Český statistický úřad. *Statistiky* [online], aktualizováno 23. 01. 2012, [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistiky>>

ČT24. *Obci Prameny hrozí exekuce kvůli projektu stáčírny* [online], © Česká televize 1996 – 2014, publikováno 05. 03. 2009, 17:46, [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/47657-obci-prameny-hrozi-exekuce-kvuli-projektu-stacirny/>>

ČT24. *Skanska musí Bublavě vrátit 57 milionů za nedostavěný aqvapark* [online], © Česká televize 1996 – 2014, publikováno 14. 03. 2014, 15:07, aktualizováno 14. 03. 2014, 15:52, [cit. 2014-04-13]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/266284-skanska-musi-bublave-vratit-57-milionu-za-nedostaveny-aquapark/>>

Dafflon, Bernard (2002). *Local Public Finance in Europe. Balancing the Budget and Controlling Debt*. 2. Series. Edward Elgar Publishing Limited. ISBN 1 84064 878 3.

Data & Petr Kočí. *Mapa dluhů všech 6 246 obecních úřadů. Hrozí vašemu městu či vesnici krach?* [online], publikováno 30. 11. 2012, poslední aktualizace 05. 01. 2013, 21:55, [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: <http://data.blog.ihned.cz/c1-58868120-mapa-dluhu-vsech-6-246-obecnich-uradu-hrozi-vasemu-mestu-ci-vesnici-krach>>

Deník veřejné správy. *Nadměrné zadlužení obcí a námět věcného řešení problematiky* [online], © 2014 Triada, spol. s r. o., Praha, spolupráce Webhouse, s. r. o., publikováno 17. 05. 2011, [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6488036>>

Dvořák, Pavel (2008). *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Vydání 1. Praha: C. H. Beck. 346 s. ISBN 978-80-7400-075-1.

Ekonomika ČT24 a Studio burza. *Padělaných šperků přibývá – Recyklace elektroodpadu – Zadlužení obcí* [online], Copyright © Česká televize 1996 – 2013, vysíláno 19. 04. 2013, 21:10 na ČT24 [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095417821-ekonomika-ct24-a-studio-burza/213411058020419-ekonomika-ct24/>>

EnviWeb. *Za vysokými dluhy obce stojí ekologičtí aktivisté* [online], Copyright (2008) The Associated Press (AP), publikováno 20. 10. 2009, [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/printclanek/les/78889/>>

E15.cz. *Spor Skansky a obce Bublava se vrací na začátek* [online], Copyright 2014 Mladá fronta a. s., publikováno 13. 02. 2013, 18:53, [cit. 2014-04-13]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/udalosti/spor-skansky-a-obce-bublava-se-vraci-na-zacatek-957009>>

Hamerníková, Bojka (1996). *Veřejné finance*. 1. vydání. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a. s. 184 s. ISBN 80-7187-050-1.

Hamerníková, Bojka & Kubátová, Květa (2000). *Veřejné finance – učebnice*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, s. r. o. 408 s. ISBN 80-902752-1-4.

Houdek, Michal. *V zadlužených Pramenech na Chebsku bude šéfovat starostka Málková* [online], © Copyright 1999 – 2014 MAFRA, a. s. a dodavatelé Profimedia, Reuters, ČTK, AP, publikováno 02. 05. 2012, 19:26, [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/v-zadluzenych-pramenech-na-chebsku-bude-sefovat-starostka-malkova-103-/domaci.aspx?c=A120502_191054_vary-zpravy_pp>

Houdek, Michal & vsl. *Naděje pro zadlužené Prameny: stát nabízí miliony, možná pomůže i kraj* [online], © Copyright 1999 – 2014 MAFRA, a. s. a dodavatelé Profimedia, Reuters, ČTK, AP, publikováno 04. 09. 2012, 9:53, aktualizováno 16:18, [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://vary.idnes.cz/zadluzenym-pramenum-svita-nadeje-stat-obci-nabizi-desitky-milionu-1dq-/vary-zpravy.aspx?c=A120904_1824567_vary-zpravy_slv>

iDNES.cz. *Soud vrátil na začátek spor Bublavy se Skanskou o 38 milionů* [online], © Copyright 1999 – 2014 MAFRA, a. s., a dodavatelé Profimedia, Reuters, ČTK, AP, publikováno 13. 02. 2013, 12:29, [cit. 2014-04-13]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/spor-obce-bublava-a-firmy-skanska-se-vraci-na-zacatek-fyt-/domaci.aspx?c=A130213_120346_vary-zpravy_slv>

Jílek, Milan (2008). *Fiskální decentralizace, teorie a empirie*. Vydání 1. Praha: ASPI, a. s. – Wolters Kluwer. 428 s. ISBN 978-80-7357-355-3.

Kadeřábková, Anna, a kol. *Centrum ekonomických studií všem. Metodologické hodnocení národní konkurenceschopnosti* [online]. © Centrum ekonomických studií VŠEM, [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/working-paper/gf_WPNo8.pdf>

Kameníčková, Věra, CRIF – Czech Credit Bureau, a.s. *Deník veřejné správy: Je dluh obcí rizikem?* [online], © 2014 Triada, spol. s r. o., Praha, spolupráce: Webhou-

se, s. r. o., publikováno 12. 11. 2013, [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6620876>

Krejčířík, Tomáš. *Prerovský deník.cz: Turovicím hrozí bankrot, malá obec dluží 84 milionů* [online], Copyright © VLTAVA-LABE-PRESS, a.s., 2005 – 2014, publikováno 26. 10. 2012, 13:46, [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: http://prerovsky.denik.cz/zpravy_region/turovicim-hrozi-bankrot-mala-obec-dluzi-84-milionu-20121025.html

Marková, Hana (2000). *Finance obcí, měst a krajů*. Vydání 1. Praha: ORAC, s.r.o. 196 s. ISBN 80-86199-23-1.

Ministerstvo financí České republiky. *ARISweb* [online], © Asseco Central Europe, a.s., © Ministerstvo financí – datová náplň, [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.info.mfcr.cz/aris/>

Ministerstvo financí České republiky. *Fiskální výhled ČR – listopad 2013* [online], Copyright © 2005 – 2013, vydáno 29. 11. 2013, 14:00, [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/prognozy/fiskalni-vyhled/2013/fiskalni-vyhled-cr-listopad-2013-15290>

Ministerstvo financí České republiky. *Metodiky ESA 95, GFS 1986 a GFS 2001* [online], Copyright © 2005 – 2013, vydáno 11. 02. 2013, [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/metodiky/2012/metodiky-esa-95-gfs-1986-a-gfs-2001-9577>

Ministerstvo financí České republiky. *MONITOR* [online], Copyright © Ministerstvo financí ČR – datová náplň, Copyright © C42 s. r. o., [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2013/>

Ministerstvo financí České republiky. *Monitoring hospodaření obcí* [online], Copyright © 2005 – 2013, vydáno 02. 12. 2008, aktualizováno 06. 11. 2011, [cit. 2013-09-19]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/regulace/hospodareni-kraju-a-obci/monitoring-hospodareni-obci>

Ministerstvo financí České republiky. *Odpověď na žádost o poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů* [online], [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: <http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CC4QFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.mfcr.cz%2Fassets%2Fcs%2Fmedia%2FZadost_2013-09-10_Info-106-99-MF-86048-2013-10-1389IK.pdf&ei=t14cU_yaJtL07Aabn4GABQ&usg=AFQjCNEvy5a1la7Pe1IIQaYsAd-3sf1Kcw&bvm=bv.62578216,d.bGE>

Ministerstvo financí České republiky. *Statistika vládního sektoru* [online], Copyright © 2005 – 2013, [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: <<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/statistika-vladniho-sektoru>>

Ministerstvo financí České republiky. *ÚFIS* [online], © Asseco Central Europe, a.s., © Ministerstvo financí – datová náplň, [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <<http://wwinfo.mfcr.cz/ufis/>>

Ministerstvo financí České republiky. *Zadluženost územních rozpočtů* [online], Copyright © 2005 – 2013, vydáno 13. 05. 2008 – 18. 09. 2013, [cit. 2013-10-22]. Dostupné z: <<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/zadluzenost-uzemnich-rozpocetu>>

Musílek, Petr (2011). *Trhy cenných papírů*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: EKOPRESS, s. r. o. 522 s. ISBN 978-80-86929-70-5.

Peková, Jitka (2011). *Finance územní samosprávy. Teorie a praxe v ČR*. Vydání 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 588 s. ISBN 978-80-7357-614-1.

Peková, Jitka (2004). *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Vydání 1. Praha: MANAGEMENT PRESS. 376 s. ISBN 80-7261-086-4.

Peková, Jitka (1997). *Hospodaření obcí a rozpočet*. Vydání první. Praha: Codex Bohemia, s. r. o. 296 s. ISBN 80-85963-34-5.

Peková, Jitka (2002). *Veřejné finance – úvod do problematiky*. Vydání druhé, přepracované. Praha: ASPI Publishing, s. r. o. 456 s. ISBN 80-86395-19-7.

Poláková-Uvírová, Petra. *Prerovský deník.cz: Turovice mají obstavený majetek. Přežívají, ale nerozvíjí se* [online], Copyright © VLTAVA-LABE-PRESS, a.s., 2005 – 2014, publikováno 08. 02. 2014, 20:05, [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://prerovsky.denik.cz/zpravy_region/turovice-maji-obstaveny-majetek-prezivaji-ale-nerozviji-se-20140207.html>

Provazníková, Romana (2009). *Financování měst, obcí a regionů – teorie a praxe*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: GRADA Publishing, a.s. 304 s. ISBN 978-80-247-2789-9.

Sedmíhradská, Lucie & Šimíková, Ivana. *Obecní dluh v České republice* [online], © 2014 researchgate.net., [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: <http://www.researchgate.net/publication/233425202_MUNICIPAL_DEBT_IN_THE_CZECH_REPUBLIC>

Věstník Nejvyššího kontrolního úřadu 2005. *04/14 Financování výstavby víceúčelového zařízení v obci Bublava* [online], [cit. 2014-04-13]. Dostupné z: <<http://www.nku.cz/kon-zavery/K04014.pdf>>

Zedník, Vladimír. *iDNES.cz: Bublava prohrála spor, za nedokončený akvapark zaplatí 38 milionů* [online], © Copyright 1999 – 2014 MAFRA, a. s., a dodavatelé Profimedia, Reuters, ČTK, AP, publikováno 02. 10. 2010, 07:30, [cit. 2014-04-13]. Dostupné z: <http://vary.idnes.cz/bublava-prohrala-spor-za-nedokonceny-akvapark-zaplaci-38-milionu-p86-/vary-zpravy.aspx?c=A101001_174231_vary-zpravy_sou>

Zeman, Bohumil. *iDNES.cz: Splácíme, co můžeme, píše Kalouskovi akvaparkem zadlužená Bublava* [online], © Copyright 1999 – 2014 MAFRA, a. s., a dodavatelé Profimedia, Reuters, ČTK, AP, publikováno 13. 07. 2012, 17:37, [cit. 2014-04-13]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/zadluzena-bublava-splaci-akvapark-jak-se-ji-zachce-fvn-/krimi.aspx?c=A120713_164054_vary-zpravy_pl>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Stav úvěrů obcí ČR v letech 1993 – 2012 a krajů ČR v letech 2003 - 2012

Tabulka 2: Stav emitovaných komunálních dluhopisů obcí ČR v letech 1993 – 2012

Tabulka 3: Stav přijatých návratných finančních výpomocí a ostatních dluhů obcí ČR v letech 1993 – 2012 a krajů ČR v letech 2003 – 2012

Tabulka 4: Celkové zadlužení obcí ČR v letech 1993 – 2012 a krajů ČR v letech 2003 - 2012

Tabulka 5: Informativní ukazatele

Tabulka 6: Procentní podíl veřejného dluhu na HDP v letech 2007 – 2012 (v mld. Kč)

Tabulka 7: Procentní podíl celkového dluhu obcí ČR na veřejném dluhu ČR a procentní podíl celkového dluhu krajů ČR na veřejném dluhu ČR v letech 2007 – 2012 (v mld. Kč)

Tabulka 8: Meziroční tempa růstu a průměrné roční tempo růstu dluhu obcí ČR v letech 1993 – 2012 (v mld. Kč)

Tabulka 9: Procentní podíl dluhu obcí ČR na HDP v letech 1993 – 2012 (v mld. Kč)

Tabulka 10: Zadluženost obcí ČR podle dluhových nástrojů v letech 1993 – 2012 (v mld. Kč)

Tabulka 11: Dluh obcí ČR v rozčlenění na dluh 4 největších měst, dluh statutárních měst a dluh ostatních obcí za rok 2011 a 2012 v absolutním a procentním vyjádření

Tabulka 12: Zadluženost obcí ČR bez 4 největších měst podle dluhových nástrojů v letech 1994 – 2012 (v mld. Kč)

Tabulka 13: Podíl dluhu 4 největších měst na celkové zadluženosti obcí ČR v letech 1994 – 2012 (v mld. Kč)

Tabulka 14: Celkové zadlužení obcí ČR na 1 obyvatele v letech 1993 – 2012

Tabulka 15: Celková dluhová služba a ukazatel dluhové služby obcí ČR v letech 2010 – 2012 (v tis. Kč)

Tabulka 16: Procentní podíl úroků obcí ČR na jejich běžných výdajích v letech 2010 – 2012 (v tis. Kč)

Tabulka 17: Saldo běžného rozpočtu, kapitálového rozpočtu a celkové saldo obcí ČR v letech 2010 – 2012 (v tis. Kč)

Tabulka 18: Odhadovaný vývoj HDP, dluhu obcí ČR, jejich meziroční tempa růstu a procentní podíl dluhu obcí ČR na HDP v letech 2012 – 2016 (v mld. Kč)

- Tabulka 19: Meziroční tempa růstu a průměrné roční tempo růstu dluhu krajů ČR v letech 2003 – 2012 (v mld. Kč)
- Tabulka 20: Procentní podíl dluhu krajů ČR na HDP v letech 2003 – 2012 (v mld. Kč)
- Tabulka 21: Zadluženost krajů ČR podle dluhových nástrojů v letech 2003 – 2012 (v mld. Kč)
- Tabulka 22: Zadlužení krajů ČR na 1 obyvatele v letech 2003 - 2012
- Tabulka 23: Zadlužení jednotlivých krajů ČR na 1 obyvatele v roce 2011 a 2012
- Tabulka 24: Celková dluhová služba a ukazatel dluhové služby krajů ČR v letech 2010 – 2012 (v tis. Kč)
- Tabulka 25: Procentní podíl úroků krajů ČR na jejich běžných výdajích v letech 2010 – 2012 (v tis. Kč)
- Tabulka 26: Saldo běžného rozpočtu, kapitálového rozpočtu a celkové saldo krajů ČR v letech 2010 – 2012 (v tis. Kč)
- Tabulka 27: Odhadovaný vývoj HDP, dluhu krajů ČR, jejich meziroční tempa růstu a procentní podíl dluhu krajů ČR na HDP v letech 2012 – 2016 (v mld. Kč)
- Tabulka 28: Základní informace o monitoringu hospodaření obcí ČR a procentní podíl obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření na celkovém počtu monitorovaných obcí ČR v letech 2008 - 2012
- Tabulka 29: Seznam obcí ČR s vyšší mírou rizikovosti hospodaření za rok 2012 seřazený sestupně podle ukazatele Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům
- Tabulka 30: Počet obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření v jednotlivých krajích za rok 2012 v absolutním a procentním vyjádření
- Tabulka 31: Počet obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření podle velikostních kategorií za rok 2012 v absolutním a procentním vyjádření
- Tabulka 32: Celková dluhová služba a ukazatel dluhové služby obcí ČR s vyšší mírou rizikovosti hospodaření za rok 2012 (v tis. Kč)
- Tabulka 33: Saldo příjmů a výdajů, stav zadlužení a celkových cizích zdrojů obce Prameny v letech 2001 – 2012 (v tis. Kč)
- Tabulka 34: Saldo příjmů a výdajů, stav zadlužení a cizích zdrojů obce Turovice v letech 2001 – 2012 (v tis. Kč)
- Tabulka 35: Saldo příjmů a výdajů, stav zadlužení a cizích zdrojů obce Bublava v letech 2001 – 2012 (v tis. Kč)

Seznam grafů

- Graf 1: Vývoj zadluženosti obcí ČR v letech 1993 – 2012 (v mld. Kč)
- Graf 2: Porovnání meziročních temp růstu dluhu obcí ČR, meziročních temp růstu příjmů obcí a meziročních temp růstu HDP ČR v letech 2002 – 2012 (index $t / (t - 1)$)
- Graf 3: Struktura zadluženosti obcí ČR podle dluhových nástrojů v letech 1993 – 2012 (v mld. Kč)
- Graf 4: Dluh obcí ČR podle velikostních kategorií (podle počtu obyvatel) za rok 2012
- Graf 5: Procentní vyjádření celkového dluhu obcí ČR v rozčlenění na dluh 4 největších měst, dluh statutárních měst a dluh ostatních obcí za rok 2011 a 2012
- Graf 6: Struktura zadluženosti obcí ČR bez 4 největších měst podle dluhových nástrojů v letech 1994 – 2012 (v mld. Kč)
- Graf 7: Struktura zadluženosti obcí ČR v rozdělení na dluh 4 největších měst a dluh ostatních obcí v letech 1994 – 2012 (v mld. Kč)
- Graf 8: Vývoj zadluženosti 4 největších měst ČR a ostatních obcí ČR v letech 1994 – 2012 (v mld. Kč)
- Graf 9: Vývoj zadluženosti krajů ČR v letech 2003 – 2012 (v mld. Kč)
- Graf 10: Porovnání vývoje meziročních temp růstu dluhu krajů ČR, meziročních temp růstu příjmů krajů a meziročních temp růstu HDP ČR v letech 2004 - 2012
- Graf 11: Struktura zadluženosti krajů ČR podle dluhových nástrojů v letech 2003 – 2012 (v mld. Kč)
- Graf 12: Zadlužení jednotlivých krajů ČR na 1 obyvatele v roce 2011 a 2012 (v Kč)
- Graf 13: Počet obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření podle jednotlivých krajů za rok 2012 v procentním vyjádření
- Graf 14: Počet obcí s vyšší mírou rizikovosti hospodaření podle velikostních kategorií (podle počtu obyvatel) za rok 2012 v procentním vyjádření
- Graf 15: Stav cizích zdrojů obce Prameny v letech 2001 – 2012 (v tis. Kč)
- Graf 16: Stav cizích zdrojů obce Turovice v letech 2001 – 2012 (v tis. Kč)
- Graf 17: Stav cizích zdrojů obce Bublava v letech 2001 – 2012 (v tis. Kč)